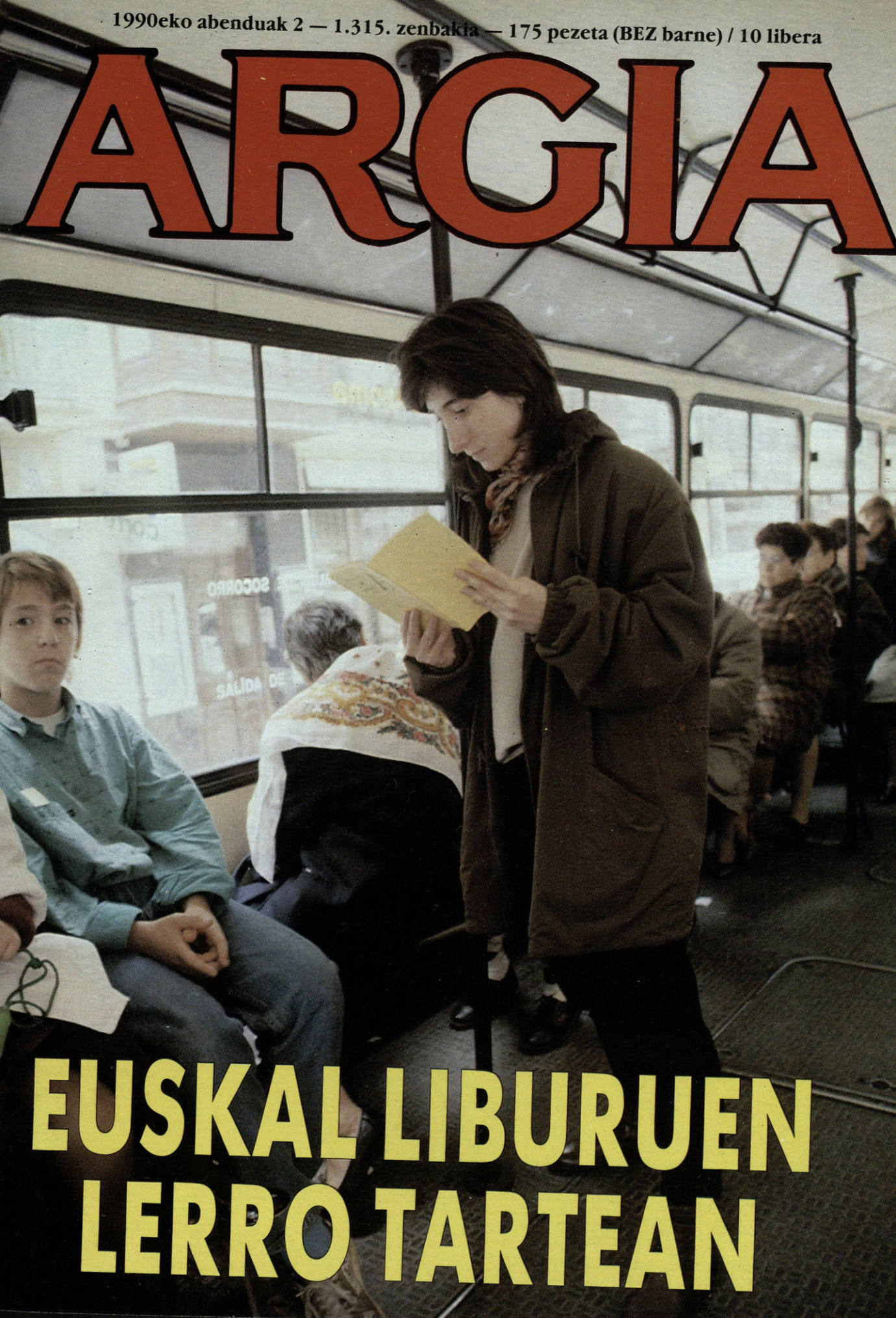


1990eko abenduak 2 — 1.315. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA



**EUSKAL LIBURUEN
LERRRO TARTEAN**

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

SAN JUAN BAUTISTA
Villas auzoa
HERNANI

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

DIFERENTE C.B.
Gran Vía kalea, 11
GROS AUZO — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, 2/8
BERAUN — ERRETERIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatetxearen atzean)
HONDARRIBIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8
ASTEASU

BETI MERKEK
Lorola kalea, 12
DONOSTIA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

EKO AIETE
Etxadi Saila
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA



Vivodist

Telefonikaren hari luzea

EUSKARAREN esku-bideak aldarrikatzea mingarria izan dugu gaur eta atzo berriro ere... Telefonikan euskararen arrastorik ez dago, euskaldunak ere ez. Non pasatu dira lehengo bulegoan zeuden telefonista euskaldunak? Langabezira joanak al dira? Eta euskaldunon eskubideak bezala kontsumitzaileenak ere zaplastatuak dira. Dei bat egiteagatik jasotako zor agiriari, prezio totala jarri bai, baina besterik ez, pauso bakoitzeko zenbat den edo... Eskola handia behar du gazte batek honelako lau zenbaki jartzeko, nahiz eta herrikoen hizkuntzan analfabetoa izan, ezjakina.

Atzo Tolosako Auzitegian gaztelera hitz egitera behartua izan nintzen. Eta ni bezala noski, feria eguna izanik, betebeharrera bulego horretara bildu zen baserritarra. Lehen enplegatu euskaldun bat bazegoen eta harekin euskaldunok euskaraz hitz egiten genuen. Gaur egun esku-

bide hori kendu digute. Eta euskararen etsaiak ez ditugu bakkrik Estatuaren bulegoetan aurkitzen, baita ere herriko euskaldunen dendan: bezeroak euskaraz hitz egin eta dendariak gaztelera jarraitu.

Tolosako Entzule

Gerraren ondorioak

Eskualde hartara militar espainolak bidaltzea den errore historikoa azpimarratuz, mendebaldeko tropa guztien atzeratzea eskatzen dugu. Irtenbide bakarra herri palestinarra eta kurdoak bertan suberanoki bizi daitezen eskubidea eta Libanotik tropa israeldarrak joan daitezen esijentzia jasoko dituen negoziaketa globala da.

[...]Gerra izango da, eta ondorioak inprebistibleak izango dira herri arabiarrentzat. Is-

rael indartuko da eta herri palestinarrak ez du ezer onik aterako handik.

Egiaz, Mendebaldeak soluzio militarren alde egiten du apostu, zeren eta Irak EEBBen mende eroriko balitz, petrolio ekoizpena herri aberatsen eskuetara pasatuko bait litzateke.

SESBen jarrera, imperialismoaren alde letrorotuz, jasotzen ari den sari ekonomikoen fruitua da, horretarako irtenbide negoziatuaren aldeko bere jarrera sakrifikatu beharko baldin badu ere.

Askapena

HUTS AITORPENA

■ 1.313. aleko preserbagailuen gerra izeneko erreportaian Olatz Uriarte ginekologoa zela aipatzen genuen, egiaz Grosseko anbulategiko laguntzailea izanik; barka biezagu akatsa.

■ Eskuartean duzun ale hau behar baino beranduago irten da kalera ezinbestez. «Argia»ri, asteroko errebista burutzeaz gain eta ARGIA EGUNA antolatzeaz gain, erredakzioa eta baita inprenta bera ere hartu berri duen egoitzara eramateak eragozpen haundiak sortu dizkio denbora eta lan aldetik. Betebehar hauek gairiditurik, garaiz izango gaituzue datozen aletan. «Argia» zuzenbide honetan izango duzue hemendik aurrera:

Industrialdea, 1-2 pabiloiak.
20160 Lasarte-Oria.

ARGIA

1.315. alea

6. Politika kronika. N. ARRASTOA.

8. Estatu frantsesean diren euskal errefuxiatu politikoei buruzko erreportaia. Argia bi errefuxiatuekin mintzatu da. B. ARTOLA

14. Politika ttantaka.

16. Nazioarteko kronika. PABLO SASTRE.

18. Estonia, Baltikoko errepublika, Sobietar Batasuna desintegratzen ari denaren adibide bat. LUISFERNANDEZ.

22. Nazioartea ttantaka.

25. Estatu frantsesean ikasleek aspaldian ezagutu ez den greba egin dute. Iparraldeko ikasleek ere borrokari ekin dioteo IXABEL ETXEBERRIA.

28. Jon Juaristirekin elkarrizketa, «gaur egun euskal idazleak funtzionariak dira». JON SARASUA.

34. Herri elebazarren ordezkariak Starsbourgen izan dira. Bertako berri dakarkizuegu. J.J.PETRIKORENA

38. Kultur Kronika. J.J.PETRIKORENA

41. Euskal liburugintzari buruzko erreportai zabala, Durangoko azokaren atarian. BILBOKO ERREDAKZIOA

49. Argia Egunaren barruan izandako Argia Prentsa Sarien banaketa.

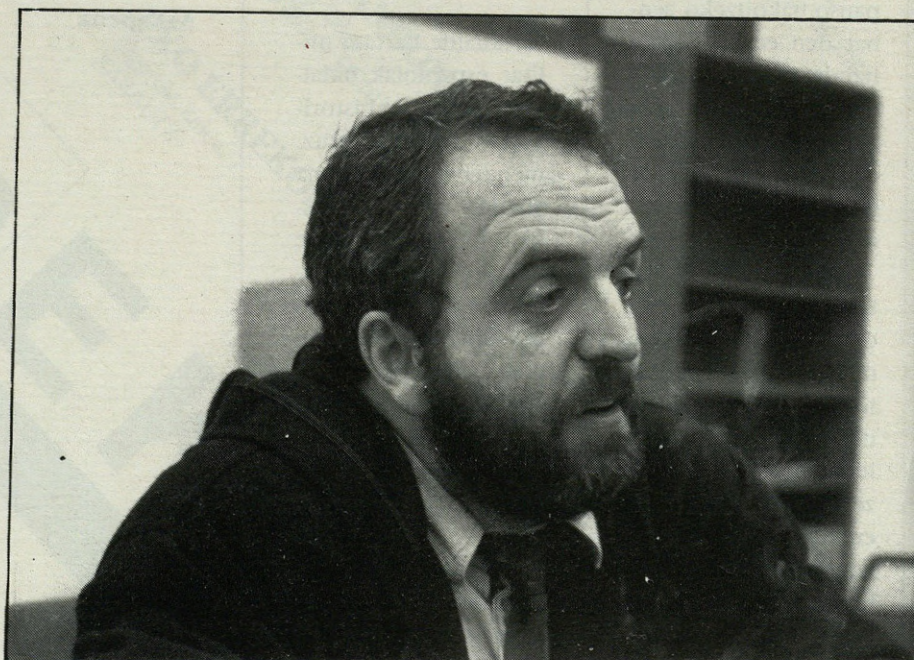
52. Munduko Kultura: Bertolucciren azken pelikua. J.M. HERITZ.

55. Aste giroa.

63. TXT.

66. Azkena.

ERREFUXIATUAK: Euskal errefuxiatuak gordeta bizi dira Estatu frantsesean. Bizi baldintza jasanezinetan irauten dute, baina kaleratzen ez denagatik ezin pentsa esistitzen ez direla. Bizirik diraute, mantentzen dituzte heuren sentimenduak eta garbi adierazten dute, «gu baino okerrago bizi dira presoak, eta haiek jarraitzen duten artean, guk ez diegu hutsik egingo». Bi errefuxiatuekin egon gara. /8



JON JUARISTI: El Diario Vaso eta El Correo Españolen kolaboratzaile modura idazten du. Baina bestelako idazlea da, liburu egilea. Politika, filosofia, Historia... gai askotaz idatzi du Jon Juaristik. Guzti honetaz hitz egiteko elkar hizketatu dugu, eta barruan dituen ia guztiak adierazi dizkigu. /16



STRASBOURG: Hego Euskal Herriko udal elebkarren ordezkariak Europako Parlamentua dagoen hiriburu honetan egon dira, euskara hutsez funtzionatzeko aho batez hartu zuten erabakia defendatzera. Hain zuzen ere, euskara hutsezko funtzionamendua aurrera eramateko osatu dituzten arautegiak errekurrituak ditu Espainiako Gobernuak, eta honen aurrean babesa eskatzen dute bai Katalunian edo Galizian bezala Europako zenbait herritan dagoen legediaren antzeko baliapiderik eskatuz. /26



LIBURUGINTZA: Durangoko Azokaren atarian euskal liburugintza zertan den kaleratu nahi izan dugu. Liburutxe edo editorial, idazle, irakurle eta gai honetaz zeresanik duen guztiengana jo dugu. Guztien eritzia jasota liburugintzaren osasuna nola dagoen plazaratu dugu. Ez da gauza produktiboa, baina kultur sortzaile moduan duen garrantzia, hor dago. /30

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Luis Fernández, Josu Landa, Xabier Lekuona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria, Iñigo Makazaga.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba Azpeitia, Joxe Mari Egaña, Xabier Letona, Sabiño Madariaga, Xabier Makazaga eta Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende, Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutuba, Amaia Elozegi, Enbido, Xarlo Etxezaharreta, Martin Garitano, Andres Gostin, Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Ermiñe Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sabaris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio, Morau eta Mattin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegi', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakain, Patxi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Diseinu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbiñe Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7 (Tlfnoa: 426996).

Promozioa: Josu Esnal.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoak: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g.

20012 Donostia / Tenderia kalea 33

3. ezk.

48005 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399,

(94)4166936, 4166500.

Telefata: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA

inprimategia.

1990. urterako harpidetza sariak:

(BEZ barne)

Hego Euskal Herria 7.000 pezeta.

Ipar Euskal Herria 465 libera.

Estatu Espainola 7.000 pezeta.

Beste atzerriak 9.300 pezeta.

Airez 14.000 pezeta.

Errelojuaren indarra



EAJ eta PSOEren arteko akordioak goiburu osaketa baino zerbait gehiago lotu dezake.

LANDETAN Polizia frantsesak buruturiko lau atxiloteketei, Hegoalde mailan, eta lau herrialdetan zehar, Polizia espainolak eginikoe jarraitu diete. Aurreko asteburuan zehar eta aste hasieran, Euskal Autonomi Elkarteko alderdi politikoak Gobernu osaketari begira eta hauteskundeen emaitzen balorapenetan aritu direnean, mugaz bi aldeetako Poliziak operazio zabala burutu du. Berrogei pertsona inguru atxilotu dituzte Hegoaldeko lau herrialdeetan, erdia baino gehiago Poliziaren eskuetatik

pasa ondoren aske geldituz. Baltasar Garzon epaile aurrean jarri dituzten beste guztiek jipoiak eta mehatxuak deklaratu dituzte; torturatuak izan direla, eta bata, Fran Hermo, eskumuturrak bendaz estaliak zituela deklaratu zuen, «torturekin amaitzeko tenebre batez zainak moztu nituen» esanez.

Mikel Zabaltzaren heriotzearen bostgarren urteurrena bete den aste honetan atxilotuak komisaldegia espainoletan jasaten duten tratua berriro ere zalantzan ipini dute dekla-

razio hauek, indarrean dagoen isiltasunaren legea agerian geldituz.

LINAZA kasuan —edota, berriro ere, Masa kasua esan beharko litzateke agian—, isiltasunaren legea «geldotasunaren legea» bilakatu da, bederatzi urte pasa eta gero hainbat goardia zibil zigortu bait dute, tartean Masa Gonzalez teniente koronela dagoela.

Geldotasun horrek eritzi publikoaren duen eragina kontuan hartu da antza, baina Linazaren oroi-menak ez du Masa Gonzalez eta bere menpekoen aurpegi nahiz «ekitaldiak» hain erraz ahantziko. Seguruenik.

Bestalde, epaileek emandako epaitzak Masa Gonzalez Goardia Zibiletik kanporatzea suposatzen du,

— PSOE noraino «aska» dezakeen froga izan daiteke EAJ egiten ari dena, baina Madrilek EAJri joku osoan zein zeregin eman diezaiokeen neurtuko du Arzalluzek ●

eta igandeko «El Mundok» argitaratu zuenez, oraindik teniente koronela den Masak GAL taldearen osaketan goi mailako ardura izan du, lehendik ere honegatik Justizia espainolak bere atzetik omen dabilela. Baina Boli-viara destinatu zuten goi mailako kontaktuak dituen honen aurka ezer egin baino lehen, Goardia Zibila eraginkorrak zer esan baino zer egin asko izan dezake.

EAJ —berriro atzera botatzen ez badira PSOEk bederen—, alderdi sozialistarekin bilduko zen.

Denbora ahitzen ari diren neurrian, hau presiobide gerta daiteke. Bitartean, prentsa batak eta besteak mahai gainean zer jartzen duten argitzen ari da. EAJk presionatzeko nahikoa argudio eta indar duela frogatu, negoziaketaren soka nahi duen arte tenkatu dezakeela. PSOEk, birritan ukatzen badu ere, Madrilgo boterea du, horrek euskal politikagintzan duen eraginak guztia —eta guztia esaten denean, jokuan dagoen jokari nahiz joku guztia esan nahi da— baldintzatzeko aukera emanez.

EAJk PSOeri zor dion elegantziaz gain, PSOerekin ere, pragmatismora joka dezake, beti ere, eta Arzalluzek ongi neurtzen dakiena, soka hori inoiz hautsi arte. Euskal Bankua eta portu eta aireportuen kontrola omen nahi due alderdi jeltzaleak, hau da, Gernikako Estatutuak agintzen duena baino gehiago, baina joku politikoa erabiliz legez eskuratu daitekeena.

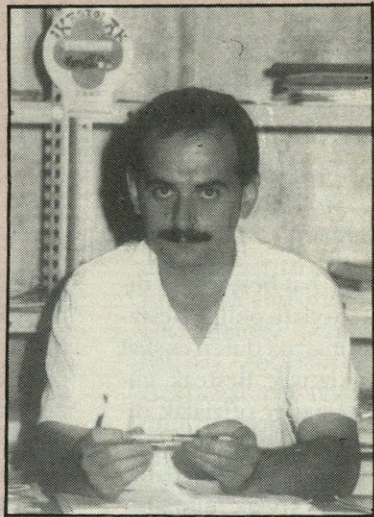
PSOE noraino «aska» dezakeen frogia izan daiteke EAJ egiten ari dena, baina Madrilek EAJri joku osoan zein zeregin eman diezaiokeen neurtuko du Arzalluzek. Ondorio gisa, EAJ eta PSOeren konpoketa eta gobernu osaketa ez gertatzeko aukera tipirik ez dago, baina legealdi honetan bi alderdion mugimenduak denek neurtuko dituzte.

N. Arrastoa

CEDAren errainua Sukiaren hitzetan

KONDOIEN polemikaren erdian eta haserre giroan mintzatu dira apezpiku espainiarrak, eta Hego Euskadikoak tartean. Kondoien gerra betean, baina baita ere Italian komunisten indartzea galerazi eta DCI betirako agintean mantentzeko OTANek antolatutako «Gladio» sareari mutur bat bistaratu zaionean. Eta zer berri atera dute apezpikuek: kristauak beren alternatiba etikoaz gain alternatiba politikoa ere eraiki behar dutela. Ezin ukatu berri inportantea denik, askorentzako berri kezkarria.

JUERGA moduan hartu dute ezkertiar askok kondoien gorabehera, eta gai hau Madrilatik nola ereman den ikusita esan liteke PSOEk apropos antolatu duela show hau: proiektu politiko eta ekonomiko berdina dituztenez, eskuinaren-gandik soziologiaz berezita iraun nahiaz. Francoren ondorengo transizioa bukatutzat emanez —non hago Tarancòn?— gerra aurreko CEDAri oinordeko bat bilatzeko urrats handia egin dute. Francoren denboran patxadan iragan zuten apezpikuak dira giro honen bultzatzaileak, eta orain ikusi beharko kristauak zer dioten. Gurekin lanean eta kalean ditugun kristauak, alegia.



LUZEA da Joanes Paulus II.aren besoa, eta P2eko kristau ohoretsuak alde batera utziz zorrotz egiten dio kolpe seksu askatasunaren gehiegikeriari. Iraultza kontserbadorea lehenik ideologia eta kultura mailan emanda, afera ekonomikoak ondo loturik, politikari egin dio orain hortzakada. Beno, orain hemen, zeren eta Poloniaren eboluzioan hastapenetik dago muinean. Ratzingerren jarraitzaileak ugartzen eta Hans Küng-enak edo ezkutuan, edo kristautasuna utzita edo eta negoziatu nahian. Gai eta garai polita ezkeraren mitoak hain trebeki desakralizatu zituzten intelektualentzako.

P E L L O Z U B I R I A

Egunkaria-ko zuzendari

Zazpirehun euskal errefuxiatu politiko Estatu frantsesean gordeta

Gordetako sentimenduek etxeetan bizirik diraute

Bostehun euskal errefuxiatu daude Iparraldean eta beste berrehun Estatu frantsesean zehar banandurik. Baina egunetik egunera xifra gehitzen doa. Parisek estradizioak hasi zituenetik, pertsona hauetarikoen gehiengoak ez da ofizialki esistitzen. Gordeta bizirik diraute mantentzen dituztenen elkartasunari esker. Bi errefuxiatuen hitza jaso dugu.

BOST bat besterik ez dira errefuxiatu politiko estatutoa onartua duten euskal errefuxiatuak. Besteak, gutxienez paper ofizialak dituztenen eta ofizialki izan ere ez direnen artean banatzen dira. Argiak, mota bateko eta bestekoengana jo du beraien bizitza nolakoa den ezagutzeko asmoz. Emakumezko bat, lana duena eta Baionako subprefekturak epetik-epera paperak sina arazten dizkiona. Gizonazko bat, barnekaldeko baserri batean inolako paper eta agiririk gabe, etxe-ko jabeen laguntza eta borondate onaren menpe bizi dena erabat.

Emakumezko errefuxiatua hau 1983an iritsi zen

Iparraldera, errefuxiatu beharrean. «Denek bezala, egin nuen lehen gauza subprefekturara joatea izan zen». Paper piloa bete ondoren, epe batetik bestera berritu behar den agiri ofizial bat eman zioten, baina argitzen duenez, epea beraiek finkatzen dute. Beste agiri bat bete eta hilean 1400 libera ordaintzen zion frantses Gobernuak. Egun lan egiten du, «baina nire kasua erabat berezia da, neuk ere ezin dut uler-tu» azaltzen du. Errefuxiatu batek lana lortzeko subprefekturan sinatzen duten agiri bat eduki behar du eta agiri hori edukitzeko lana izan behar du. «Baina hain gauza bitxiak gertatzen di-

ren herri honetan, biak lortu ondoren orain nire etxean bizi naiz»

Hilabetero sinatzera

Uda batean artoa biltzera joan zen Iparraldeko langile batzuekin batera. Han egindako lagunei esker, enpresatxo bat zuen ugazaba batengana eraman zuten eta euskal errefuxiatu zela esanik, lana eman ziola adierazten zuen agiria sinatu zion hark. Horrekin subprefekturara joan eta orain arte, bi paperak sina diezazkioten lortuz joan da nahiz eta ofizialki emakumezko errefuxiatu hau Estatu es-

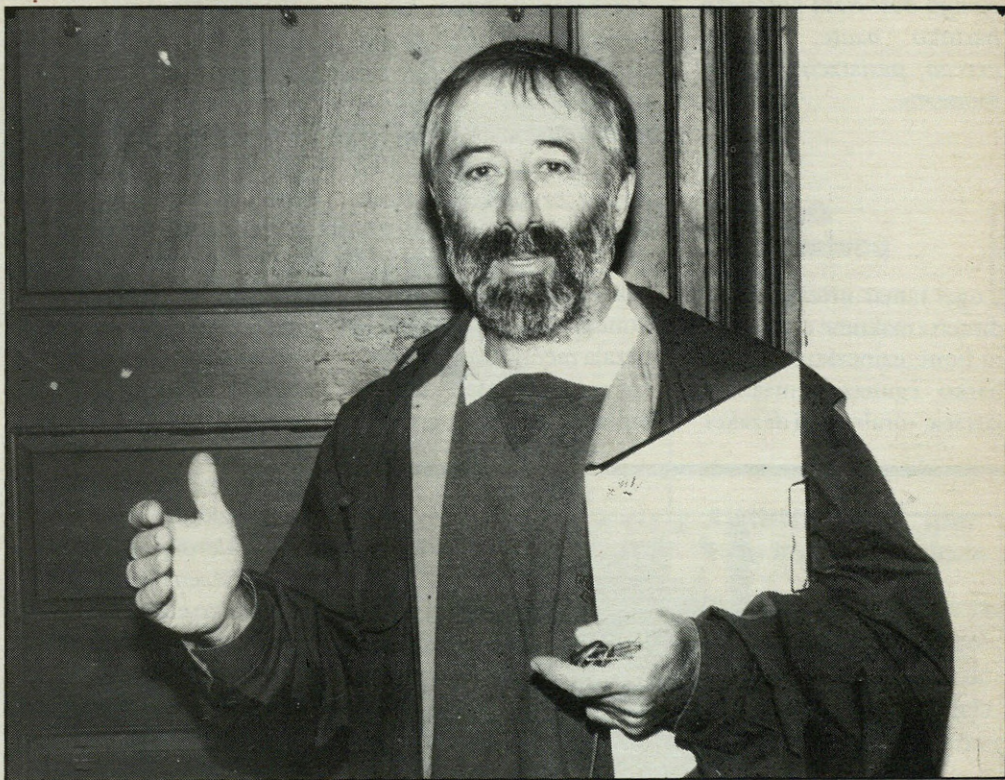
painolera espulsatua izan beharko litzatekeen. Lan-ean, hilabetero bere nagusiak agiria sinatu behar dio, poliziarri erakusteko. «Noski galdetzen didala ea zertarako den, baina errefuxiatua naizela esan eta ez dit ezer esaten, normalizat hartzen du». Emakume honek dioenez, Iparraldean errefuxiatuak normalizat jotzen diren pertsonak dira, ohizkoak. Aspaldidanik ezagutzen omen dira lur honetan mota guztietakoak. «Noizean behin, lane-ko nire kideak etxera gonbidatzen ditut kafea edo hartzera eta piskanaka ari naiz konfidantza lortzen beraiekin», azaltzen du. Beraiek ere gogoratzen omen dira beretaz eta laneko afaritarra gonbidatzen dute. «Oso inportantea da hori niretzat. Nik frantsesa gutxi dakit eta benetan zaila egiten zait jendearengana hurbiltzea. Lortzen dudanean ordea, ez naiz hain bakarrik sentitzen».

Frantses poliziak etengabeki bijilatua egiten du eta

egiten duen guztiaren berri dauka. «Kalera ateratzén naizen bakoitzean polizia daukat atzetik eta gainera, ni ohar nadin ikusten uzten dira. Beldurtu egin nahi naute». Pasiatzera irteten denean ere, poliziak ditu beti atzetik eta interrogatu izan dutenean, baietz edo ezetz esan behar omen izaten du soilik. «Dena jakiten dute, norekin egon naizen, noiz, non...» Batzutan lanera ere joaten dira bai nagusiari galderak egitera eta baita lankideei, lanera faltatzen ote den galdetzerara, nolakoa den, eta egiten duen azken kontutxoaz ere informatzera.

Paperak dituen arren, ez da bater segurua sentitzen. «Jarri didaten epea amaitu denean, berriz ere hainbat gorroto eta beldur diodan eguna iristen da. Kalera atera eta pauso bakoitza neurtzen dut. Azken metroak falta direnean ordea ez dut pentsatu ere egiten Sinatzen badidate etxera beste... Badakit». Emakume honentzat berak ez dauka lasai bizitzeko aukerarik.

Hamaika aldiz gogoratzen omen da agiri ofizialak sinatu dizkieten beste hainbat errefuxiatuz, bapatean hartu eta polizi espainolaren menpean nola jarri dutenetz. «Guk garbi daukagu zein den gure papera, zer garen, eta badakit kome ni zaienean paperekin edota paperik gabe, beste aldera pasa nazaketela, baina ezin dut egun hori noiz iritsiko denaren zain egon». Berak erabaki bat hartu omen zuen; paperak egiten dizkieten artean, subprefekturara joaten jarraitu. «Nik beste guztiek bezala badakit agiriarekin edo agiririk gabe erabat beraien menpe nagoela, baina sinatzen didaten bitartean



«Raison d'état nagusi»

Errefuxiatuen arazoak hiru alderdi ditu bere baitan: batetik pertsonala edo gizalegezkoa, bigarrenik politikoa eta azkenik nazioarte mailan onartzen diren lege eta araudien onespen eta errespetoari dagokiona. Baina lehenik aipatu behar herritarrei errefuxiatuen arazoetaz informatzea berebizikoa dela.

Nazioarteko legeri dago-kionez, errefuxiatu estatutoa sor zaiela ikusten dugu garbiki. Guztiei gaizkile taldeko kide izatea leporatzen zaie, bai bizitza guztian pistola bat ikusi ez dutenei eta baita laguntza soilak eskaini dutenei ere. Honek Vychiren garaietara atzeratzea suposatzen du, susmoak izateagatik salatzea posible denaren

garaira. Estatu demokratiko baten duintsun eza adierazten du.

Gizalege aldetik, beraien bizi baldintzak benetan gogorrek dira, jendeak ez daki noraino. Lanik, etxerik, legaltasunik gabe ezin du inork bizi, ez da legezkoa ez gizalegezkoa. Kasuz-kasu errefuxiatuei buruzko dossier bat egin eta ondorio batera heldu gara; Gobernu frantsesak ezin duela jende talde hori estraditatu. Gainera ikusiz gero espainiar poliziaren eskutan tratatu txarrak jaso dituztela, are gutxiago. Arrazoi politikoengatik etxeratzea ere ulerkorra dela deritzogu, anaiak bait dira azken finean

Poliziak badaki errefuxiatu asko non diren, baina ez ditu atxilotu nahi.

Legeak badaude, baina benetan dagoena, «raison d'état» da. Orain gainera Schengeneko akordioak direla eta errefuxiatu eta etorkinenganako errepre-sioa areagotu egingo da. Frantzia eta Espainia akordio batera iritsi dira, «errefuxiatuak terroristak dira eta Espainia demokrazia bat da». Zoritxarrez frantses biztanleek sinetsi egin dute denak direla terroristak.

Badakigu epaiketak Madrid eta Parisen arteko erlazioengatik eraginak direla. Gu ez gaude ados gerra honekin, baina beti gizalegezko arazoa hor egongo da eta edozein kasutan ere gu gizalegearen zelatan egongo gara.

JACQUES SANDUBEHERE

Comité pour la Défense des
Droits de l'homme en Pays
Basque-eko kide

joatea erabaki nuen eta hala egingo dut. Nahi dutenean hartuko naute, lanean, etxean, pasiatzen edo komunean».

Gutunak postakutxan

Hogeitamar urteak pasata dituen emakume errefuxiatu honi, ezinezkoa zaio biharko egunaz pentsatzen jartzea, «orain bizi dezaket

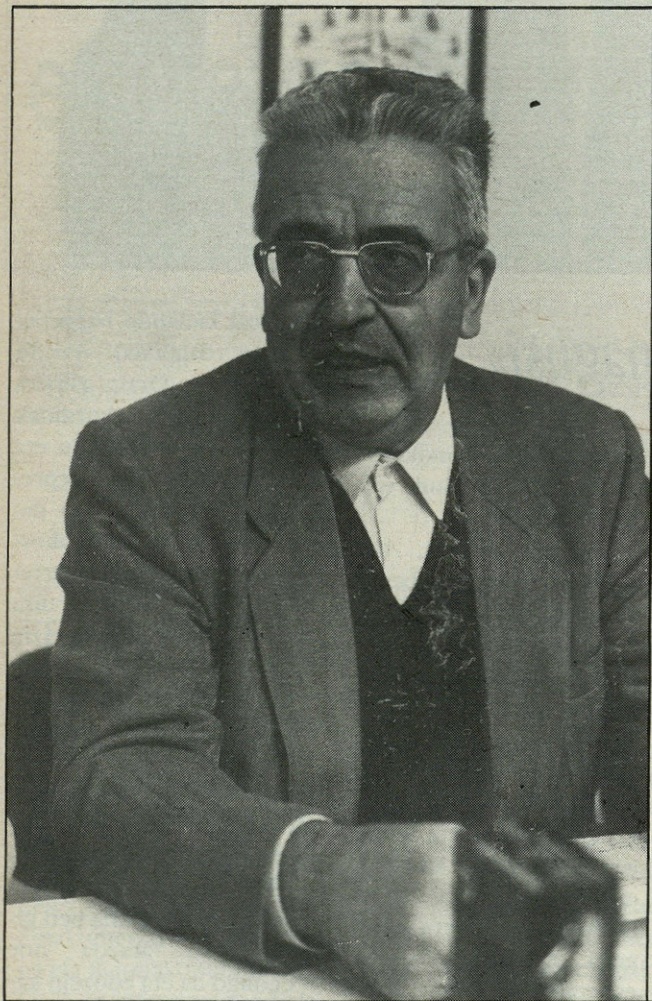
soilik, ez bait dakit zer egin dezaket nirekin bihar, baina erabaki bat hartua daukat eta hala den bitartean ez naiz ezkutatzeraz joango. Baina ez pentsa polizia espainolaren torturen beldur ez naizenik, baina zer egin dezaket bestela?» esaten du. Bitartean etxean bakarrik bizi den emakume honek, ezin du Hegoaldean bezala mendira joan eskalatzera. Lagunekin kaletik ibiltzea iraganeko gogoeta

bat besterik ez da beretzat. «Baina gutxienez beste askok ezin dutena egin dezaket, kalera atera laneko bidean. Eta gero gainera irabazitako sosekin pote bat har dezaket, edo zinera joan larunbatetan... Gainera gutxienez ez diet gurasoei eskatzen dirua eta beste horren menpe bizi ez naizela sinestarazten diot nire buruari.» Gusto handia ematen dion gauza, bere etxeko postakutxara joatea da. Han, beste auzokide guztiei bezala, gutunak sartzen dizkiote. «Besteei bezala, alderdi politikoek botua eskatzen didate, gimnasia egiteko elkarterik onena ezagutarazten edota alemana ikasteko ikastaro merkeak iragarri». Badaki ikastaro hoietako bat berara ere ezin izango duela joan, baina ez omen da hori garrantzitsuena.

Errefuxiatu batentzat hain egoera arraroa den honek, beste abantaila nagusi bat ere ematen dio emakume honen kasuan: lagun eta senideak bisitara joaten zaizkio. «Hori pentsaezinezko laguntza da. Ez dugu egun guztian ezer egiten baina izugarritzkoa da niretzat, maite ditudan pertsonak hurbil izatea, horixe da eskertzen dudana bakarra». Lagunak joaten zaizkionean etxean geratzen omen dira hitz egiten, patxadan, besterik gabe. «Ohartzen naiz ordea gauza batzuk aldatu direla. Hamabietan bazkaldu behar dudanean lanera joan aurretik, izugarritzko muturrekin begiratzen didate lagunak. Bai, noski, hemen naizenetik aldatu behar izan dut. Hau beste izateko forma bat da, beste kultura bat, eta orain hemen bizi naiz...» Beraiekin kalera ateratzea ezinezkoa litzateke, poliziagatik

batipat baina etxean egotea atsegina zaio. «Baina poliziari hori ere ez zaio gustatzen et askotan guraso eta lagunak ez dituzte mugan pasatzen uzten. Denok dakigu jokoa zein den eta zer egin daiteke ba? Buelta eman eta hurrengorarte zain». Etxean denean ikasten dihardu, Hegoaldeko UPV-EHUn hain zuzen ere. Arazo larriak pasa behar izan zituen onartua izan zedin distantzira ikasteko bere eskaera, «baina orain behingoz lortu dut». Liburuak berak eskuratu behar ditu, ez ditu ez irakasle eta ez ikasleak ezagutzen. «Bakardadean ikastera behartua nago baina denbora okupatua edukitzea, betegarria da» agertzen du.

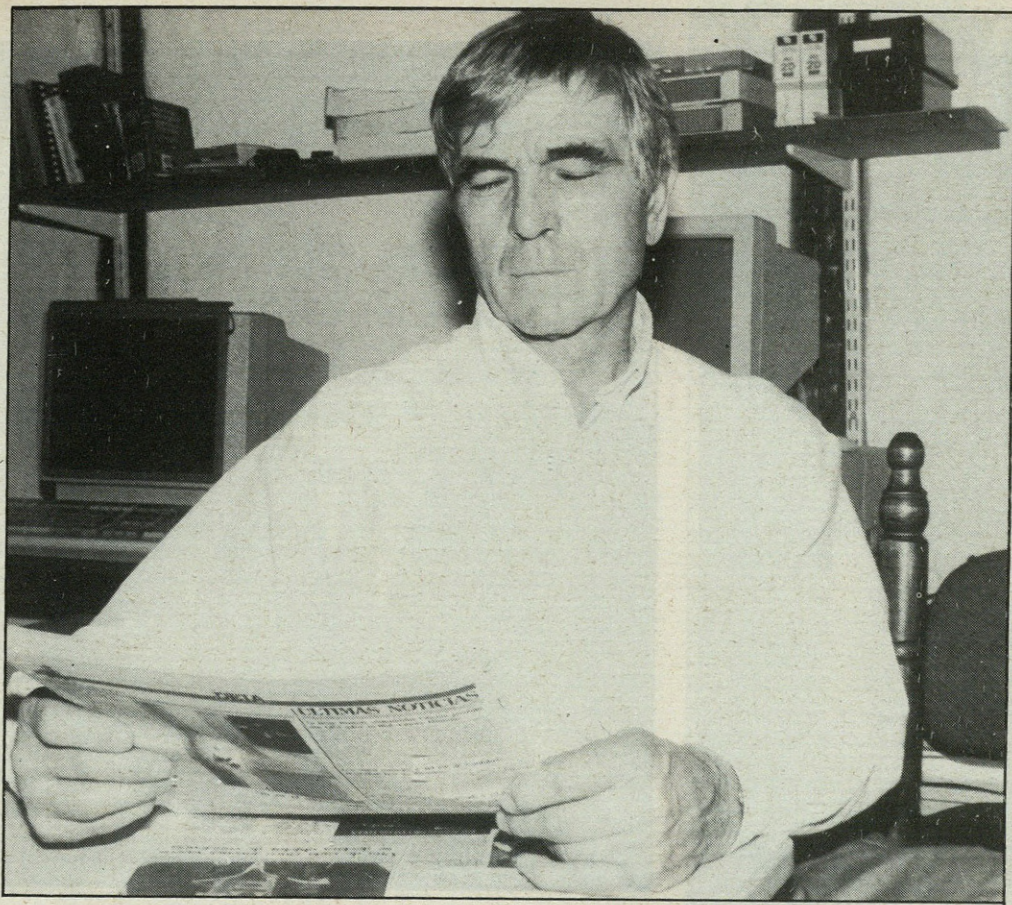
Bakarrik bizi denez ea beldurrik sentitzen ote duen galdetu diogunean, barrezka hasi da emakumea; «beldurra, nola? gau eta egun beraien menpe bizi naiz eta beldurra? Lasai asko egiten dut lo. Tiro bat bota nahi badidate ere ezin izango nuke ezer egin. Lasai bizitzera beharturik nago. Errefuxiatuoi ematen ari zaigun jipoia, bakarkakoa da eta jendea ez da ohartu ere egiten, baina pasatzen den egun bakoitza erresistentzi egun bat da. Hori bai nik eta bai beraiek badakite» esaten digu. Hain egoera «onean» bizi den emakume honek, elkar hizketaren amaieran izugarritzko testu luze bat irakurri du. Lagun ugari agurtu nahi izan ditu, dei bat luzatu bera baino askoz egoera okerragoan diren hainbat adiskideei itxaropen deihadarrak zabaldu. «Nik aguanta-tuko ez dut ba? Ni baino askoz okerrago daude asko. Ez nigatik larritu, ni ez naiz mugituko» komentatzen digu.



PIARRES XARRITON, EAko kide

Borroka armatuaren alde ez direnek ez dute onartuko errefuxiatuek izorra ditzaten, adibidez libu-

ruak direla esan, pakete bat gorde eta irekitzean pistolak direla ikusi. Baina Iparraldean euskaldun bati ez diogu ezer galdetzen, lehenik ateak zabaltzen dizkiogu.



XIMUN HARAN, Ipar Buru Batzarreko kide

Bi Estatuen artean errefuxiaturik ez dagoela onartzen den arren, denok dakigu badaudela. Kontradiziorik dagoen ala ez onartzeak azken finen, Espainian demokraziarik dagoen ala ez onartzea suposatzen du.

Barnekaldeko familia

Biga rren errefuxiatua, gizonetzkoa, ixila da. Barnekaldeko famili batekin bizi da. Elkar hizketa egiterakoan, jasota duen etxeko gizona aurrean da eta askotan guretzat baino, beretzat hitz egiten ari dela dirudi. Bere bizitza orain arte eza gutzen ez zuen famili horren artean nolakoa den galdetzen diogun bakoitzean, ez digu guri begiratzten, berari baizik. Gauza asko azaldu nahi dizkio, eta gure elkar hizketa une aproposa suertatu zaio.

Duela urte terdi aurkitu zen errefuxiatu beharrean eta herrian, urte terdiko haur bat, emaztea eta negozioa utzi zituen. Orain ateak ireki zizkion etxe ba-

tean bizi da, denbora guzti honetan bertatik atera ere egin gabe, emaztea, haurra, lagunak... ikusi gabe. Gordeta bizi den euskal errefuxiatu bat da.

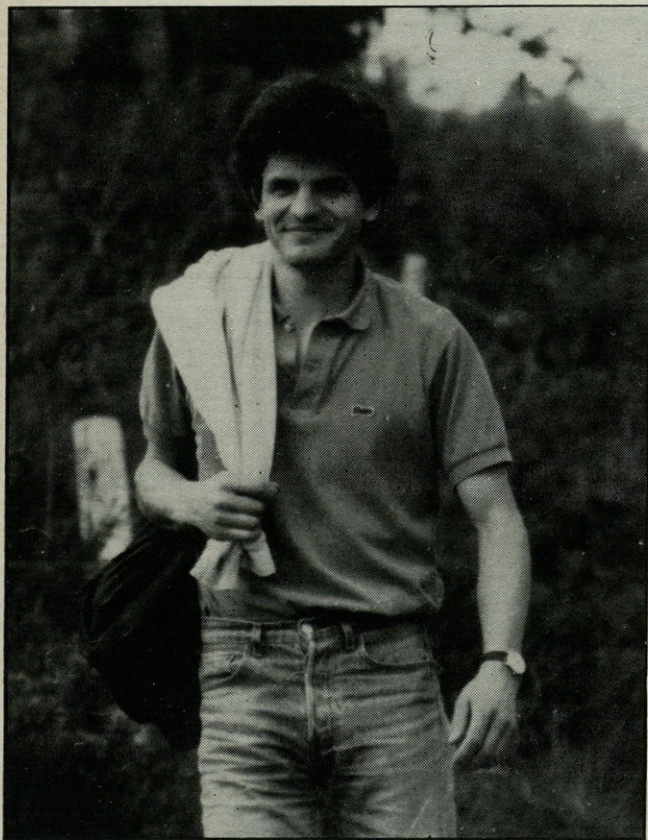
Gizonezko honentzat oso aldaketa gogorra izan zen errefuxiatu behar izatea, baina batez ere atzean utzitako guztiak utzi behar izatea. «Bapatean gauza guzti hoiek galdu ditut eta batzutan landare baten bizitza egiten dudala sentitzen dut» dio. «Inpotente sentitzen naiz eta erremedio bakarra erabilgarri sentitzea da, gauzak egitea, edozer gauza, bestela ito egiten naiz». Goizean hamarrak aldera jeiki eta gosaldut egiten du, garbiketa batzuk egin ostean, hamabietan bazkaltzen du eta argitzen duenez, «ez naiz inoiz ordutegi

honetara ohituko. Ezinezkoa da hamabietan bazkaltzea!». Harrikoa beti berak egiten du, badaki bazkal eta afaloste guztien ondoren, umil-umil harrikoa egin behar duela. Arratsaldetan logelara joaten da, «bazkaldu ondoren batzutan jendea etortzeko ohitura dago eta Iparraldean. Beraz egongelatik alde egin behar dut». Gelan irratia entzun, euskara edo frantsesa ikasi edo kirola egiten du. «Kirola oso beharrezkoa da niretzat. Hemen barruan gordetzen ditudan malaletxe guztiak kanporatzeko behar dut. Nire agresitibitatea botatzen dut modu honetan eta lasaitu egiten naiz». Zertxobait irakurri eta gero, zazpiretan afaltzera jeisten da eta harrikoaren ondoren, frantsesa ikasteko mo-

durik onena dastatzen du, frantses telebista ikustea.

Ulertzeko zailtasuna

Hasiera batean beste etxe batean egon zen eta han erderaz mintzo ziren. Hone tan aldiz barnekaldeko euskara eta frantsesa bakarrik hitz egiten dute. «Euskalki hori ezin da ulertu eta frantsesa, mantso-mantso hitz egiten badute bakarrik ulertzen dut piskabat» esaten digu. Etxeko nagusiari begira zera aipatzen du: «badakit hemen moldatu behar dena ni naizela, eta ez pentsa saiatzen ez naizela. Baina askotan hitz egiten ez badut, ezin dudalako da. Ez frantsesez eta ez euskaraz, horregatik joaten naiz ha-



JAKES BORDAYRU, Oldartzeneko kide

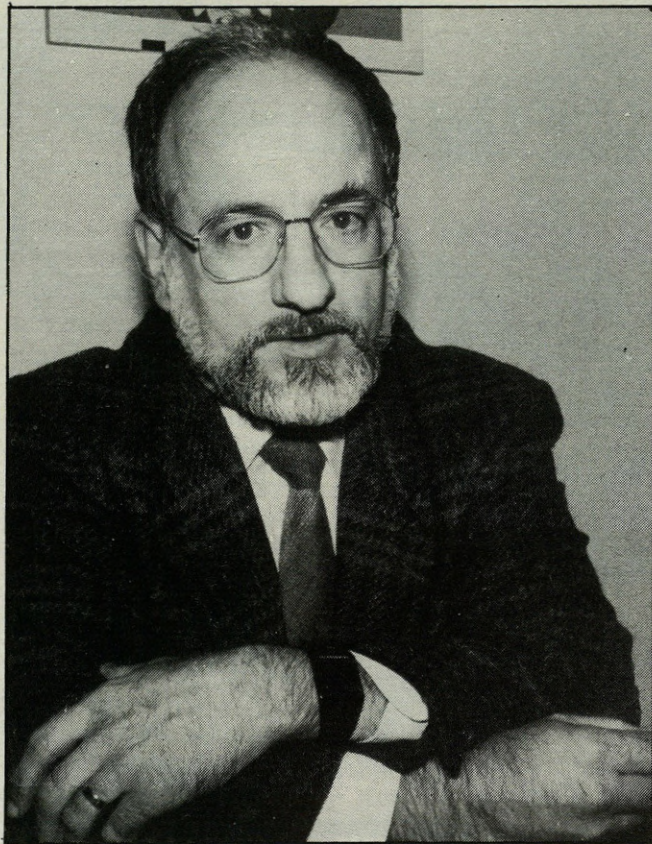
Errefuxiatuen aurka mota guztietako errepresioa frogatu dute, toxikazio informatibotik hasi eta GALeraino. Baina ez du-

te beraien helburua lortu eta porrot bakoitzaren ondoren modu berri bat frogatu dute. Egungoa da azkena eta beraz gogoratu behar, errepresioa errefuxiatuen aurka beti presente dagoela.

serre nire gelara. Baina gehien izorratzen didana komuna garbitzen hasten naitenean eta uzten ez didazutenean da» agertzen dio. Errefuxiatu honek, hainbateko laguntza luzatu dion familia euskaldunari esker, errak eskaini nahi izaten dizkio, baina gauzak ulertzeko modua oztopo da askotan. Etxean ez diote zenbait lan egiten uzten, halakoak direlako bertako ohiturak, eta ulerkaitza zaio. «Ohartzen naiz etxe honetan nagoenetik gauzak ez direla lehen bezala, eta errudun

sentitzen naiz batzutan. Beraiek nitaz zer dioten jakin nahiko nuke. Askotan hitz egiten ez badut, beraietaz paso egiten dudala pentsa dezakete, baina ez da hala, nire burutik gauza asko pasatzen direla ulertu behar dute. Eta askotan ez dakit nola adierazi» dio.

Aldatu egin dela antzematen duela esaten digu. «Nire lagun bati horixe idatzi nion. Lehen oso alaia nintzen, txiste asko egiten nituena eta orain aldiz ez da hala. Orain konfidantza emateko, besteek agertu



CLAUDE HARLUXET EBko kide

Errefuxiatuei laguntzea legez kanpo dago eta gaia tabua da. Baina Iparraldeko abertzaleok lagundu egiten diegu eta

publikoki adierazten gainera. Bitartean Parisek bi aurpegiz jokatzeko du beraiekin; demokrata aurpegiz batetik eta inoiz baino errepresio selektibo eta maltzurragoa eginez bestetik.

behar didate lehenik konfidantza. Ohartzen naiz askotan nire baitan ixilik egoten naizela». Argitzen digunez bere familiak ez du bere borroka ulertzen, ez omen du inoiz onartu bera han egotearen arrazoia. «Ni hona etorri beharraren ondorioz gauza asko aldatu dira gure artean erradikalki. Nire 32 urte hauekin, semea, emaztea, lana, guztiak utzita, bakarrik sentitzen naiz». Gehien mintzen duena, urte terdi guzti honetan bere haurra ikusi eza da. «Garai hori izaten da haurraren

onena, beretzat dena jolasa den garaia, txorakeria gozoenak egiten dituen. Eta badakit nire haurtxoak ez dituela inoiz gehiago berriz urte terdi edukiko».

Semea gogoratuko ote?

Euria entzuten duenean, kanpokaldera begiratzen du. Badaezpada ere ezin da leihora hurbildu, baina badaki kanpoan udazkena dela. «Hi, ba ni chizean ibil-



JAKES SARRAILLET, EMako kide

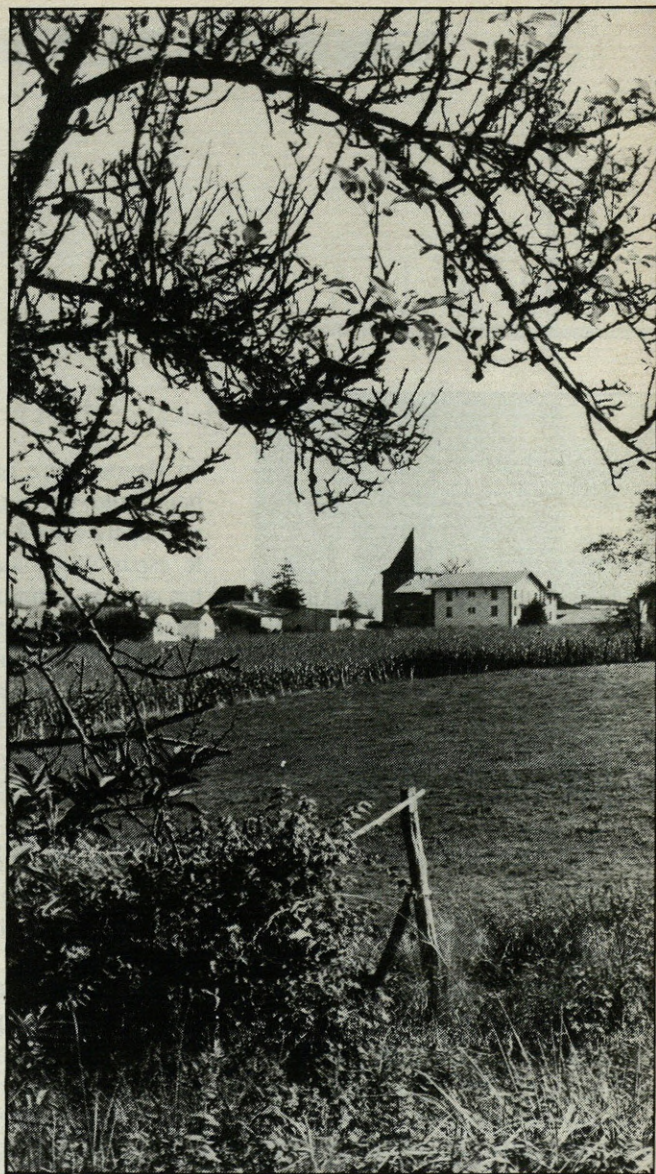
Errefuxiatuei lagundu behar zaiela publikoki adierazten dugu. Bistan da ez dela ekintza legala

baina kontutan izan behar da abertzaleok legez kanpo dagoena eta Frantziako Kostitutzioak uko egiten diguna nahi dugula; Estatu frantsestik kanpo banatzea hain zuzen ere.

tzen nintzen lehen, eta ez nintzen batere txarra eh! esaten du. Egun guztiak berdinak omen dira orain beretat, egun batetik bestera ez dela ezer aldatzen. Garrantzi haundia ematen dio egunero ordutegi zehatz bat egiteari, une oro zer egin behar duen jakitea, dena kontrolatua izatea. «*Hala gauzak egin behar ditudala, zeregina badudala pentsatzen dut, bizirik sentitzen naiz horrela*», dio.

Gauetan pentsatzen jartzen da, ausnartzen eta gogetak egiten. «*Iluntzean,*

nire semeak nitaz zer pentsatuko ote duen pentsatzen jartzen naiz, ea nitaz gogoratuko den, zer sentituko ote duen bere aitaz». Semeaz gain beste pertsona maiteetaz ere bueltaka ari-tzen dela argitzen digu. Gauza asko argitu eta azalduko omen lizkieke anai-arreba, guraso eta lagunei, «*baina seguritate kontuagatik ezinezkoa zait idaztea. Izugarritzko inpotentzia suposatzen du niretzat*». Hori apurtzeko modu hoberena beraietaz heltzen zaizkion berri edo gutunak



Edozein herriko etxean, Iparraldeko biztanleek apopilo berri batentzat lekua prestatzen dute.

direla aitortzen du. «*Norbaiten hitz bakar batek aurrera segitzeko gogoia ematen dit. Bakardadea apurtzeko gutun bakar bat nahiko dut*». Errefuxiatu honek bere burua pribilegiatutzat dauka. beste askok ez omen dute eta ez irrat, ez egunkari eta ez janari garbirik.

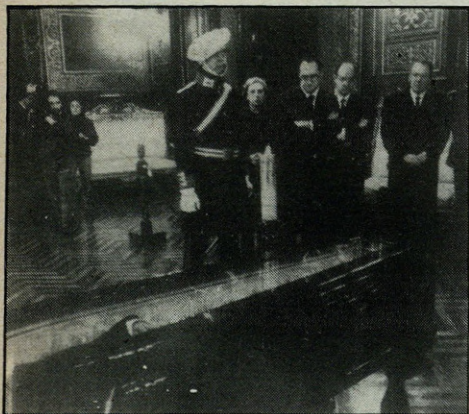
Beste hainbat errefuxiatuen ametsa bezalaxe, berriz herrira noiz itzuliko den omen da berea, «*baina kale erditik, denak agurtuz eta denek ni agurtuz. Burua goian. Ohartzen naiz pre-*

soak ni baino askoz gaizkia-go direla eta haiek tinko jarraitzen duten bitartean, nik ez diet huts egingo. Askotan mantentzen nauen gauza bakarra itxaropena da, horrexek bakarrik mantentzen nau eguneroko frogahonetan».

Azken zerbeza amaitu denean, ordulariari begira jeiki egiten da, sukalderantz, eguneroko harrikoa egitera.

B. Artola

E Z P A L A K



JOSE MARIA MAKUA ABERTZALE HISTORIKOA HIL

JOSE Maria Makua Zarandona EAJ-PNVko militante historikoa eta Bizkaiko Diputatu Nagusi izan zena hil zen pasa den ostiralean, azaroak 26an, Josu Muguruza eta Santi Brouarden hilketen lehen eta seigarren urtemuga zenean.

Jose Maria Makuaren gorpua Bizkaiko Diputazioan jarri zen eta bertatik pasa ziren euskal alderdi politikoetako ordezkari ugari, azken agurra eskaintzera. Euskadi Buru Batzarreko lehendakari den Xabier Arzallusek abertzale handi bat zela aipatu zuen Makuaz.

ESKUMUTURRAK BENDAZ EPAILEARENGANA JOATEAN

AZKEN egunotan Euskal Herriko hegoaldean polizia espainolak egin dituen atxiloteten ostean, inolako leporaketarik gabe aske utziak izan direnak ezik, besteen gehiengoa sartu

da dagoeneko gartzelara. Atxilotu hauetariko batzu torturatuak izan direla salatu dute Baltasar Garzon epaile espainolaren aurrean. Hauetariko bat gainera eskumuturrak bendaz bilduta agertu zen epailearengana, bere abokatuak esan duenez, «sardetxo batez egin du, torturak ezin jasan zituela eta bere buruaz beste egiten ahalegindu zen eta»

PRAGMATISMORANTZ ASANBLADA NAZIONALA EA-K

EUSKO Alkartasunak Asanblada Nazionala burutu du pasa den astean Zarautzen. Bilera honen helburua iragandako hauteskunderen balorazio bat egitea eta datozen hauteskunderen begira zein nolako estrategia hartu behar duten erabakitzen hastea zen. Balorazioen artean Carlos Garaikoe txekak, pragmatismoa ipini zuen helburutzat, planteamendu idealegiak albo batera utzi behar direla esanaz.

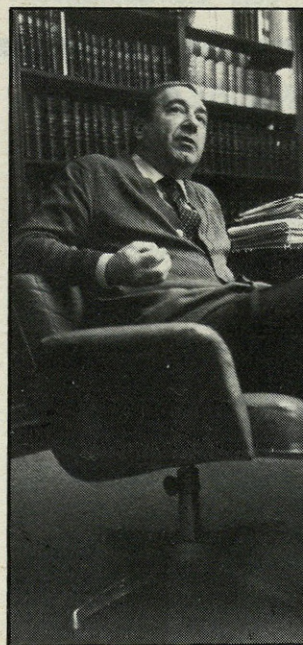
EMK ETA LKI-K BATEGINO

ALDERDI politiko bi hauen zuzendaritzek aho batez onartu dute batera burututako bilera batean, EMK eta LKIk bat egin dezatela onartu dute. Hiru urtez bi alderdi hauek batera azaldu dira Hegoaldeko hauteskunde deialdi ezberdinetan eta azkenean bateratzea erabaki dute. Dena den bateratze ofiziala martxoan burutuko den Konferentzia batean egingo da, zeina batez ere arazo nazionalaz eta alderdi berriaren eraketaz arduratuko den.

Z
T
T
H
I
T
Z
E
Z
H
I
T
H

«Polizia Legarean aurreproiektua presentatzen da».

Jose Maria Gorordo.
Dela, 1990-11-24





«Azken egunetako atxiloketek, PSOEK bere errepresio politika irteera negoziatu bat baino nahiago duela adierazten dute».

Joxe Mari Olarra.
Egin, 1990-11-20

«EAJ-PNVk oinarritzko printzipio abertzaleei uko egin die».

Jose Maria Lopez de Aberasturi.
Egin, 1990-11-24

«Euskadiko Ezkerran beste zerbait berria nahi duen jendea dago, Euskadiko Ezkerra izena uzten badu ere, adibidez euskal sozialdemokrazia bilduz».

Juan Maria Bandres.
Dela, 1990-11-24

G O R D E T Z E K O A K

POLICIA NACIONAL ETA GUARDIA CIVILAREN LEHIA TERRORISMOAN

ESPAINIAKO alderdi sozialista boterean denetik, borroka antiterroristan aldaketa ugari eman dira. Baina agian nabarmenena, Guardia Civilak duen garrantzia eta Policia Nacionalak zuenaren arteko desoreka da. Lehena, elitiko gorputza bilakatu du PSOEK eta bigarrena aldiz beste maila batean geratu da. Botere handia eskuratzen du lehentasuna edota faborezko tratua jasotzen duenak arlo honetan eta Roldan eta Sancristobalek badakite hori. Beraz alderdi berekoak izan arren lehia bizia sortu da bi gorputzen artean eta tirabira asko ezkuta ezinak bilakatu.

Euskal Autonomi Elkarte borroka antiterroristan jaun eta jabe den Galindo guardia Civila droga trafikoarekin erlazionatua izan da azken egunotan prentsan. Dударik ez, «*intouchable*» bat ikutua izan dela eta hori ez du edonork egin. Madrilgo Gobernuaren Gipuzkoako Ordezkariek esan bezala, *nori komeni zaio filtrazio hori?* Ez du erantzun errezik galderak baina argi dago droga trafikoaz konpetentzia eta informazio handia duenak jakin dezakeela soilik.

EAJ-PNV-K LORTU DU ERTZAIN BURU BERRIA GIPUZKOAKO DIPUTAZIOAN

GIPUZKOAKO Diputazioan dauden Ertzainen buru zenak, jaso du honez gero bere destinu berria. Zenbait gazte protesta ekintza bat burutzen ari zirenean Diputazioan, bertako ertzainek gelditu ez zituztelako izan zen postutik kendua. Gerora jakin da, zenbait ertzaina ere gazte haien artean istilua sortzen aritu zirela. Gertatutakoaren ondoren, Gasteizko Barne Sailak aukeratu du Nagusi berria, konpetentzia hau berari bait dagokio eta ez Diputazioari. Honako hau orain arte Zarauzko Beltzen arduradun zen eta «konfiantza guztikoa» omen da. Ertzantzako gure iturriek esan digutenez EA eta EEK gobernatzen duen herrialde honetan, bere sarea hedatzeko beste urrats bat lortu du EAJ-PNVk.

Nazionalismo garratzen esnatzea

EUROPAKO Segurtasuna eta Kooperazioari buruzko Konferentzia kontinenteko auziak bideratzeko indarraren erabilpenaren uko-aitorpenaz amaitu zen Parisen joaten ari den hil honen 21ean. Arma kontrolari buruzko garrantziko akordioak ere iragartzen dira datozen hiletarako, eta orohar Varsoviako Itunak eta OTANek azkenik «bakea sinatu» dutela jotzen da arrazoiz. Ez da, jakina, hi-ta-ni, *de igual a igualeko* bakea gertatu. Izan ere Varsoviakoa, Václav Havel presidente txekoslovakiarak esan duenez, «*lehengo denboretako kondarra*» bait da, eta bere partaideak, seguruenera, aurkixo barreiatuko dira; OTAN, aldiz, ber-

tan sartzeko irrikitzen ari den Hevelek berak «askatasunaren eta demokraziaren berme» gisa dakusa. Eta hori —zergatik ez— Manfred Wörner, OTANgo idazkari orokorrak, argitara azaldu berri den eta «komunismoa heda zedin eragozte» helburu zuen «Gladio» sarearen ekintzak Erakunde Atlantiarreko aginte gorenak koordinatzen zituela ezagutu duen egun beretan.

MENDEBALDEAREN *niño bonitoa* dugu Gorbaxov, eta Sovietar Batasuna, Thatcher dimititu berriari esatea atsegin zitzaionez, «*negozioak egin daitezkeen potentzia bat*».

Hori, barruko *éclatement*arekin kontradikzioan sartzen delarik, Mendebaldeak hori du aukeratzen. Hala behintzat, goitixeago aipatu Konferentzia horretatik kanpo gelditu ziren hasieran albaniarren ondoan, *so-egile* moduan eseritzea izango zutela uste zen Baltiko aldeko ordezkariak. Hiruzpalau gobernuburuk defenditu zituzten, ez horratio inportanteenetarik: Bush, Mitterrand, Kohl edo Gonzalezek ez zituzten aipatu ere egin —ordea «nazionalismo garratzak konbatitu behar» direla gogoratzeaz akordatu ziren. Estoniako Meni Lennart, Kanpo Arazoetarako ministroak: «*Ixilik direnak oker dira, gu bait gara errefor-*



Badirudi bigarren itzulian Poloniako presidentzia Jaruzelskiren eskuetatik Lech Walesarenetara iraganen dela.

men abangoardia». Estoniar jende moltxo bat irten zen karrikara Parisen okasioa profitatuz, eta barreia zitezen poliziaren gonbiteari baten erantzuna: «Ez da manifestaldi bat, jende asko dagoela eta dibertitzera etorrigara».

Etxean, geroz eta bakarrago antzematen da Gorbi. Baina, kanporakoan ere, zein ordezkatzan du, egun? Ez errusiarrak ere, zeinen presidentea, Boris Ieltsin, instituzio zentralen indartzearen aurka mintzatu bait da, eta Ukrainakoarekin —Moskuren azpi eta gainetik— tratado bilateral bat sinatu bait du. Orain, Nobel sariduna laster Japona joatekoa bait da, Ieltsinek esan du, ez duela utziko berak, Gorbaxovek Tokiorekin Kurileei buruz negoziatu dezan, «irla horiek Errusiar Federaziokoak bait dira»...

ARGIA egunean hauteskundeak dituzte Polonian (Walesa faborito), eta lehengo astean Mazedonian eta Bosnia-Herzegovinan izandakoen berri iritsi zaigu. Mazedoniako botoa (bel-durragatik edo dena dela) Jugoslaviako batasunaren aldekotzat interpreta badaiteke, Errepublika musulmanean hauteskundeak populazioaren zentsu etnikoaren ispilu gertatu dira: musulmanak bizi diren distriktotan (40) berak nagusitu dira, serbiarretan serbiarrek (35) eta kroaziarrek beste 16tan. Estatu hauskor hartatixe P.K. zaharraren oinarriz altxatu nahi den Partidu Komunista berri baten hotsa heldu da egunotan: Veljko Kadijevic, defentsa ministroa (jenerala bera), Blagoje Adzic, Estatu Nagusiko burua eta beste zenbait tamaina horretako mandok proiektuaren alde egin dute publikoki berba.

Golkoan, interbentzio militarra onets dezakeen NBEaren ostiral honetako batzarrea izanen da notizia.

Pablo Sastre

Esloveniak ere bai

SERBIA da, Jugoslavia osatzen duten sei Errepubliken artean, nolazpaiteko batasunaren alde agertzen den bakarra. Eta lider bakar bat ere mintzo da lotsarik gabe separatismoaren aurka: Slobodan Misolevic, serbiarra.

Antzinako joerari helduz, Serbiak bihurtu nahi du berriro mendebaltar eslaviarren jendarmea; bigarren mailakotzat jotzen dituen bizilagunak Belgradoko «bide zuzenera» erakarriz...

Arazoa gero eta larriago bihurtzen ari da. Dagoeneko burujabetsuna (independentzia, alegia) eskatua dute Kroaziak, Mazedoniak eta Esloveniak. Kosovoko separatistek (eta kosovarrak eslaviarrak ere ez direla gogoratuko dugu) argi-eta-garbi eskatzen dute Jugoslaviatik irten eta Albania askatuan sartzea.

Leku faltaz ez ditugu Montenegro eta Bosnia-Herzegovina Errepublikak luzeago aipatzen.

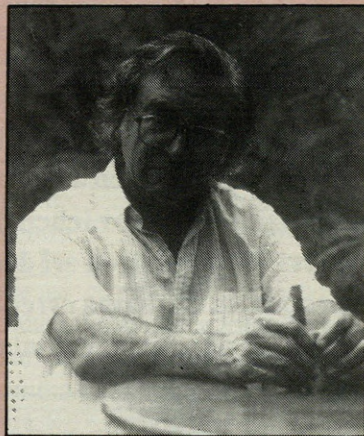
Jende kopuruaz txiki xamarra den Eslovenia (bi milioi lagun, zenbakiak borobilduz), ekonomikoki aurreratua eta pentsakeraz mendebaltarrena, Belgradorekiko haurtura osoan dago; Kroaziarekin batera berezi nahiaren zuzia hartu duelarik. Eta ondoko asteotan ere, zalantzarik gabe, gertakari garrantzitsuek astinduko dute Belgrado-Ljubljana lokarri ahula; joan den urriko asteetan zakarki inarrosi duten bezalaxe.

Urriaren 2an, Esloveniako lehendakaria den Milan Kucan-ek oso goraki eta telebista-katetik beretik, hau adierazi zuen lau haizeetara: «Esloveniako armadak ez dauka zertan obeditu beharrik Belgradotik inposatutako inor. Aurrerakoan ni neu izango naiz, Esloveniako lehendakaria naizenez, esloveniar armadako buruzagia».

Handik bi egunetara, Ljubljanaiko parlamentuak, bere aldetik, jugoslaviar lege-mordo bat baliogabetu zuen (30 lege federal). Bozketa- ren balioa nekez jar zitekeen zalantzatan: 209 deputatu legeen deuseztapenaren alde, 2 deputatu kontra, eta abstentzio bat...

Belgradok ezin zezakeen hori guztia aisa irents. Eta urriaren 5ean, aginte federalaren izenean, okupatu egin zuen jugoslaviar armada federalak, Esloveniako buruzagitza militarra.

Esloveniarrek orduan, erantzun gisa, Autodeterminazio prozesua azaro honetantxe bideratzea proposatu zioten herriari. Eta egun hauetantxe, garbiki azaldu ez diren arrazoinengatik, luzapen bat proposatu dute Ljubljanaiko separatistek: Autodeterminazioa 1991eko urtarrilean erabakitzea. Helburua: Jugoslaviatik osotara irten, eta Eslovenia Askatua sortzea.



TXILLARDEGI

Estatu mailako gatazkak errepubliketan ere isladatzen dira

Estonia, desintegrazioaren adibide bat

Matriuxka panpin baten barnean matriuxka berri bat ageri den bezala, Soviet Batasunaren arazo nazionalen barnean, berriak ageri dira. Mikhail Gorbaxov lehendakariak estatua berrantolatzeko Tratatu berri bat prestatzen ari da, eta lehendakariaren boterea indartzea proposatu du, baina errepublika guztiek, praktikan, bere dinamika propioa daramate. Estoniaren kasua adibide bat besterik ez da.

ESTONIAKO errepublika izan zen Soviet Batasunean, Moskuren botereari aurre egin zion lehena, Lituania bera baino lehenago. 1988ko azaroan, Berlingo harresia erori baino urtebete lehenago, errepu-



blikaren konstituzioa aldatu zuen Estoniako Soviet Goren edo legebiltzarrak. Berrikuntzarik iraultzaileena: Estoniako legeak Soviet Batasunaren legeen aurrean nagusi izango dira. Geroztik SESB gertatu diren dozenaka subiranotasun aldarrikapenetan aipamen berau agertu izan da, ez bakarrik hamabost errepublika nagusietan, baizik eta errepubliken barneko beste errepublika autonomoetan eta eskualderen batzutan ere bai.

Aurten, martxoak 12, Lituaniak 1990an aldarrikatu zuen independentzia. Moskurekiko apurketa horrek une historikoa suposatu izan du, eta banan banan etorri dira ordundik Soviet Batasunean independentzia eta subiranotasun aldarrikapen guztiak. Hama-

bost errepublikak, dagoneko, batak besteengandik «aske» dira. Lituaniaren ondoren, Estoniak hartu zuen lehenbizi txanda, martxoak 31, eta prozesua Errusia berak eta Kazakhan-ek itxi dute urrian.

Estonia hiru errepublika baltiarretarik txikiena da, eta Finlandiako kostaldearen aurrean dago. Helsinkiko telebista kateak ondo ikusi daitezke (mordoxka bat dira, tartean satelitez jasotako eta berriro igorritako ingelesez diren kanalak). Erlujioz luteranoak dira gehienak, eta hizkuntza suomieratik (finlandietatik) oso hurbil dago, familia fino-ugriarraekoa da.

Errusiartze demografikoa

Estonian estoniarrek nagusi dira, baina juxtu juxtu. 1.500.000 biztanleen %64,7a dira, errusiarrek %27,9a eta beste etnia soviatar batzutakoak dira %7,4a. Estoniarren garrantzia demografikoa gutxituz joan da ezken urteetan. 1957ko erroldan estoniarrek %74,6 ziren, eta etorrikin errusiarren kopuruak gutxitu du portzentaia hori.

Aldaketa demografikoa 1940ko okupazio soviatarren geroztik gertatu zen. Tsarren inperioa desegin ondoren, Estonia independente bihurtu zen 1920an. Bigarren Mundu Gerran, aldiz, Soviet Batasunak oku-

patu zuen, Alemaniarekin Moskuk sinatu zuen Molotov-Ribbentrop hitzarmenaren akordio sekretuen azaltzen zen bere araziz.

Prozesu hari buelta ematen saiatu dira orain Estonian. Aurtengo martxoko hauteskundeen geroztik, nazionalistak dira bote-rean, eta «errusiartze» prozesu hori galerazteko kontrako prozesua hasi dute Estonian. Errusiera hezkuntzan kendu nahian dabilta adibidez, eta estonieraz idatzitako prentsa (hizkuntza hau alfabeto latinoz idazten da) gora doa, ingelesez idatzitakoarekin batera.

Errusiarrek, espero zitekeen bezala, horren kontra erreakzionatu egin dute eta hortik sortu dira barne gatazkak Estonian. Maiztzean, errusiarrek manifestaldi handi bat egin zuten Tallinn hiriburuan, eta legebiltzarra okupatzeko saiakera egin zuten, independentzia aldarrikapena salatzeke. Edgar Savisaar lehen ministrariak esan zuenez, «estatu kolpe saiakera» izan zen hura.

Legebiltzarreko gertakariak, estoniarren «xenofobia» areagotu zuen era berean, eta haren ondorioz talde «para-polizial» bat sortu da Estonian: Eesti Kodukaista, «Estoniar etxearen defentsa». Honezkero, hamar milatik gora borondres bildu ditu Kodukaistak.

Armada paraleloa gobernuak —estatuak— babes-ten eta finantzatzen du. Kodukaistaren burzagoen arabera, «errepublika soviatarren estatusera itzultzuko ahaleginei aurre egiteko jaio da». Bolondresez osatua dago, 18 urtetik 50 arte-rainokoak, eta hiru hilabetez sartzen dira gutxienez

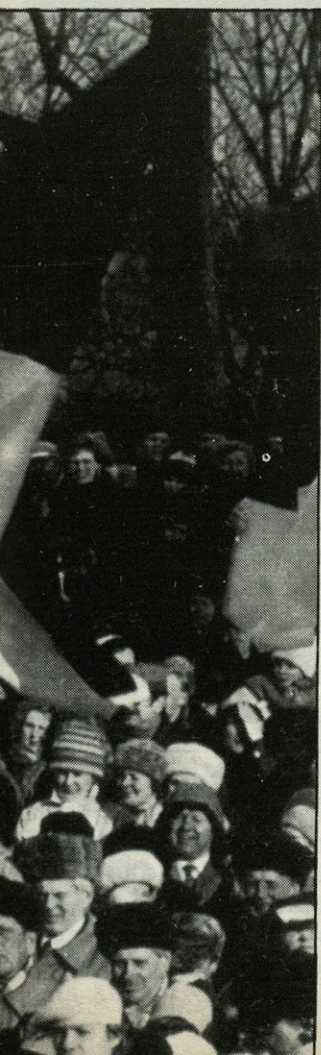
Errusiatik prezioen garestitzea eta eskasia hedatzea, Estoniako gobernuak muga ekonomikoak ezartzea erabaki zuen urrian

Kodukaistan.

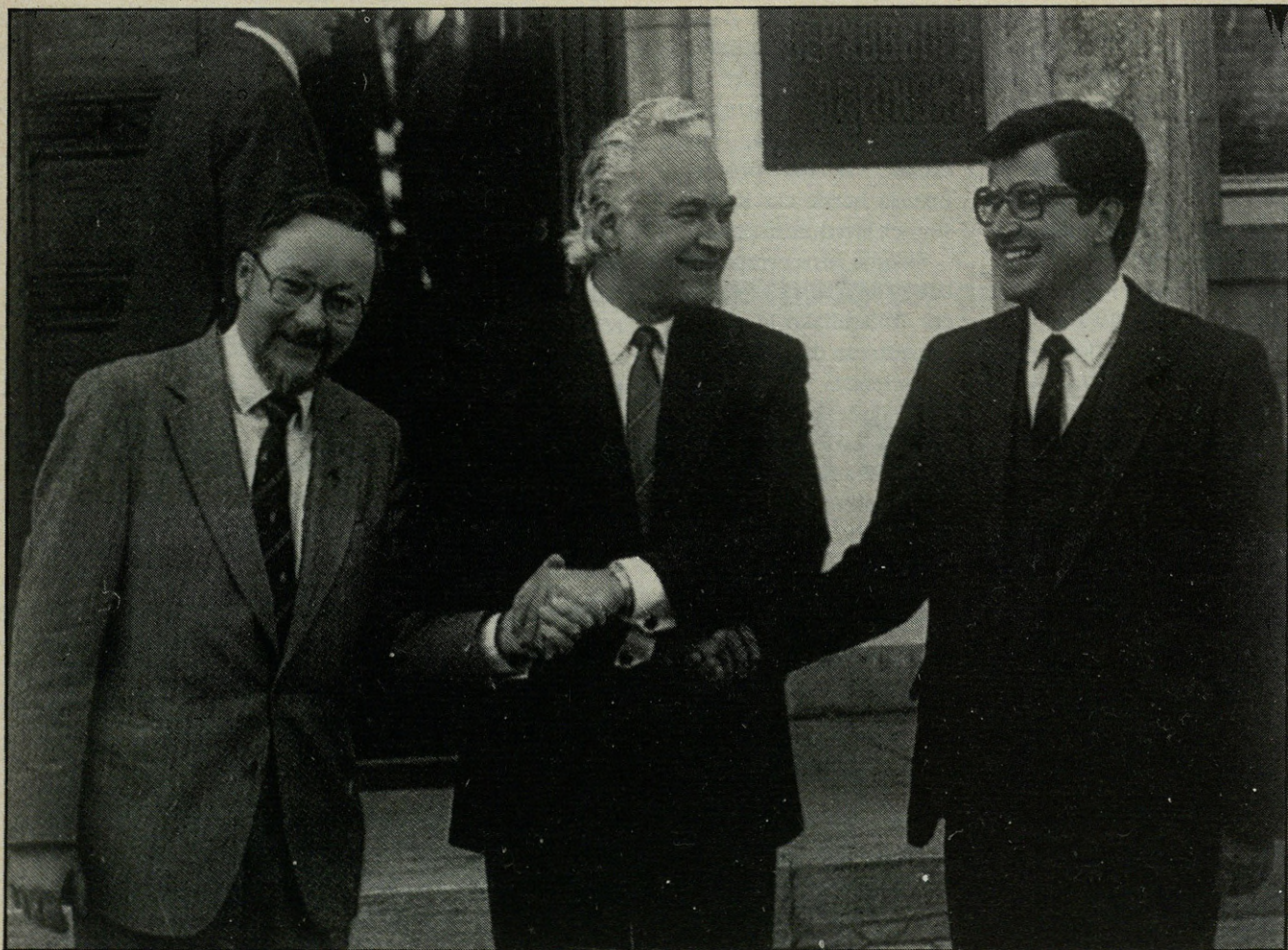
Momentuz, poliziaren laguntzaile bezala aritzen dira Kodukaistako bolondresak. Moskuko prentsan nazionalisten «beso armatua» direna leporatu diete, baina hori errefusatu egin dute taldeko agintariek. Hauen arabera, Estonian bizi diren errusiarrek ere izan daitezke Kodukaistako partaide, eta bertan ikasi estoniera. Momentuz, kasu hori ez da gertatu.

Armak ez dituzte erabiltzen Kodukaistakoak, eta armadaren kontrako manifestaldi eta horrelakoetan ere ez dute parte hartu oraingoz, jarrera baketsua agertu dutelarik oro har. Kodukaistaren helburua zera da, erakundearen estatutuen arabera: «Barne ordenua mantentzea eta muga ekonomikoak zaintzea».

Lituaniak independentziaren bidea hartu zutenean, Vilnius-eko agintari nazionalistek ez zituzten ondo kalkulatu aldarrikapenaren ondorio ekonomikoak, eta Moskuk ondoren ezarritako blokeoa esturasun uneak eramanez zituen errepublika baltiar horretara. Estonian, aldiz, nazionalistek gai ekonomikoan gainean arreta handiagoa ipini dute.



Estonia izan zen, Lituania baino lehenago, Moskutik aldentzen hasi zen lehen errepublika soviatarra.



Baltiarrek bat eginik:
Vitautas Landsbergis
(Lituania), Arnold
Ruutel (Estonia) eta
Anatolijs Gorbunovs
(Letonia)
lehendakariak.

Ekonomiaren auzia

1988tik, gero eta autonomia ekonomiko handiagoa lortzen saiatu da Tallinn. Estoniako banku zentrala eratzearen asmoa nahiko aurreratua zegoen independentzia aldarrikatu zutenerako, eta moneta propioa ateratzeko asmoa ere badute.

Herrialde txiki baino nahiko aurreratu eta aberatsa izanik Estonia, Soviet Batasunak bizi duen krisi ekonomiko galanta nahiko ondo jasaten ari da. Errepublikak beren bidetik jotzea erabaki ahala, Mosku eta Errusiar Federakundea periferiatik jasotzen zuten hainbat gairen faltan daude orain. Ondorioz, Errusian krisia handiagoa da, elika-

gai eta beste produktuen eskasia oso larria da eta, merkatu ekonomiarako erreformak hasi bezain pronto, prezioak askoz ere garestiagoak dira. Horren ondoan, Estonian dextente hobeto bizi dira.

Asiako errepublika islamikoak (Kazakhstan, Turkmenistan, Uzbekistan, Kirgizistan eta Tadjikistan) askoz ere probreagoak direnez, bertan Mosku eta zentroan bertan baino nahiko okerrago daude. Hain zuzen, independentzia aldarrikatu duten arren, errepublika hauetako agintariek ikusi dute bakarrik Batasunaren baitan dutela oraingoz aurrera egiteko aukerarik, eta ez bestela.

Desberdintasun ekonomiko hauen ondorioz, zera gertatu da Estonian: erru-

siarrak errepublika honetara joaten hasi direla gauzak erostera. Itsaso baltiarren ondoan egonik, Leningrado hiria Estoniako mugatik ehun kilometrotara dago, eta eskualde horretako errusiarrek oso errez dute hara joatea. Estoniako errusiarren eta besteen artean, gainera, nolabaiteko elkartasuna garatu da eta estoniar-errusiarrek esportatu egiten dituzte hainbat gauza Errusiaruntz.

Narvako arazoa

Goera honek prezioen garestitzea eta eskasia hedatu du Estoniara, 1.500.000 biztanleetaz gain, beste asko ere hornitzen hasi direlako errepublika baltia-

rrean. Hori mozteko, Estoniako gobernuak muga ekonomikoak ezartzea erabaki zuen urrian, aduanak ezarri eta esportazioak galaraztea. Gainera, ez Errusiarekin bakarrik, baita hegoaldean duen Letoniarekin.

Momentuz, neurri berria praktikan ipintzea nahiko

— Errepublika sovietarraren estutasura itzultzeko ahaleginei aurre egiteko, talde para-polizial bat sortu dute: Eesti Kodukaista ●

zaila zaie, eta produktuak Estoniatik ia lehen bezala irtetzen ari dira. Hala ere, Estoniako errusiarrek arrisku berri bat ikusi dute muga ekonomikoen ezarpenean. Dagoeneko sortu da protestarik, hain zuzen ere muga bertan dagoen hiri batean, Narvan.

Narvak 80.000 biztanle ditu, garrantziaz Estoniako hirugarren hiria da, Errusiarekin muga bertan dago (hiri ondoko ibaia pasata, Leningradeko eskualdean zaude) eta errusiarrak dira bertan nagusi: %95a dira. Muga ekonomikoa ezartzeak arazo handiak sor ditzkie, hain zuzen Narvako industria Errusiarengandik dependentzia bait dago. Bestetik, Errusiarekin Estoniarekin baino lotuagoa sentitzen dira narvatarrak.

Hiriko Soviet lokalak urriko muga ekonomikoen

legea ez aplikatzea Narvan erabaki du, eta hiriko zubi bakarretik trafikoa lehen bezala dabil momentuz. Independentziaren kasuan zein eskubide zibil edo ekonomiko izango ote dituzten beldur dira narvatarrak. Lege ekonomikoa ez

betetzea erabaki ondoren, hurrengo pausua zera izan daiteke: Narva Estoniaren-gandik banantzea eta Errusiaren parte izatea erabakitzea.

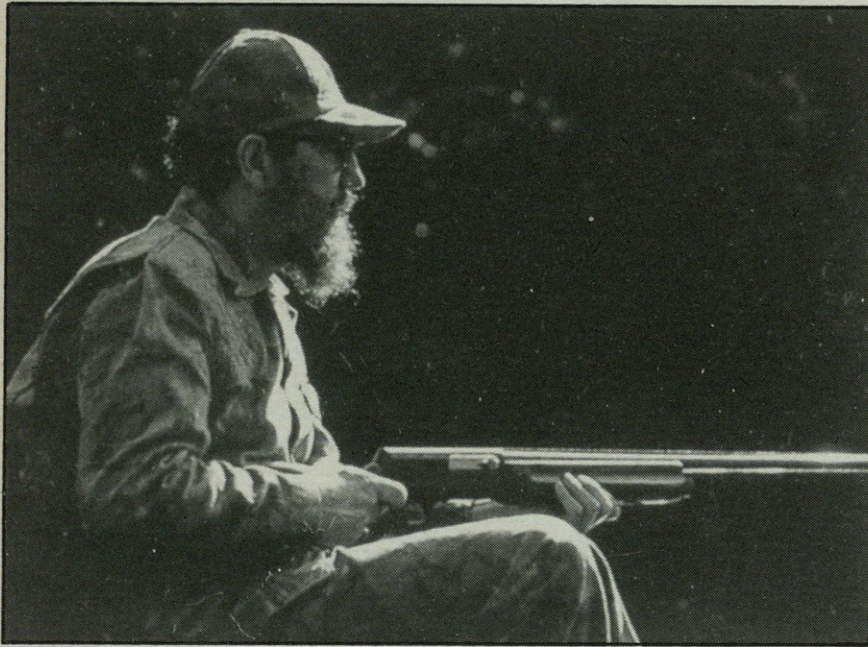
Estoniako errusiarrek elikagaiak merke erosi eta Leningrad-en saltzen dituzte.

Luis Fernandez



HISTORIA ETA GERO

Amaitu da Historia, F. Fukuyama, 1989



■ EZETZ ASMATU NOIZ ERORIKO DEN FIDEL

THE ASTROLOGICAL Journal aldizkari britainiarrak sariketa bat antolatu du: ea zein astronomok asmatzen duen Fidel Castro noiz eroriko den. Datarik hurbilena ematen duen astrologoari Cuba «askera» hiru egunetarako bidaia ordainduko diote, gastu guztiak barne. Lehiaketak Washingtonen kokatuta dagoen Segurtasun Kontseilu Interamerikarraren babesa dauka. Inork parte hartu nahi baldin balu, pronostikoak egiteko epea aurtengo abenduaren 31an amaitzen da. Zorte on.

■ LANDALAN

NAZIOARTEKO Lanaren Erakunde-ko langileek lan arazoak dauzkate. Nazio Batuen barneko erakunde ho-

netako 1.500 funtionarik greba egin dezaketela mehatxatu dute Geneve-n (bertan da egoitza), Nazio Batuek langile murrizketa planteiatu bait dute aurrekontu arazoak direla eta. Funtzionarien sindikatuak Erakunde berak dauka Askatasun Sindikalerako bulegoari aurkatzu diote beren protesta.

■ ESPIOIAK VATIKANOAN

ESPIOITZA kontuak modan daude, Gladio dela, Stassi ekialemaniarraren 'satorrak' direla... Orain jakin denez, Txekoslovakiako zerbitzu sekretu komunistek Vatikanon ere ezarri zituzten agenteak 1953tik 1961era. Jaunaren gogoia igartezina omen da, baina dexifratzen ahaleginetan saiatu ziren behintzat txekoslovakiarrak.

E L E - M E L E

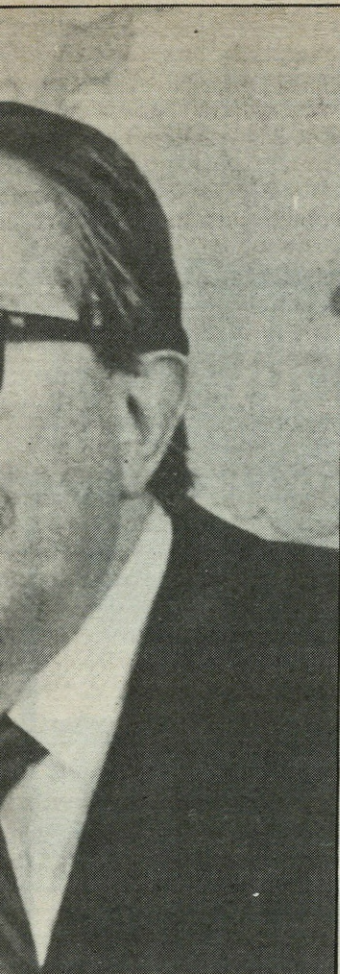
«Gutxiengo nazionalen auzia desestabilizazio faktorea da Europan».

Giulio Andreotti, Italiako lehen ministraria.



«NATO, Varsoviako Paktua eta beste eskualde batzutako erakundeak bakea eta nazioarteko segurtasuna mantentzeko sistema nagusiaren subsistemak bihurtzen ari dira, hau da, Nazio Batuen Erakundearen subsistemak».

Eduard Xevardnadze.



«Borrokan egingo dut, irabazi arte borrokan egingo dut».

Margaret Thatcher.

«Edozein manifestaldi edo ekintza bateratu, bidezkoa den arrazoiengatik bada ere, debekatuta dago. Administrazioaren ateak beti irekita bait daude».

Naif printzea, Arabia Saudiko Barne ministraria.

«Bakeratze prozesuak aurrera egingo du, indarrez bada ere».

Selim el Hoss, Libanoko lehen ministraria.

O I H A R T Z U N A K

NATO ETA VARSOVIAKO PAKTUA, ADISKIDE

VARSOVIako Paktua eta NATO ez dira aurrerantzean elkarren aurkakoak izango, bi erakunde militarretako agintariek Parisen sinatutako akordioaren ondoren. Sinatzaileek «demokrazia pluralistaren aldeko konpromezu amankomuna» hartu dute hitzarmen honekin. Ekialdeko bloke militarra desagertzeaz dagoenean sinatu dute akordioa hain zuzen. Dokumentuak dioenez, bi bloke militarrek «ez dira jada aurkariak» eta «elkarri laguntza eskaintzen diete».

LITUANIA ARMADA GORRIAREN AURKA

PRESENTZIA militar sovietarra errefusatzeko manifestazio bati aurre egiteko, armada gorriak tankeak ateratu zituen Vilnius Lituaniako hiriburuko kaleetara. Indar erakuspenari erantzunez, nazionalistek kontrolatzen duten errepublika honetako gobernuak «erresistentzia baketsuaz» egingo dioela aurre Soviet Batasunari iragarri dute «Erresistentzia baketsuan» ez dute bakarrik mugimendu eta elkarte politikoek parte hartuko, baizik eta errepublikaren gobernu berak ere bai. Armadaren kontrako jarrera gogorra hartu dute Lituanian, soldadutza egin nahi ez duten edo desertatu duten gazte lituaniarrei babes ofiziala eskaintzen die Vilniuseko gobernuak.



GORBATXOVEN ESKAERA

SOVIET Batasuneko krisi ekonomikoari ez dago eusterik ia. Mikhail Gorbaxovek berak onartu behar izan du CSCE batzarrean. Moskuk ez du eskatzen, aspaldi bezala, munduko eskualdeengan influentzia banaketa baizik eta, sinpleki, janaria: zerri eta behi haragia, gatz, irina, gurina, kakaues olioia eta esne hautsa eskatu dizkio Mendebaldeari Gorbaxovetik.

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO



Gipuzkoako Foru Aldundia

IKASLEEN MOBILIZAPENAK IPARRALDEA IÑARROSI ZUEN

Urrian zehar ikasleen protestak kaleratu dira frantses hiri nagusietan. Ikastaroa hasteko momentuan lan baldintzak betiko egoeran zeuden: irakasle falta, eskolak zaindu gabe. Klaseak hasi zirenetik ikasleen etorkizunarekiko kezka gero eta haundiagoa izan da, estatu osoan, baita Ipar Euskal Herrian ere.

FRANTSES hiri nagusian, Aste Santuko oporrak hasi baino lehen, zenbait manifestaldi antolatu ondoren, ikasleek oporrak pasata protestan segituko zutela iragarri zuten. Frantses Lege Biltzarrak azaroaren 5ean hezkuntza nazionalaren urteko diru kopurua eztabaidatu eta bozkatu behar zuela eta, deiaidua zabaldu zuten gazteri komunistak (talde ezkertiar batzuk barne) alde batetik, eta SOS Racisme taldeari lotutako taldeak bestetik, Paris eta inguruetako ikastetxetan ikasleen hitza entzun dezaten.

Orain arteko gobernu desberdinek proposatutako erreformek ez diete ikasle eta irakasleen eskakizunari erantzun, eta ondorioz, ikasle mugimenduak

eta protestak kalera ateratzen dira 86az geroztik urtero. 86ko udazkena ilune-

na izan zen ikasle bat, Malik Aussekine, Parisen hil bait zuen poliziak paliza jasan ondoren.

Aurten ere, urrian ozenki hitz egiten hasi ziren ikasleak, alta lehen aldikotz aurtengo estatuko budgetan irakaskuntzari doakion diru kopurua armadarena baino inportanteagoa da. Hala ere «hobeki bizi eta ikasi» lemarekin ikasleek beraien protesta aurrera eramanez dute. Hain zuzen

aintzinatzen dituzten eskakizunak nahikoa pragmatikoak ziren: urgentziatzko edo bat bateko plangintza nahi dute zaindari eta irakasle lanpostuak sortzeko, eskolak antolatzeko zenbait lekutan nahiko honda tuak direla eta, dokumentazio zentroak sortzeko.

Ez da diskurtso ideologikorik sortu, ezta gizartearen salatzerik, gaurko eskolak erreproduzio sozialean hartu duen lekua da



Xalbador ikastegikoek —argazkian, Jospinen panpinaren aurrean— euren motibuak azalduz parte hartu zuten mobilizapenetan.



Milaka ikasle atera zen karrikara azaroaren 12an, Baionan inoiz izan den manifestaldirik handienetarikoa burutuz.

gehien zalantzan jartzen dutena.

Honela, heziketaren ibilaldiaren nazioanalarren deia zabaldu zen azaroaren 5a eta 12rako.

Iparraldean ere mobilizapena

Porren denboran Iparraldeko zenbait ikasle kontaktoan jarri ziren Pariseko bi koordinakundeekin, ordu-ra arte estatu osora zabal-tzen ari zen mugimendua ez bait zen Ipar Euskal Herri-raino iritsi. Azaroaren bostean Baionako Cassin ikastetxeko ikasle batzuk paper edo trakta batzuk zabaldu ondoren kalera atera ziren eta beste eskoletako gazteengana jo zuten berai-ek ere parte har zezaten mugimenduan. Astelehe-nean bertan mila bat ikasle zeuden Baionako kaleetan eta Sans prefekturaren aint-zinera iritsi zirelarik berta-

ko nagusia den Sajede jau-nak errezibitu zituen.

Astean zehar mobilizape-na zabalduz joan zen, Ipa-rralde osoko ikasleak hun-kituz, Donibane Lohitzu-nen, Garazin, Maulen, Haz-parnen zenbait protestak ikusi bait ziren ere. Nabar-mentzekoa da azaroaren 8an asteartez 3000 zeudela bildurik, Cassin-en biltzen zen koordinakunde baten zuzendaritzapean, koordi-nakunde hautatua. Ikas-leen arteko ezadostasuna zabaldu zen «komite» eta «Comite»-en artean, pren-tsak berehala azaldu zuena. Baina Gure Irratian ikasle euskaldun batek adierazi zuen idatzi elebidunak aurt-en hobeki onartuak izan zirela, euskararekiko ones-pen zabalago bat azalduz eta prentsak Komite eta Komiteen arteko aipatu zuen enfrontamentua ukatuz nolabait. Geroztik ez da berriz arazoa aipatu.

Iparraldeko ikasleen protestak Parisen azalduta-koaren itxura zuen eta han hasitakoarekiko elkartasu-naren erakusteak garrantzi haundia izan du ikasleen ar-tean. Hemengo ikasleen nortasuna defenditzeko gogoa nabari da baita ere, kalera ateratzea espresio bi-de bat izan da orain arte ukatzen zieten hitza hartze-ko parada, gehienetan ikas-leen mugimenduak unibers-tsitateetan iragaiten bait di-ra.

Beraz elkartasuna aparte beste gai batzuk aurrera-tzen zituzten. Iparraldean eskoletan ikasleek ez dute oraindik inseguritate ara-zorik. Aldiz irakaskuntza modernora, gizarteari ego-kitua, baina sailka ibili ga-be, funtsezko aldaketa bat eskatu dute eta botere pu-blikoek bururaino joateko gogoa erakuts dezaten adieraziz.

Ostiralean Jutant jaunak,

Lydia Ansomendi L'argenté ikastetxeko ikaslea eta ikasleen ordezkari bere lizeoan

«Ez dakit zerbait lortuko ote dugun baina bederen entzun egin gaituzte»

ARGIA. Nola ikusi duzu orokorrean azken astetan izan den mugimendua?

LYDIA ANSOMENDI.

Lehenik erran behar dut gure ikastetxearen egoera berezia zela, pribatua baita eta hasiera batean beste lizeoetako ikasle batzuk pentsatzen zuten ez ginela inplikatuak. Burgesak ginela esaten ziguten. Baina ulertu dutelarik parte hartu nahi genuela dena ongi iragan da eta ordezkariak izendatuak izan dira Baionan Cassin lizeoan biltzen zen koordinakundean parte hartzeko.

Konkretuki eskola publikoak kalean zirela eta

guregana etorri dira beraien protesta azalduz eta greba zertarako zen adierazteko. Esan behar da ere ez genituela denetan arazo berak eta hasiera batean erabaki dugu ikastetxean bertan greba egitea eta beraz bildu gara gela batean eta ondoren zuzendariarekin.

Gure eskakizunak desberdinak ziren, adibidez inseguritate arazorik ez dugu, zaindaririk ez dugu behar. Beraz guk genituen eskakizunak paper batean ipini ditugu eta zabaldu, hau eskatuz: BAC delakoaren ezagutza bera sekzio guztietan. Gizarte soziala

gehiago ikasketak segitzen eta ez ditzatela fakultate guztiak kontzentratu hiri nagusietan. Goi mailako ikastetxe gehiago lokalki.

A. Zer eskakizun mota zenuen ordezkari gisa?

L.A. Koordinakundea eta ikasleen bitartekoa egiten izan da batzutan ikasle batzuk ez bait zuten greba egin nahi eta beraiekin eztabaida nahiko luzeak izan ditugu. Zuzendariarekin izandakoa hasieran nahiko gogorra, ez bait genuen honelako esperientziarik orain arte. Asko ikasi dugu.

A. Nola ikusten duzu orain egoera?

L.A. Ikasle guztiek batera bloke bat egingo bagenu, bortizkeriarik gabe, politikarik gabe, zerbait egingo genukeela. Bakoitzari hitza uzten bazaio erabaki garrantzitsuak hartu ditza-kegula eta ideia inportanteak aintzinatuko liratekeela. Orain ez dakit zerbait lortuko ote dugun baina behintzat entzun gaituzte. Ministroek ikasleek errezibitu dituzte eta gauza batzuk agindu. Urgentziazko emazte bat izendatua izan da, gure eskakizun larrienei berehalako erantzuna emateko. Zain gaude.

akademiako inspektoreak ikasleek errezibitzen zuten eskola pribatuetaordezkariak ikustean delegazioan bere harridura azaldu zuen.

Mobilizazioak pasata

Azaroaren 12rako manifestaldian 200.000 bat ikasle zeuden, horietako lau bat mila, barne aldeko lizeoetakoak. Jospin, hezkuntza ministroaren panpina erretzen zuten. Barne aldean,

Garazin 500, Maulen, Hazparnen, bidea blokeatuz, manifestaldiei edo grebei ekin zieten.

Benetako arrakasta ukan du mobilizapen egun horrek Iparraldean, aspaldian ez bait zen honenbeste gaste kalean ikusi elkartasuna ahoan eta beren interesak defenditzeko prest. Xalbador ikastegikoak hurbildu ziren baita ere beraien motibazio desberdinak esplikatzen nahian, bizi duten egoera bestelakoa baita. Azaroaren 12an 15 bat ikastetxe bilduak ziren Baiona-

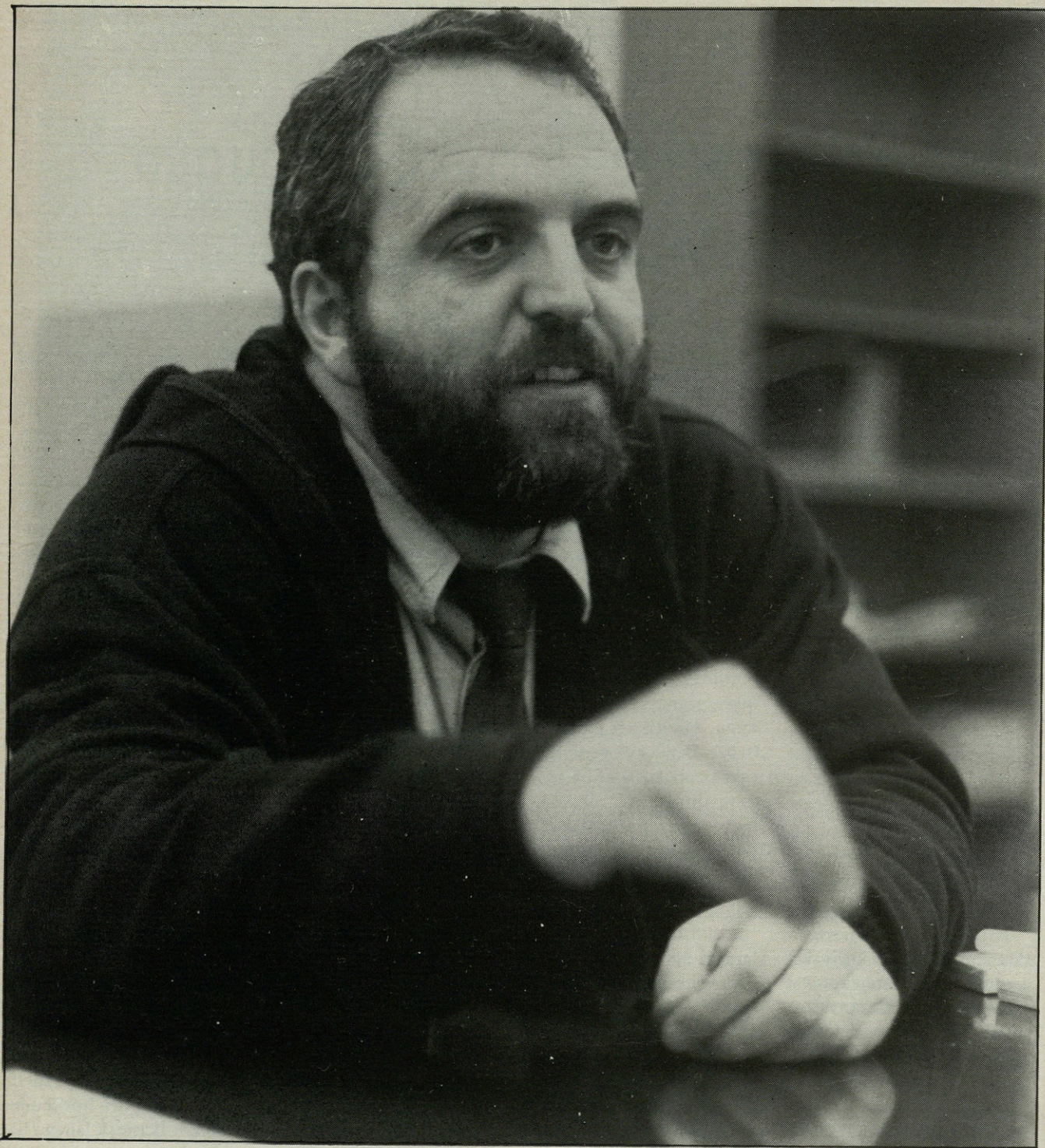
— Ez da diskurtso ideologikorik sortu, «hobeki bizi eta ikasi» lemapean kaleratu dira ●

ko subprefetuaren aintzinean.

Mobilizapen nagusiak pasa dira, ikasleen helburuak bete dira, duten indarra, indar hori kontrolatzeko duten gaitasuna, bortizkeriaren kontra daudela hori de-

na erakutsi dute. Poderea- rekin negoziatu dute eta lau mila milioi eta erdi libera askatu dituzte lehen lanetan hasteko. Urgentziazko andere bat ere izendatu dute diru kopuru hori kudeatzeko. Ikasleak lanean hasi dira berriz eta egoera zaintzen segituko zutela agindu dute. Orain ikusiko ea ministroekin eztabaidatzen duten praktikan ezarriko den eta ikasleen lan baldintzak hobetuz joango diren.

Ixabel Etxeberria



«Gaur egun euskal idazleak
funtzionarioak dira»

A

Diario Vasco eta El Correoko orrietan noizbehinka agertzen diren eztenkada hioen atzean dagoen ahotsa patxadaz elkarrizketatzeko parada izan dugu, euskal literatura, hizkuntza eta politika apur bat ukituz. Voge markako hamabi zigarro luzeri muturra erre die bi orduko jardunean. Eskuak, urduri. Hitz jarioa, luze eta patxadatsua.

ARGIA. Egiguzu euskal literaturaren panoramika bat.

JON JUARISTI. Pobre ikusten dut nik. Oraintxe hasi da sistema literario bat sortzen, orain arte ez da egon. Batez ere literatur industria baten gabezia ikusten dut hemen. Literatura merkatuaren zati bat da gure gizartean, eta merkatu horretan sartzeko kultur industria behar du atzean. Eta hemengo produkzioak ez dira konpetitiboak. Literatura ghetto batean bizi da hemen, itzulpenak behar dira hemendik irteteko, hemengo literatur produkzioa kanporako itzuli behar da. Onaindia, Atxaga eta Urretabizkaiaren zer bait kenduta ez da ezer itzultzen kanpora, European gaizki kontsideratua dago hemengo literatura, inork ez du ezagutzen. 1993an literatura merkatu bateratua sartuko da Europatik, editorial haundiak sartuko dira eta horren aurrean hau pobre dago.

Egiten diren lanei so egiten, ez dira orijinalak. Badaude batzu interesgarriak baina ez dira lehen mailakoak. Konprenigarria da, hemen ez bait da izan askatasunik idazteko. Ez naiz ari askatasun politikoaz, baizik eta askatasun literarioaz. Euskal literaturak beti baldintzapen haundiak jasan ditu. Testuingu-

ru geografikoa ere txikiegia da.

A. Zehatz ditzakezu gehixego baldintzapen hoiek?

J.J. Euskal literatura didaktikoegia izan da beti. Lehen didaktismo klerikal asko eta orain didaktismo politikoa. Nolabait esanda onfaloskopikoa izan da, bere zilborrari begira bizi dena. Azken urteotan egoera aldatzen hasi da apur bat. Problema errealtate literario bat sortzea da.

A. Klasikoen artean ze balore salbatzen dira zure ustez?

J.J. Arnaud Oihenart azpimarratuko nuke. Laikoa izan zen, literatura frantseza oso ondo ezagutzen zuen eta literatura sortu zuen. Lizardi eta garai hortako poetak ez ziren guztiz laiko eta modernoak. 64.eko belaunaldiarekin literatura berri bat sortu zen. Gabriel Ares-

ti izan zen honen fundatzailea, dudarik gabe. Aresti denetarik egiten saiatu zen, poesia, narratiba, antzerkia... eta hori izan zen bere akatsik haundiena. Gauza asko egin nahi izan zituen eta «titanismo» hori akatsa izan zen. Poeta ona zen, antzerkigintzan ez hain ona, eta narratiban ere ez. Egoerak antolatzen bazekien baina hori bukatzen ez, oso gauza ezberdina da poesia eta narratiba.

A. Atxagaren Obabakoak hautsa harrotu du...

J.J. Obabakoak liburu on bat da. Baina ipuin sorta bat da, ez da nobela, ez eta ipuin sorta koherente bat ere. Urte askotan zehar egindakoa da, ez da homogeneoa, ez du batasunik, edo beharbada Atxagaren unibertsoan bai. Euskaraz oso ona da, itzulpenean ez dira hain ondo ibili. Liburua ona da, baina ez da Atxagak egin dezakeen onena. Bera poeta bezala oso ona da, eta narragile bezala ez hain ona. Ipuinetan poesia asko dago, gehiegi. Nahiago ditut nik bere poema liburuak, Obabakoak baino.

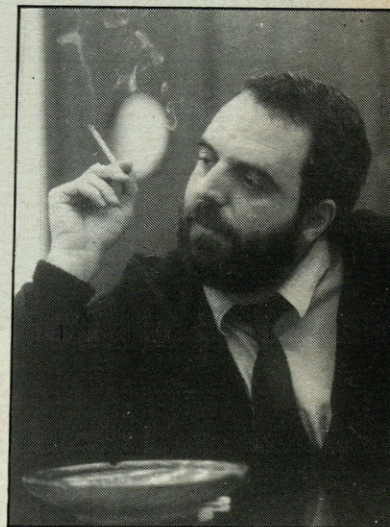
A. Gainerakoan, ze jende aipatuko zenuke azken urteotan?

J.J. Jose Mari Iturralde-

lan politikak egin ditu. Arantxa Urretabizkaiak gauza onak egin ditzake. Poetak, nire belaunaldikoak edo lehenxeagokoak. Juan Mari Lekuonaren poesia ona da, ez nire gustokoa baina bai ona. Mikel Lasa. Gazteagoean artean, Xabier Montoiak oso poesia ausarta egin du, ez dago oso ondo osatuta baina badago mundu poetiko bat. Narratzailen artean Irigoienek pare bat nobela on egin ditu, Koldo Izagirre ere hor dago. Nolanahi ere ez dago lehen mailako balorerik.

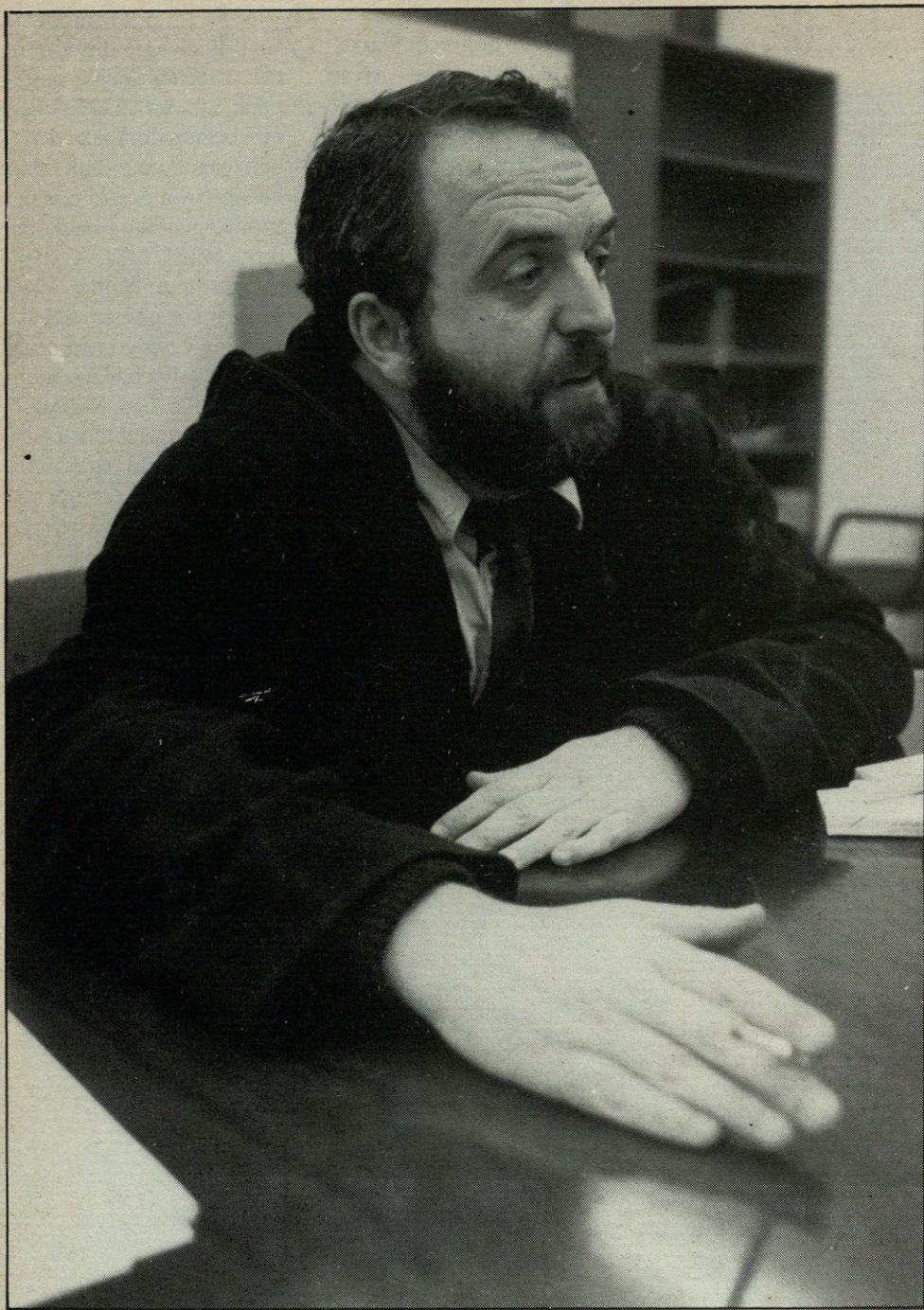
A. Lehen aipatu duzun merkatu horretan sartzeko bidea zein du euskal literatura?

J.J. Konpetentzia onartzea eta protekzionismoaren aurka egitea. Une honetan erakundeek eta diru publikoak sostengatzen dute euskal literatura eta hori txarra da aurrera jotzeko. Horrela literatura erregionala egin daiteke, Murtziako literatura erregionala



NORTASUN AGIRIA

Bilbon jaio zen duela 39 urte • Dibortziatua eta «Sto Tomàs una y no màs» • Erromaniketan lizentziatua • Gasteizko Filologian 11 urtetan irakasle egin ondoren, kazetaritzara pasa da aurren • Mendian paseatzea, bidaiak eta irakurtzea atsegin. Poesia inglesa, nobela italiarra, klasikoak • Hiri kaotikoak ez zaizkio gustatzen, Bilbo bai ordea • «Corte Ingles» ean sarriago aurkituko duzu Alde Zaharrean baino.



**Juaristiren ustez
erakundeek eta diru
publikoak sostengatzen
dute euskal literatura.**

egiten den bezala Udale-
txeak eta Diputazioak la-
gunduta. Benetako irtenbi-
dea editorialetan dago. Ar-
gitaletxeek ausartak izan
behar dute eta kanpora za-
baldu.

A. Nolanahi ere, goazen
zure eztenkada polemikoe-
tan sartzera. Baina zentzu-
rik ba du euskaraz idaz-
teak?

J.J. Niretzat ez, baina
ulertzen dut beste batzuen-

tzat izatea. Nire ama hiz-
kuntza gaztelera da eta ba-
rau menderatzen dut. Eus-
karaz idazten hasi nintzen
baina berehala akatsa zela
ikusi nuen. Menderatzen
dudan hizkutzan egin be-
har dut literatura, eta eza-
gutu ere hortik ezagutzen
naute literatur munduan,
gazteleraizko poeta bezala.
Niri euskara arlo filologi-
koan interesatzen zait eta
ez idazle bezala. Komuni-

katzeko tresna bezala ere
erabiltzen dut (lagun batzu-
rekin, semearekin) baina li-
teraturarako ez.

A. Zuk beste idazleei gazte-
leraz idaztea gomendatu
diezu publikoki...

J.J. Bueno, hori proboka-
zio bat izan zen. Baina ba-
dago hor sakoneko zerbait
ere. Sakoneko ideia hori da
ausart daitezela erdaraz
idazten, batez ere merkatu
haundi batean nola funtzio-
natuko luketen ikusteko.
Froga hori litzateke desa-
fiorik haundiena euskal
idazleentzat. Konkurren-
tzia frogatu behar da, beste
merkatu batzuetara zabal-
du. Hori egin behar da idaz-
le ofizioa izan nahi bada eta
ez funtzionariena. Gaur
egun euskal idazleak fun-
tzionariak dira, diru publi-
koa kobratzen dute. Egoera
hau ez da sana.

A. Zuretzat euskararen in-
guruko kulturak badu etor-
kizunik?

J.J. Nik baietz uste dut,
zergatik ez. Kultura asko
desagertu dira, baina hau
gertzatzen denean gizateria
osoaren pobretze bat ger-
tzatzen da. Kultura bat is-
ten baldin bada eta onfalo-
kopikoa bihurtzen bada,
kultura hori kondenatua
dago. Orduan euskal kultu-
raren etorkizuna hainbat
elementutan erabakiko da
eta elementu nagusia, leku
guztietan, mestizaia da.
Elementu arrotz batzu be-
reganatzea. Problema Axu-
larrek definitu zuen: Ara-
zoa ez da euskararena, eus-
kaldunena baizik. Istea era-
bakitzen badute hilkorra
izan liteke.

A. Zu PSOEko militantea
zara eta...

J.J. Izan nintzen. Orain,
bueno, han jarraitzen dut
baina ez dut militatzen.



A. Nolanahi ere, zein da PSOEren proiektua euskarari eta euskal kulturari begira?

J.J. Alde batetik PSOEren soziologia ez da euskalduna. Badaude euskaldun batzuk, Gipuzkoan asko, baina bueno. PSOEk beti izan du politika ofizial bat, autonomista. PSOE eta beste partidu demokratikoen arteko diferentzia asko ez dago, egia esan, euskarari eta euskalduntzeari so egini kan. Euskalduntze politikarik ausartiena ere PSOEren kontseilaritza batek eraman du, Rekalderenak. Bai-

na politika pragmatikoa izan da, ez teorizatua. Problema da PSOEri ez zaizkiola interesatu euskal kulturaren problemak, normala da, militanteak oso urrun daudelako euskal mundutik. Euskal Herrian subkultura politiko batzu egon dira eta PSOErena ez da subkultura euskalduna izan. Segurasko PNVrena ere ez, karlisten artean euskaldun gehiago zegoen PNVn, hori egia historikoa da. Hala ere PSOEkoak oso legalistak izan dira, legalista estatutarioak, eta estatutoak erabakitzen duen politika linguistikoa onartu egin dute eta askok beren semeak euskaldundu dituzte. PSOEk ez du politika linguistikorik, ez euskararen kontra ez euskararen alde, katalunian bai.

A. Politikarik ez edukitzea, hizkuntza ahulenaren kaltetan jotatzea bezala litza-teke...

J.J. Ez dakit zergatik. Euskara galtzen baldin bada ez da inmigrazioaren kausaz, hori niretzat mito bat izan da beti.

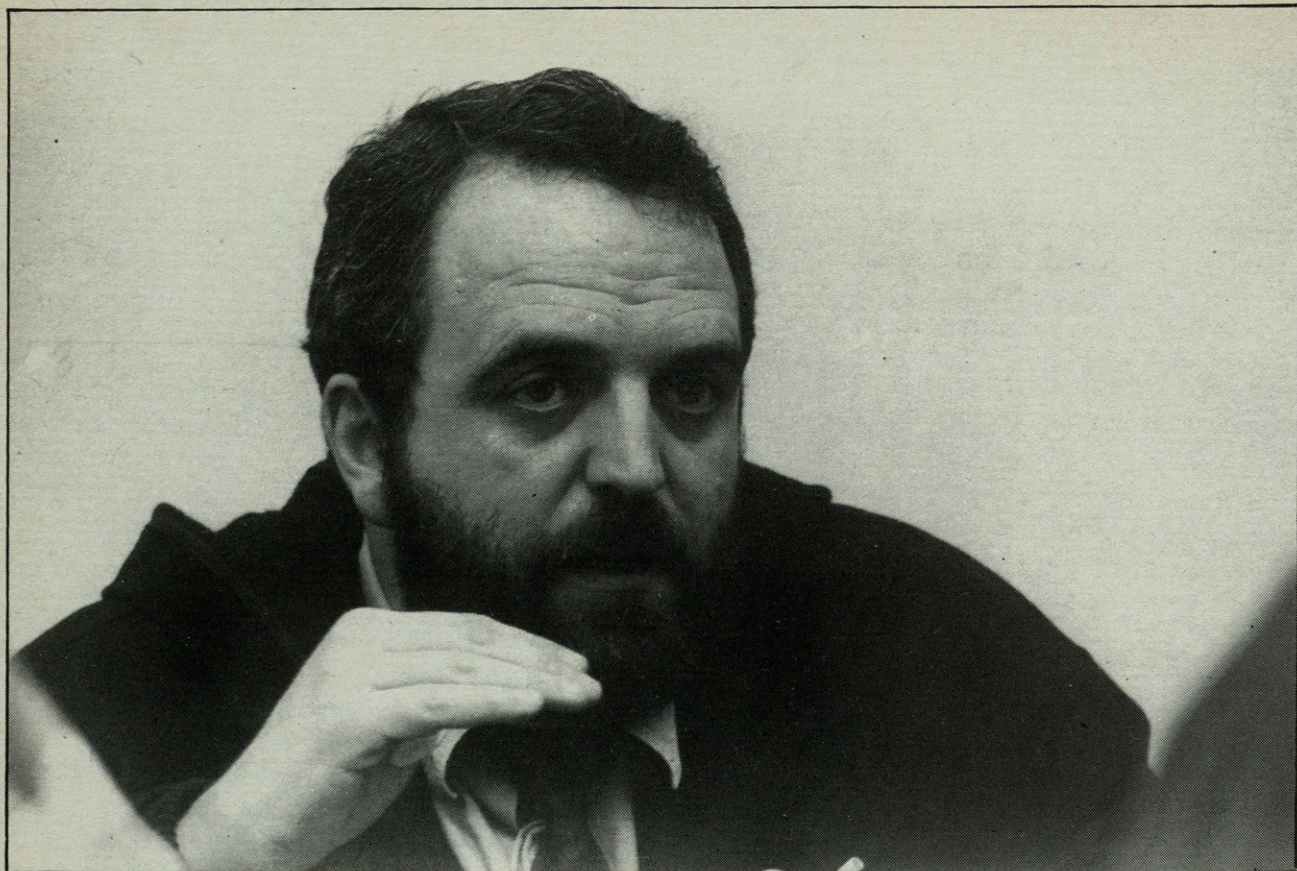
A. Ez diot inmigrazioagatik denik, baina hizkuntzaren egoera hor dago.

J.J. Gobernu honek badu bere politika linguistikoa. Politika horren plangintza ez dago PSOEren esku. PSOEk onetsi egin du bere sozioen hizkuntz politika. Nik dakidana, adibidez, Donostiako Casa del Puebloan 200 militante euskaraz ikasten ari direla. Beste aldetik, orain arte, PSOEri ez zaio interesatu politika linguistikoa. Hala ere ez da kontra egon, eta teorikoki politika antidiglosikoaren alde egon da azken gobernuan. Ez dut uste jarrera antieuskalduna dagoenik.

A. Egoera soziolinguistikoko diglosikoa ikusirik eta horren euskarri politikoa kontutan hartuta, ez al da

«Argitaletxeek ausartak izan behar dute eta kanpora zalbaldu».

— **«Euskalduntze politikarik ausartiena ere PSOEren kontseilaritza batek eraman du, Rekalderenak» ●**



Berak dionez euskaldun batek bere manifestazio guztiak euskaraz desarroila ditzake.

eustezina erdaldunen diskriminazioaz eta gauza hauetaz mintzatzea?

J.J. Euskaldun batek bere bizitzako manifestazio guztiak euskaraz desarroila ditzake, Euskal Herrian behintzat, eta hori da inportanteena. Gizarte demokratiko askotan egoera diglosikoak planteatzen dira. Baina planifikazio linguistikoak planifikazio demokratiko bat izan behar du. Egin ez dezakeena, demokratikoki behintzat, hizkuntza bat inposatu, baizik eta «status quo»a onartzea. Euskararen «status quo» hori ez da frankismoaren ondorioa izan, lehenagokoa da, mendeetan zehar zetorrena. Plangintza linguistikoak beharrezkoa da, baina libertate demokratikoak zalantzan jarriko ez ditue-na. Hori lortzea nahiko zaila da, onartzen dut. Austromarxistek planteatzen dutenez, euskubide linguisti-

koa gizarte konplexu batean eskubide indibiduala da. Euskaldun batek Euskal Herrian eskubide hoiek ditu eta administrazioak bete behar ditu. Baina komunitate bati ez dakioke inposatu. Nik ez dut inoiz proposatu euskalduntze konpulsibo bat, euskalduntze persuasiboa baizik. Gizarte demokratiko batean jendeak eskatzen duena askatasuna da, nahi duen hizkuntzaz mintzatzeko eta nahi duena egiteko. Euskalduntze konpulsiboa ez litzateke efikaz. Irudimena behar da.

A. *Zure adierazpen publikoetan, ordea, euskalduntzearen kontrako erreakzio gogorra agertzen da beti...*

J.J. Ez da hori. Nik diot euskararen izenean krimen asko egiten direla, akademikoak etab. Azken finean euskararen egoera ez da hobe-tu neurri hauen bidez.

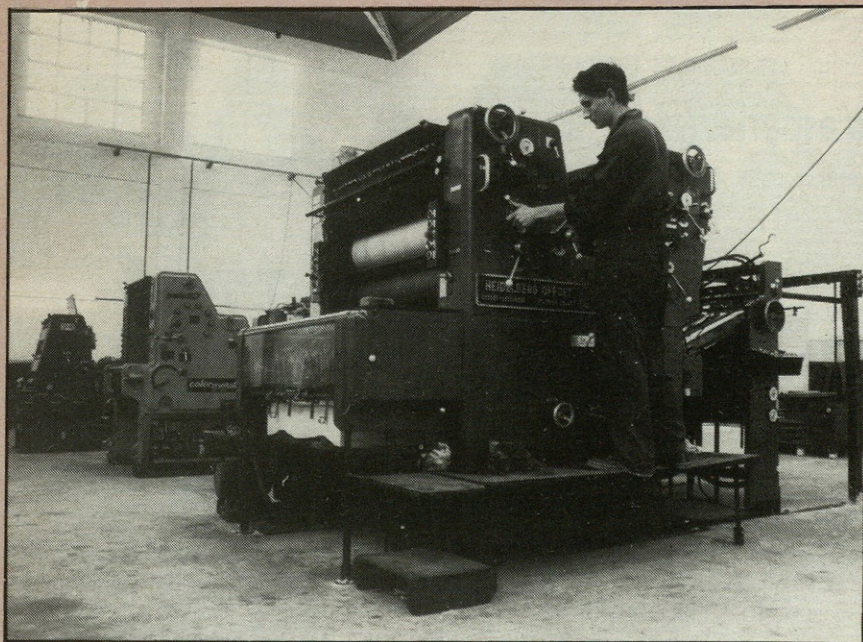
A. *Zu Euskadiko Ezkerra-*

tik joan zinen duela lau urte. Orain berriz ekaitza datorrela dirudi. Nola ikusten duzu egoera?

J.J. Nik uste dut sobera dagoela Euskadiko Ezkerra. Bere problema lerro politiko baten falta izan da. Partidu bat baino gehiago subkultura politiko bat da. Orain egin nahi duten Kongresua berfundaziozkoa edo disoluziozkoa izan daiteke, ez dakit. Nire inpresioa da desagertzen ari den partidu bat dela, baina ez ditut datu guztiak eskutian. Nire ustez politika propio baten faltak hondatu du. Ez dut posible ikusten politika abertzale eta sozialdemokrata bat batera egitea. Norbaitek Euskadiko Ezkerra ex-konbatienteen elkarte bat bezala definitu zuen. Nik ez diot irtenbiderik ikusten.

Jon Sarasua

LEKU BAT EGIN DUGU GRAFIKAGINTZAN



ANtZA
FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

ESKURAGO

LASARTEKO EGOITZA BERRIA. INDUSTRIALDEA 1-2.

BIDEO ETA FILMEEI

AHOTS, HOTS ETA MUSIKA

EZARTZEKO PREST

IZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA-SAN ROKE AUZOA

DONOSTIA

Tlf.: 46 29 64 — 45 96 29

ZINKUNEGI
O P T I K A

NEGUI
I C O

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

Udal elebkarren bi urtetako esperientzia

EUSKARA HUTSEZKO HERRIGINTZA

Udal batzuk, demokratikoki, aho batez, biztanle guztiak euskaldunak izanik, euskaraz funtzionatzea erabaki dugu. Espainiako legediak ez digu ordea honela funtzionatzen uzten» mintzo da Xabier Olano, Altzoko udal elebkarreko alkatea. «Oztopo eta muga guztien gaineratik» euskara esparru guztietan desarroilatu ahal izateko erabaki honen defentsa zertan den aztertuko dugu segidan.

«**AUTONOMIA** municipalaren izenean eta egoera soziolinguistikoa kontutan harturik, administrazio ezberdinek bere udalerrri mailako jardunean

euskara hutsez funtzionatzeko duten eskubidea onartua izan dadila, baldin eta jardun honek inolako kolektiborik diskriminatzeko ez badu» zioen idatziaz aurkeztu zuten beren asmoa joan den astean Strasbourg-eko Parlamentuan duela bi urtetik hona Hego Euskal Herrian martxan dauden 28 Udal elebkarretako ordezkariak. Era berean dei bat luzatu zioten europar Parlamentuari Espainiako Gobernuaren aurrean proposamen honen aldeko aholkua luzatu dezan.

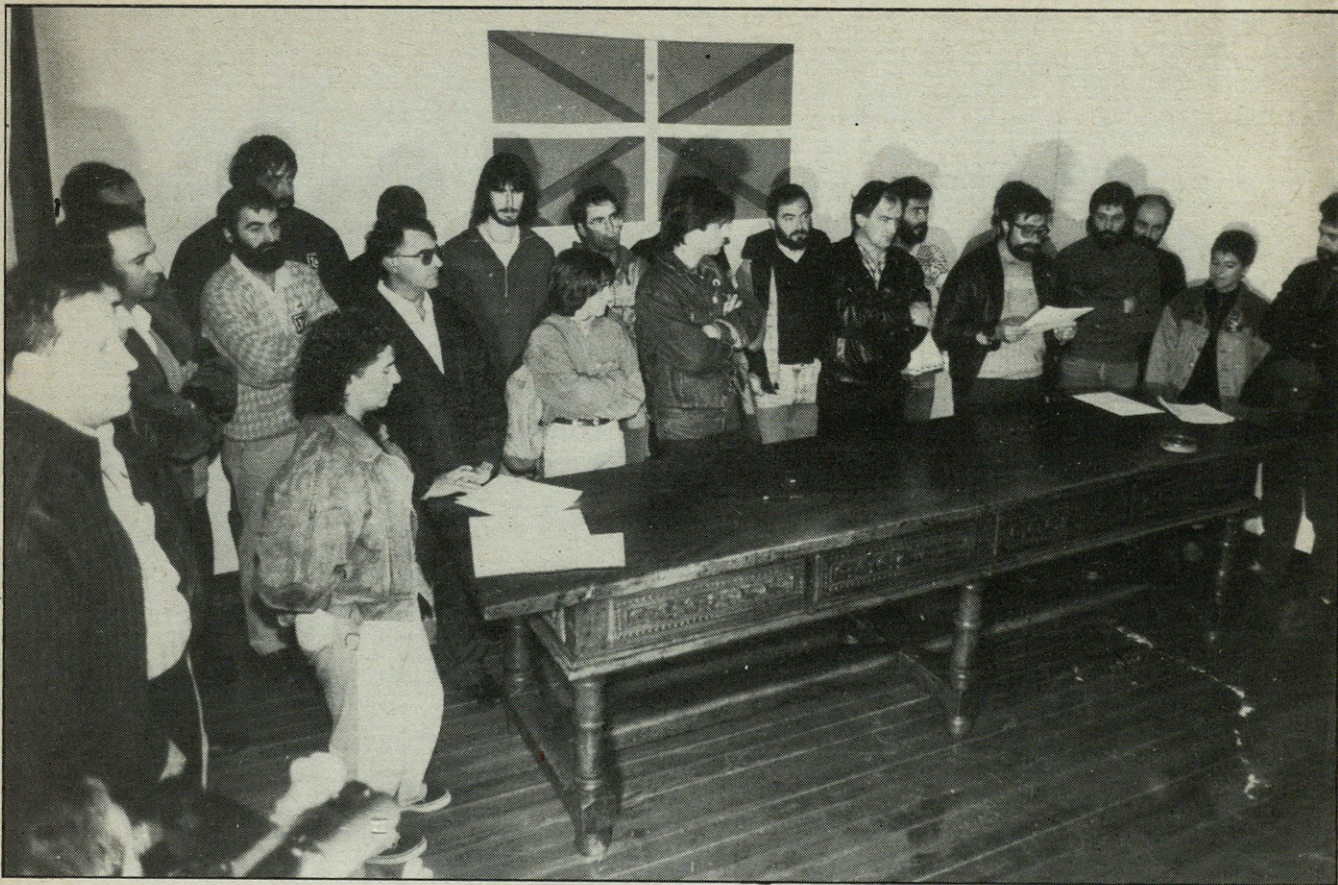
«Munduko soziolinguista eta jurista ospetsuenek frogatu eta adierazi duten bezala, lurraldetasunezko erizpidearen aplikapena dela hizkuntza baten desagertzea soziala ekiditzeko formula bakarra» eta Siuza, Finlandia edota Belgikako antzeko kasuak jarri zituzten Udal elebkarrek euren erabakien pareko gisa, «euskara hutsezko funtzionamendua bideratzeko aukera emango duen legegidiaren falta» salatu zutela bidenabar, «zentzu honekin administrazio lokalaren ahalegin txikiak ere sistematikoki oztopatzen direla» aditzera emanek.



Udal elebkarren aldeko egunean Lizartzan bildutako jendeak euskararen aldeko legeak eskatu zituen.

Euskaraz esparru guztietan

Gure herria euskalduna delako erabaki dugu euskaraz funtzionatzea» aipatu digu Xabier Olano Goierriko Altzoko alkatea. Gauza bera egin dute Gipuzkoan Aizarnazabal, Amezketan, Baliarrain, Errezil, Gaztelu, Getaria, Ikaztegieta, Leaburu, Lizartza, Orendain, Oresa, Zaldibia eta Zizurkil. Bizkaian: Aulestia, Dima, Gizaburuaga, Munitibar, Muxika, Nabarniz eta



Lizartzako udaletxean, Kataluniako hainbat ordezkari katalan hutsezko euren funtzionamendua zertan den adierazi zuten.

Ondarroak. Eta Nafarroan: Arbizu, Ituren, Oiz, eta Urdiainek. Biztanlegoaren ia % 100 euskaldun duten udalerriak izaki, duela bi urte Euskal Herrian Euskaraz-ek (EHE) aurkeztutako proposamen batez udal elebakar funtzionatzea deliberratu zutenetik hainbat urrats emanak dituzte euskara esparru guztietan hedatzeko helburuz.

330 biztanle ditu mendi kaskoan kokatzen den Altzok. Herri honek urteak daramatza kasik erabat euskaraz funtzionatzen. «Egin duguna —adierazten du Xabier Olanok— orain arteko funtzionamenduari babes juridikoa ematea baino ez da izan». Gauzak honela, erabakiaren ereduaz baliaturik bost urtetako epean indarrean jartzeko euskarazko arautegia —herriaren funtzionamendura-

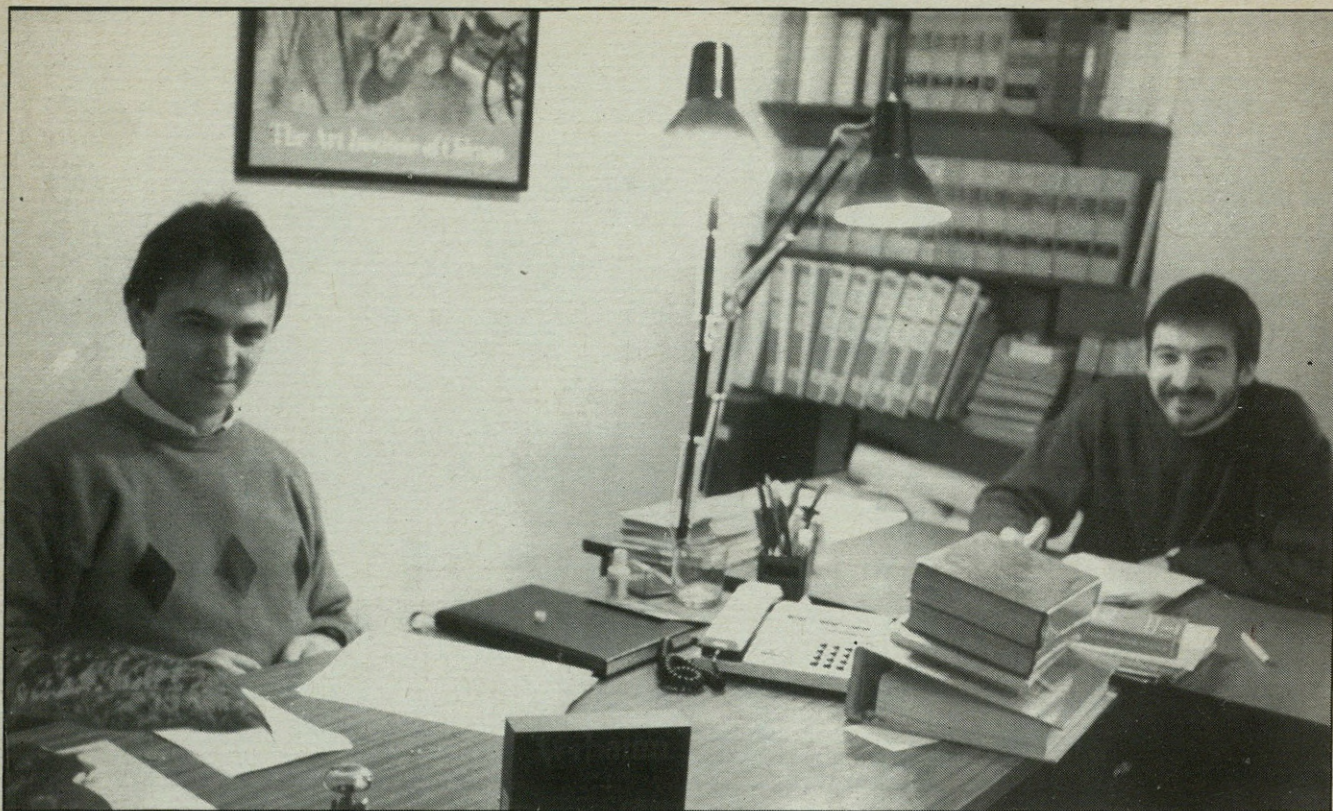
ko legedia— osatu dute. «Berak posibilitatuko digu azken finean gure harreman guztiak —herri administrazioari dagozkionak— euskara hutsez izan daitezken». Honen garatzeko tekniko baten laguntzaz baliatzen dira, herritarrentzat gerta daitezkeen zailtasunak direla, eta beste administrazioetatik edota bestelako entitate eta abarrekin sor daitezkeen arazoek ekiditeko. Argi esan digu Xabier Olanok: «Bi urte daramatzagu honela eta oraindik orain herritar bat bera ere ez zaigu kexatu. Arazoak ordea kanpotik datoz».

«Arazoak kanpotik datoz»

Kanpotik dionean harremanak dituzten beste administrazio publikoez ari da

bereziki. «Maila honetan Estatuko administrazioari dagozkion delegazioak dira euskararekiko okerrenak, den dena erdaraz egiten bait dute. Adibideak mila, hemengo ibaien inguruko obrak, bigilantziak eta beste bere gain dituen Confederación Hidrográfica del Norte delakoa kasu». Hain zuzen ere, Udal elebakarrek bai barrura begira —araudiak direla eta abar— nahiz kanpora begira dituzten gestio guztiak euskara hutsez burutzen dituzten neurrian oztopo anitz ezagutu dute. «Dentarik ezagutu dugu, joku maltzurrik ere. Altzoko udalaren mesedetan gertatu diren zenbait espediente erdaraz igorri izan digute. Eta alderantziz: Beraiek direnean onura jasotzekoak euskaraz. Enbidoka bezala edo».

«Azkura dezente egin diogu» dio Gipuzkoako Foru Aldundiarekiko harremanetaz. «Gure jarrerari esker orain askoz ere tratu hobea jasotzen dugu. Hamarretatik bederatzitan erdara hutsez jokatzaren lehen. Orain, erdia baino gehiago euskaraz igortzen digute, eta zenbait zerbitzutatik euskara hutsez. Erdaraz soilik aritzen diren kasuetan gainera, bueltatu egiten da idazkia edo delakoa; kasu hauetan hamabost egunetara euskaraz erantzun ohi izan digute barkamenak eskatuz». Ez da gauza bera gertatzen Bizkaiko Diputazioarekin. Munitibarreko udaletxetik aitortu digutenez «sail askotatik erdara hutsez bidaltzen da dokumentazioa, eta are gehiago, euskaraz igortzea eskatuz gero gazteleraz aritzeko eskubidea dutela



J.M. Maiztegi eta Iñigo Urrutia abokatuek Udal elebakarri ezarritako errekurtsoen aurrean haien defentsa prestatu dute.

erantzun izan digute. Sail hauek PSOeren eskutan daudenak dira nagusiki».

Udal elebakarrek Euskal Autonomi Elkarte (EAE) Jaurlaritzarekin dituzten gestio harremanei buruz antzeko zerbait aipatzen zaigu: «Erdara hutsezko gauza dezente jasotzen dira, batipat PSOeren eskutan dauden sailetatik hain zuzen». Nafar Gobernuan ere erdarazko funtzionamenduak erabat janda dauka euskara... Are kezka garrigotzat jotzen dute hain espainiar Estatuko administrazioetatik jazotzen den erantzuna: «INEM adibidez. Euskaraz ez dute ezer egiten, nahiz eta Euskararen Legeko sententzian argi eta garbi esaten den hizkuntz euskara eta erdararen ofizialtasun printzipioa edozein administrazio publikotara zabaldu be-

harko litzatekeela. Ez da inondik ere —lehen aipatutako kasuak barne— hone-larik jokatzeko. Hori bai, pittinka-pittinka aurrerapausurik somatzen da: Militarrek adibidez, Estatuko Fiskal Buruak aginduta, beharturik daude bi hizkuntzetan jokatzera. Comisaria de Aguas delakoan euskaraz entrega daitezke eskazunak... Estatuko administrazioak, printzipioz, ezetz esaten dio euskarari eta gero, errekurtsoka, ate joka eta erreguka aritu behar da zerbait lortzeko».

Kasu oso nabarmen gisa berriki gertatutakoak aipatu dizkigu Xabier Olanok. «Aurtengoan etxebizitzaren eta lokalen zentsua osatzen aritu direla erdaraz hutsezko eskaria egin zitzaigun lan horretan esku bat botatzeko eskatuz. Azkenez, eta gure ezezkooz, bestelako

jarrera bat hartzera behartuak izan dira». Zentzu honetan ere luzatu digute ke-xua Orendaineko udaletik: «Bere garaian, eta zubi baten eraikuntza beharrezkoa zitzaigula, eskakizuna egin genion Confederación Hidrográfica-ri. Euskaraz zegoelako ez zuten tramitatu». Gauza bera aipatu digute adibide bana jarriaz Zaldibiatik eta Aizarnazabale-tik.

«Pekatu mortala...»

Guzti honen gakoa legedi mailan dagoen hutsunean legoke» aldarrikatzen da Udal elebakarretatik. Aulestiaren kasuan, Gobernu Zibilak errekurritu egin zuen Udalak elebakar izateko hartutako erabakia. Besteetan —bi edo hiru

ezean— erabakiaren aplikaziorako osatu diren ordenantza —arautegiak— izan dira sistematikoki errekurritutak. Jarri den arrazoiak: Erdaldunen eskubideak baztertuak gerta daitezkeela. «Sententziarik ezartzen ez den bitartean ordea indarrean jarraitzen dute erabakiok» mintzo da Xabier Olanok erabakiarekin gogor jarraitzeko asmoa dutela berbaieztatuz, «azkeneraino sartu gara eta lan honetan».

«Zer gertatzen da? Euskaraz hutsezko funtzionamendua badirudi pekatu mortala dela, eta aldiz gaztelera hutsezkoa eguneroko kontua da». Cataluniako kasua jarri zaigu mahai gainean eurekiko egiten den diskriminazioaren oinarriak zertan diren zehazteko orduan. «Catalunian badute Régimen Local delakoari

Udal elebakarren defentsa

«EKBko zerbitzu juridiko partaide garen neurrian beharrezkoa ikusi genuen Berreuskalduntze Teknikaziorako Zerbitzua (BTZ) osatzea batipat Udal elebakarrek beren jardunean izan ditzaketen arazoak konpontzeaz gain martxan dituzten plangintzak garatzeko orduan juridikoki babes bat eskaintzeko asmoz. Gure esku geratzen da ere jarrita ditzuten errekursoen aurrean erantzutea. Eta defentsa hori zertan funtsatzen dugun agertuko dizuegu:

Gure argudioa Euskaren Legean onartu zen 8.3 artikulua defentsa egitetik dator: «Udalaren gizarte-hizkuntzazko egoera dela eta, herritarren eskubideen kaltetango gerta ez dadinean, herri agintariek, Toki arduralaritzaren alorrean, euskara bakarrik erabili ahal izango dute» dio honek. Lege hau Euskal Autonomi Elkarte-ko alderdi politiko guztien adostasunaz onartua izan zen —PSOEk Euskal Herrian horri baietza eman ziola—, eta gero Epaitegi Konstituzionalak

atzera bota zuen, «porque no exista a diferencia del castellano el deber de conocimiento del euskara en zona alguna del territorio del Estado, y entiende que de la aplicacion de tal precepto se puede derivar tal consecuencia» argudiatuz.

Honi helduz, zeharkako bide batzuk ere jorratuko ditugu defentsan, kontutan hartuta adibidez, Katalunian katalanez funtzionatzen ari direla, eta gainera, hori gauzatu ahal izateko espreski legeak antolatuta dituztela. Berdin Galizian. Gernikako Estatutoan ordea, euskara ofiziala izango dela esaten da, baina gazteleraren eza-gutza behartzen den bezala euskararen beharrik ez

dago eta ez da posible. Euskal Herrian ez da honelako legerik egin, ez dago oraindik lehen aipatutako kasuetan lez Régimen Local mailako legerik. Hori salatuko dugu.

Epaitegi Konstituzionalak hartu zuen erabakia zailantzan jarriko dugu, azken finean euskara hutsez funtzionatzeko bidea 8.3 artikulua ematen duela. Gauzak honela, Gasteizko Jaurlaritza eta Legebiltzarraren abokatuek erabili izandako argumentu berberak erabiliko ditugu».

J.M. Maiztegi

Iñigo Urrutia



cesidad de ninguna clase de traducción. Galizian berdin. Euskal Herrian ez da espreski honelako legerik eman ordea, eta hori pairatzea tokatu zaigu».

Argi dute ordea «gure funtzioa lokatzetan trabatuta dagoen gurdia martxan jartzea dela. Gu gai garelako, herriko euskaldun kopurua erabatekoa den heinean. Honek ez du esanahi gurea denik bide bakarra. Herri bakoitzak, egoera bakoitzak, abiapuntu desberdina du, eta hori kontutan hartuta garatu behar dira urratsak. Badira beste ehun udalerrri %60tik gorako euskaldungoaz kasu. Horietatik gehientsuenetan euskal araudiak onartuak dira jadanik, eta martxa honi jarraikiz, litekeena da hemendik bost urtera elebakar bihurtzea».

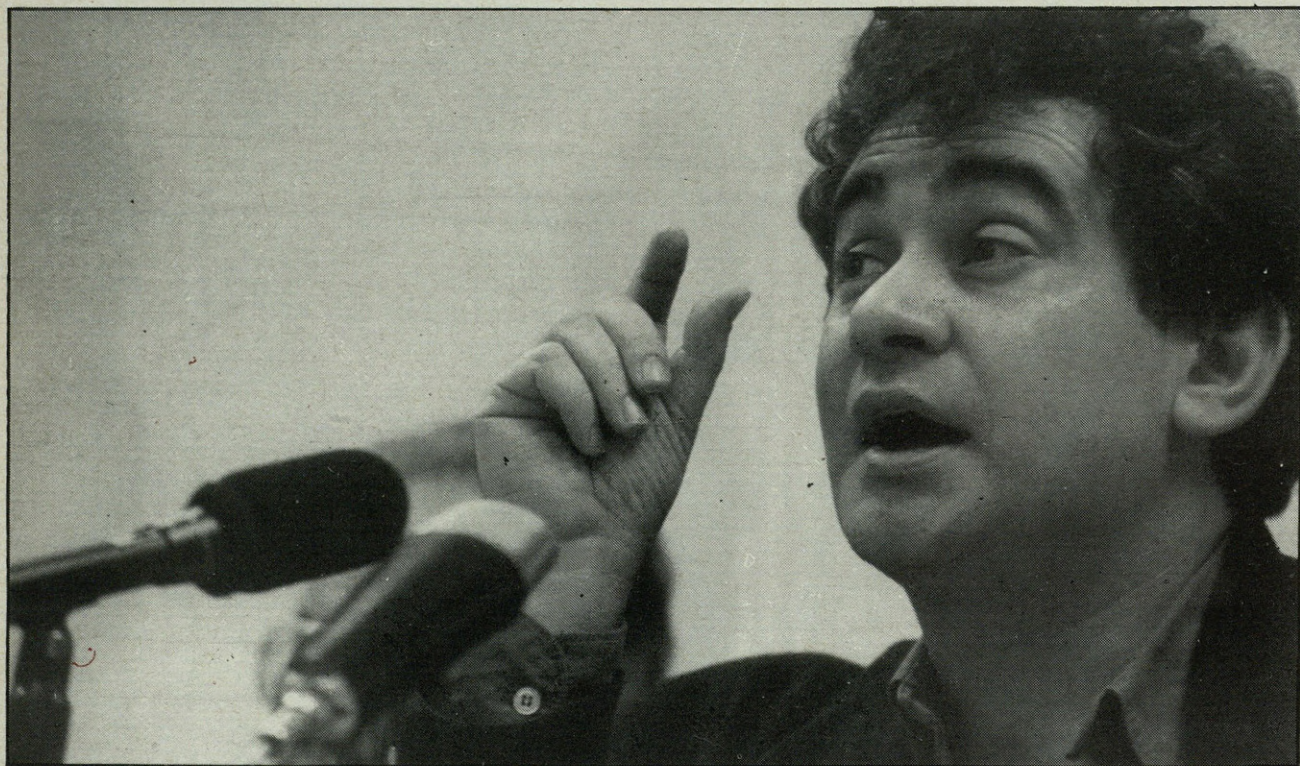
J.J. Petrikorena

buruzko legea, non esaten bait da: Toda documentación derivada de actuaciones administrativas de los

entes locales en catalan tendrán validez oficial. Las convocatorias de sesiones, actas, ordenes del día, y el

resto de escritos y documentación derivados de su funcionamiento podrán realizarse en catalán sin ne-

Bernardo Atxagari Europako «Nobel»ak ihes egin dio



JEAN Echenoz idazle frantziarrak «Lac» izeneko bere obraz Europako Literatur Sariaren lehen edizioa irabazi du kronika hau istera goazen orduan. Bernardo Atxagaren «Obabakoak» bigarren geratu da, epai mahaiaren erabakia «zurea, nerea» batean egon dela azken momentura arte.

Estraineko aldiz antolatu diren Sari honek espektaziorik sortu du literatur munduan. Asko dira eta Bernardo Atxagaren obra goresten dutenak gure herrian, asko ziren bezala Sariaren irabazletzat jotzen zutenak finaleko saioetara iritsi zela jakin zenean. Euskal Autonomi Elkarteko

(EAE) ordezkariak ere arreta bereziaz hartu zuten gaia, eta Joseba Arregi Glasgow-en izan zen Saria Euskal Herrira ekartzeko asmoz. Ez da hala gertatu. Bernardo Atxaga berak «finalletara iristearekin nahikoa zuela» esatean modestiaz eta zuhurtasunez jokatzeari deliberatu bazuen ere, iragarria zuen —«Radio Makuto»ren bidez lortutako informazioa aipatzen zuen— bigarren edo hirugarren geratuko zela, baina ez irabazle.

Bernardo Atxaga Europako Sariaketa honetan bigarren postua lortzeak ohorea ekarriko dio eta bere obra dudarik gabe askoz ere gehiago ezagutuko da aurrerantzean: Hamar

hizkuntzetara itzultzekotan omen dira «Obabakoak». Beste ezpaleko egurra litzateke Sari honen oihartzuna medio euskararentzat eta euskal kulturarentzat bultzadarik etor litekeen asmatzea.

EUSKARARI errespeto gutxi erakutsi zaio beste behin Nafarroan. Oraingoan, eta Euskalerrria eta Xorroxin irratien baztertzea su goritan dagoela, Nafarroako Unibertsitate Publikotik magisteritza ikasketetako euskal adarrek ere moztea erabaki da —argudiatu dutenez arrazoi ekonomikoak direla zio—.

Urteak daramatza euskarazko ira-

«Sati» errittoa

ORAIN kontatuko dizuedan gertakizun hau ez da inork asmatutako ipuina, orain dela gutxi Indian gertatutako zerbait baizik.

Roop izeneko 18 urteko neska ohizko ezkontza saria eman ondoren, Mann izeneko mutil gaztearekin ezkondu zen.

Mann oso pozik zegoen Roop-ekin, bere arbasoak ezarritako ohitura guztiak betetzen bait zituen neskatok, baina ezkondu eta handik hilabete batzutan Mann gaisotu eta hil egin zen.

Berehalaxe Roop-en inguru guztiak eta batez ere bere senarraren familiakoek, Sati errittoa bete behar zuela aditzera eman zioten neskameari.

Horrela, Roop ezkontza eguneko sari pitxiak jantzi eta senarraren hilotza sumetara eraman ondoren, harekin batera eseri zen adar artean.



SENARRAREN burua maitekiro hartu eta bere magalean jarri zuen emakumeak; gero bere koinatuari, sumetari su emateko agindu zion. Hala, Roop bizirik erre zen, bere senarraren hilotzarekin batera.

Erreketaren lekuko batek zera esan zion, lehenbiziko sugarrak hasi zirenean neska altxa eta ihesi egin nahi izan zuena, baina norbaitek sutara bultza zuela berriro. Beste lekuko batek zera aitortu zuen, erreketan baino zenbait ordu lehenago, senarraren familiakoek, opio dosi haundi xamarra eman ziotela Roop-i.

INDIAKO intelektual laiko eta zenbait erakunde feministek, bortizki protestatu zuten, desagertutzat jotzen zuten indiar errito honen aurka, Sati errittoa indiar demokrazia iluntzen zuen ekintza zela esanaz.

Baina esan behar da ere, Roop-en kasua ez dela bakarra, 1980. urtean, 40 Sati errito bete zirela Indian, 40 emakume alargun bizirik erreak.

Induismoko irakasle batek zera dio, Sati erritoaren berpiztea, integrismoaren berpiztearekin batera datorrela. Eta badakigu integrista fanatikoak gure garaietako beste plaga bat direla.

kaskuntzak kinka larrian Nafarroan. Ikastolen mundua behin eta berriz erasotua izan da —subentzio eza, egoera ez legala...—. Aurten, San Fermin bezperan Nafarroako Ikastolen Federazioak eta Gobernuak sinatu zuten akordioaren ondorioz be-deratzi ikastola itxi ziren, euskaltzale askoren baitan duda larriak eraginez, ikusten bait zen akordioak ez zuela urrutitik ere ziurtatzen Gobernuaren euskararekiko jarrera alda-ketabat.

Orain berriz, Nafarroako Unibertsitate Publikoa martxan jarri dela-rik, lehendik Zaragozako Campusa-ren barruan antolatzen zen magister-ritza erdara hutsez emango da aurre-rantzean. ARGIARI eskaini zion elkar hizketan argi eta garbi adierazi zuen Pedro Burillo errektoreak «euskara-ren aldeko apostuari» heldu behar zi-tzaiola. Ez da hala gertatu. Nork jar dezake eskua sutan Unibertsitatea euskara «babesteko» prest dagoela esanez?

DURANGOKO Liburu eta Disko azoka prest dago jada. Abenduan 6tik 9ra bitartean iraungo duen eki-men honek bere zilarrezko ezteiak betetzen ditu aurten, liburu eta disko berrien ikuspegitik behatuta sona handirik gabe, bertako argitaletxeek eta disketxeek oso ekoizpen murriz-tza erakutsiko bait dute bertan. «Puntako» idazleen libururik ez da aurkeztuko, eta «protagonista»rik azpimarratzekotan Patxi Ezkiaga aipatu behar, zeinek Sendoaren es-kutik bost urtetako lanaren ondo-rengo bost liburu erakutsiko dizki-gun.

Garai batean modatzat jo zen Du-rangoko azokarako liburuak eta dis-koak prestatzearena. Antza denez, argitaletxeen eta disketxeen erizpi-deak aldatu dira, eta egun, nahiago dute Azokatik kanpo jokatzeara. Eus-kal liburugintzaren erreferentzia puntu eta termometrotzat ere hartu izan den Durangok bestelako «xar-marik» beharko du gerora begira.

J.J. Petrikorena

A M A I A L A S A



DURANGO

25.

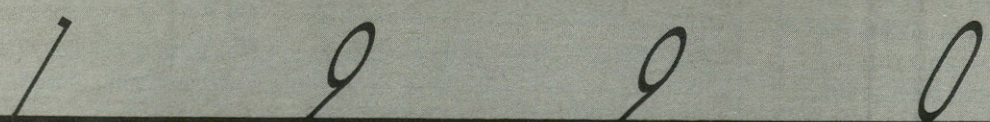
EUSKAL

LIBUR

ET

DISKO

AZOK



ABENDUAK 6, 7, 8 eta 9



Antolatzaileak: Gerediaga Elkarte - Eusko Jaurlaritzaren Kultur Saila • Laguntzaileak: Bizkaiko Foru Aldundia - Gipuzkoako Foru Aldundia - Arabako Foru Aldundia - Durangoko Udala

Euskal liburuen lerro tartean



Hogeigarren mendea bukatzeaz errazagoa da telebista piztu eta aurrean lasai jezartzea liburu bat erosi eta irakurtzea baino. Bideoan filmeak etxean bertan ikus ditzakegu eta ordenagailuan behar beste informazio bilatu. Gora bada elektronika, eta kitto Gutenberg informazioaren munduan. Baina zer gertatzen da liburua kultura sortzaile denean? Galdera horri, besteak beste, erantzun nahi diogu erreportai honetan.

Irakurri makurri zer eta nola irakurri?

Liburudendetan eta liburutegietan zain daude, zeinek erabiliko, liburuak. Gaurko irakurleak muzin egin ote die?

BIDEBARRIETA-

KO liburutegira doazenak ikasleak dira, unibertsitariok, eta gehienetan ez doaz liburuak alokatzera ikastera baizik. Prestamua egitekotan literatura, historia liburuak eta elaberriak eskatuko dituzte. Auzoko liburutegietara, San Frantziskokora kasu, 14 urtetik beherako gazteak eta 60tik gorako zaharrak etortzen dira. Nerabeek batez ere komikiak eta aldizkariak eskatzen dituzte eta agurre-atsoek egunkariak. Baina gehienetan hurbiltzen den jendeak ez du liburu bat bera ere etxera eroaten eta irakurtze-gela gisa erabiltzen dituzte liburutegiak.

Dendetara joaten den erosle kopururik handiena gaztea eta alfabetatua izaten da, Donostian, Bilbon, Baionan eta Iruñean adibidez erdi adineko jendearen portzentaia handia da. Iru-

ñeko «Xalbador»reko dendalariak dienez «gure herriaren egoerari buruz *erne dabilelako*». Bilboko «Verdes»eko saltzailearen usteetan euskal liburuak gehien erosten dituztenak euskaltegi eta ikastoletako gazteak dira, lehen ez bait zegoen haur liburu aukera handiegirik, eta orain aukera hagitz zabaldu da.

Erosleen ohiturei dagokienez Verdesekoak ez du aldaketa nabarmenik somatu. Gazteengan agian bai, literatura fantastiko gehiago, «El Señor De los Anillos» Tolkien-ena eta antzekoak, irakurtzen bait dituzte. Iparraldeko «Zabal»ek dio orain literatura gehiago saltzen dutela eta batez ere haurren literatura, ipuinak eta komikiak.

Lekuanlekuko autoreak

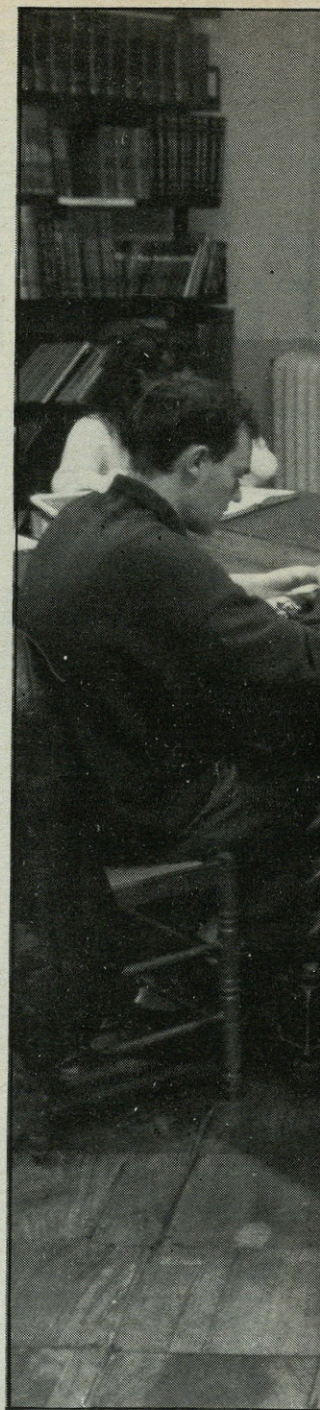
Leuskal liburutegietan irakurrienak zein diren jakiteko Verdes, Xalbador, Donostiako Bilintx eta Baionako Zabal liburudendei zerrendak eskatu dizkiegu. Lauek amankomunean dituztenak hauexek dira, euskara ikasteko metodoak eta hiztegiak. Literaturari dagokionean ere amankomuneko tituluak azaltzen dira, Obabakoak eta Sarrionaindiaren Narrazioak dira maizen aipatzen direnak. Baina bestalde leku bakoitzeko liburudendak jatorrizkoak

dituen idazleen lanak ditu gehien saltzen. Hala nola Iruñean «110 Streeteko Geltokia» Iñaki Zabaletarena, Baionan «Aihen ahula» Landartena, «Abadie Urrus-toi» Davanten pastorala, «Urtemuga lehorren kronika» Bordarena, «Odolaren Mintzoa» Xalbadorrena. Donostian berriz «Babilonia» Iriondorena, «Madame Kontxesi Uribe» Lertxundirena, «Pernando Amezketarra» Ormazabale-
na edo-ta «Bi letter jaso nuen oso denbora gutxian» Atxagarena. Bilbon osteria «Harri eta Herri» Arestirena, «Kresala» eta «Garoa» Agirrerrenak, «Abarrak» Kiriñorenak besteak beste.

Kaleko jendeari galdetu diogu ea nola daukan liburu berri eta gehienek prentsaren bidez ezagutu dituztela adierazi dute, beste zenbaitek lagunek edo eta ezagunek gomendatuta, gutxiengo batek irratik bidez. Salbuespenak dendara joan eta gai konkretu batez saltzaileari galdetuta. Sal-

— «Irakurtzera bultzatze horretan instituzioek parte inportanteago bat izan beharko lukete» ●

buespenen artean kokatu behar dugu kalean harrapatutako honako jende hau, egunero 2 ordutatik 5 ordutarate irakurtzen bait du, 2 edo 3 liburu astean, gehiengo zabal batek egunkaria eta eskolak edo lanak aginduriko liburuak baino ez dituenean irakurtzen. Irakurle baten lekukotasunaren arabera irakurzaletasuna bere izeko batek libu-





ru bat oparitzetik datorkio, hortik hasi bait zen irakurtzen etsi gabe. Baina irakurtzea tradizio problema dela dio Verdeseko saltzaileak, geurean ez omen dugu tradizio larregirik, Frantzian eta Alemanian askoz gehiago irakurtzen bait da. Baina ez omen daki saltzaile honek tradizioa nola aldatu.

Ereinekoaren aburuz kalitatea hobetzearekin bate-

ra alda liteke: papera gero eta hobe, kolorezko irudi politak e.a.; umeak txikitatik letzen ohituko lirateke. Kalitatea eskainiz gero, gehitzen du beronek, helduek ere gehiago irakurriko dutelakoan dago. Kalitateaz gain ohitura da bultzatu beharrekoa eta ohitura finkatzeko eskolen eta hezkuntzaren rola ezinbestekoa da.

Elkar argitaletxekoaren ustetan laguntzak instituzioetatik etorri beharko lirateke, instituzioek parte garrantzitsuago bat eduki beharko lukete irakurzaletasun bultzatze horretan.

Ermiñe
Belaustegigoitia

Gazteak liburutegietara ez dira, gehienetan, liburuak irakurtzera joaten, ikastera baizik.

Argitaletxeen erizpideak

Nork aukeratzen ditu irakurtzen ditugun liburuak? Noren eskutik pasatzen dira? Eta, azken finean, nork erabakitzen du lan baten argitalpena?



IRAKURTZEKO

aukera mugatuta dago. Galderra hauen erantzuna argitaletxeen esku dago. Elkar, Erein, eta Susa argitaletxeetara jo dugu argibide bila.

«Hasieratik bereizketa bat egin behar dugu sortze eta eskola lanen artean, diferente funtzionatzen bait dute» esan digu Elkar argitaletxeeko ordezkariak. Eta egia esan horrela da. Honen arrazoia argitaletxeetara biak heltzen diren modu desberdinengatik da. Sortze lanak argitaletxeetara heltzen dira zuzenean eta eskola lanak, normalean enkarguz egiten dira. Funtzionamendu honek bada-
kar, beraz, argitalpen erizpide desberdinak. Elkarren literatur edo sortze lanak kalitate erizpidearen arabera aukeratzen dira, nahiz eta kalitatea neurtzea oso zaila dela aitortu. Eskola lanetan berriz, gizartean dauden hutsuneak bilatzen dituzte. Dena den, kalitateri lehentasuna ematen diote.

Argitaletxe handietan helduentzako literaturak produkzio osoaren heren bat-edo suposatzen du.

Ereinekoek, nahiz eta kalitatea bilatu, badirudi gizartean agertzen diren hutsunei garrantzia ematen dietela, bai literatur lanean eta bai eskolara zuzenduta daudenetan ere, haur eta gazte literatura gutxi dagoelako euren ustez. Enkarguzko sortze lanetan

aritzen dira. Idazlea aukeratu eta aurrera.

Erizpide subjetoak

Susan interesgarritasunari ematen diote lehentasuna. «Liburu interesgarria izatea bilatzen dugu. Ez ona edo txarra, interesgarria bai-zik». Argitaletxe honetan ez da eskola lanik argitaratzen, sortze lanak soilik. Argitaletxe hiruotan bada-kite literaturan erizpideak direla, horregatik hiruzpalau pertsonen artean irakurtzen dute heltzen diren lanak.

Erizpide hauek eragingarriak izango dira argitalpen kopurua finkatzerakoan.

Elkarren eskola liburuak, haur literatura eta helduentzako literatur liburuak, ba-koitzak heren bat suposatzen du. Ereineko eskola liburuak erdia dira eta literatur liburuak beste erdia. Azken erdi hau bitan banatuta dago: alde batetik, haur literatura eta bestetik helduentzakoa. Susan argitaratzen den guztia literatur lanak dira baina bere sailak portzentaiekin honakook dira: poesia %20; narratiba %35; itzulpenak %20; antzerkia %10 eta saiakera %5. Bestalde, Susa literatura aldizkaria ere plazaratzen du; honek argitalpen kopuruan %10a suposatzen duelarik.

Sortze lanak argitaletxeetara heltzen dira zuzenean eta eskola lanak, normalean enkarguz egiten dira ●

Myriam Garcia

Kario, garesti, eskuragaitza

DENDAN sartu eta salneurriagatik ez balitz ha maika liburu etxera eramanezintuzkeen. Xalbadorreko liburudendakoak dio sarritan aipatzen dela liburuaren garestitasuna. Baina saltzailearen arabera jendea ez da kexatzen zinema txartela edo eta futbol sarrera edo eta gin-kasaren salneurriez. Jendeak bu ruan sartuta dauka liburuak garestiak direla. Saltzaile honek ez du ukatzen, baina zergatiak ere gogoratzen ditu. Saltzaileak bat datoz esatean irakurle gutxi dagoenez tiradak ere urriak direla eta ondorioz salneurrian eragina dute, garestitzen duela alegia. Xalbadorrekoak gehitzen duenez «gure ustez garrantzitsuena hau da, Euskal Herriko eta Estatu espainoleko go bernuek ez dute beren presupuestoetatik partidarik zuzentzen liburuen edizioari».

Liburu prezioetan ez dago merkatu librerik, ofizialki finkaturik bait daude, bestalde BEZ delakoa (%12a) zenbakietan sartuz. Baina salneurriaren kopururik handiena ez doa idazlearengana: berari %10-12a dagokio, %10-15a banatzaileek eskuratzen dute, %25-30 dendariak, eta zatirik mardulena, %40a, argitaletxeek —kopuru guzti hauek euskal liburugintzari dagozkio. Horrexegatik Bilibintxek garestitzearen arrazoiak argitalexteen eta bi-

tartekarien irabaziei datxekie.

«Noski —oharterazten digute— kontutan hartu behar da baita ere argitaletxeak direla liburuarekin arriskurik handienak hartzen dituztenak, inbertsiorik handienak egiten dituztenak, eta batzuetan irabazle atera daitezkeela baina bestetan galtzaile».

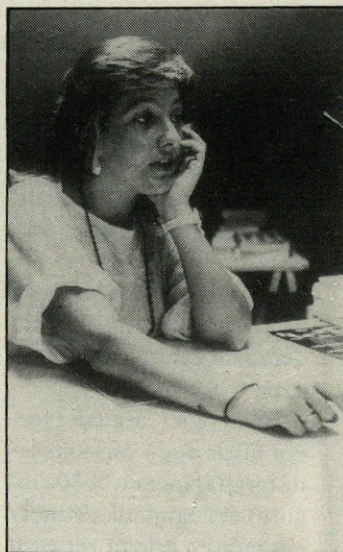
— Espainia edo Frantziaren aldean, merkea omen da liburuak Euskal Herrian ●

Orain egon badago liburuak garestia ez dena pentsatzen duenik. Hala nola Ereineko mintzatu garen lagunak: bere ustez, konparaketa analisi bat eginez gero eta kostuak direnak direla ikusirik, ez da horren garestia; merke da, diosku, liburu espainolaren aldean, eta jendea ez omen da honetaz konturatzen. Zabaleko saltzailea, liburu frantsesarekin konparatuta oraingoan, eritzi berekoa da, ez dela karioa alegia. Bestalde prezioak jeisteak, eritzen du Ereinekoak, konpetentzia desleala sortuko luke idazlearentzat eta orohar kulturarentzat. «Inork ez du preziorik altxatzen altxatzeagatik».

Myrian Garcia

Liburua egun: kontsumo produktu bilakatu?

LIBURUA, adierazpena izateaz gain, objektua ere bada, gauza, produktua; sortu, saldu eta erosi egiten den gaia. Baina, erreproduktzio teknika berriak direla eta, liburuak ez du truke baliorik apenas. Milaka kopia atera daiteke, eta unitate bakoitzaren balio estrinsekkoa hutsala da. Balio bakarra intrinsekkoa da, eta beraz kulturala, ez ekonomikoa. Liburua, beraz, kontsumorako zirkuitoan sartuta egon arren (eta merkatu legepean egon arren), ez du prestigio ekonomikorik ematen (auto batek edo bideoak emango lukeen bezala), «desbalorizatuta» dago. Liburua, pintura edo eskulturaren kontrara, nekez berbalorizatu daiteke merkatuan, erreproduktzio sistema merkea



Kontsumo gizarte honetan, orohar, liburuak ez du truke-baliorik, baina ezta balio kulturalik ere, prestigio ezagatik.

izateagatik, alde batetik, eta, bestetik, lan-gaia guztion eskuetan dagoelako: hizkuntza, hitzak, lengoia.

Hala ere, nahiz eta liburuak produktu eskuragarria izan, liburu-kultura ez dago hedatuta. Ez dago liburuarekiko politika kultural egokirik kultur erakundeen aldetik. Kontsumo gizarte honetan, orohar, liburuak ez du truke-baliorik, baina ezta balio kulturalik ere, prestigio ezagatik. Benetako herri kultura dagoen gizarteetan, liburuak populuak erabiltzen duen kultur-tresna da, eta populuak berak sortzen du demanda. Gure gizarte honetan, liburuak elitearentzat da, eta beraz, kontsumo-produktua ez izateaz gain, kultur-produktua ere ez da.

LAURA MINTEGI

Zenbaki txikia kopuru txikia ote?

Gogoratzen dut nola ume nintzela bazela eskola liburu bat ikasle gehienok erabat gorrotatzen genuena. Gaur egun, oster, ezin uka liburu hartan ikasitakoaren balioa, gizarteak joera nabaria dauka gauza asko eta asko zenbakiaren bidez azaltzeko.

BAINA zenbakiak ez dira sekula izan ezta izango ere zenbaki huts. Zenbakiaren esanahia ingurukoarekin harremanatuz lortzen da. Euskarazko liburuari dagokionak aztertzerakoan ingurua, nola ez, gaztelania da. Gaztelania dugu, Hegoaldekoak, hizkuntza nagusia, guztiok dakiguna eta erabiltzera behartuta gaudena. Gaztelaniaren hedadura euskararena baino askozaz handiagoa izanik hitunak ez dira biderkatzen, berretzen baizik, beraz, hemen datozen zenbaki apurak zuzen ulertzeko aipatu

ezaugarria hartu behar kontutan.

Argitaletxe ugari

Euskal liburugintzaren ezaugarri nabariena argitaletxeen ugartasuna dugu. Honek ez du inolako aberastasunik suposatzen eta bai, oster, ahultze prozesu bat banatzera baino biltzera daraman egungo joera ikusirik.

Hemengo argitaletxeetan Elkar dugu osasuntsuena (argitarapenen %30a inguru) eta egunetik egunera euskararen arloan zer esan handiagoaren bila dabil-tzan Estatuko argitaletxeei aurre egin diezaiekeen ia bakarra, izan ere, bigarren postuan genukeen Ereinek %12-15a baino ez du betetzen, eta hau agian ez da izango nahikoa Estatuko

Testu liburuetan, bertoko argitaletxeek esperientziak eta lan originalak izateak ematen dien abantailaz jokatzeko dute oraindik ●



argitaletxe boteretsuon oldarrari aurre egiteko.

Estatuko argitaletxeok testu liburuaren usainean datoz euskararen arlora. Duela gutxi liburugintza osoa gaztelaniaz ematen zen, ikastoletako apurra multikopian inprimatuz. D eta B ereduaren garapenak euskarazko testuen eskaria ugaltzea ekarri du eta hau izan da argitaletxeok (batez ere Timon taldea, hau da, Santillana, Altea eta Alfabuara) erakarri dituen.

Oraindik bertoko argitaletxeek abantailaz jokatzeko dute, esperientziak eta produktu originalak ematen duen abantailaz, oster, kanpoko argitaletxeek itzulpenekin jokatzeko aritu dira momentuz. Momentuz diogu, joera bestelakoa baita: euskaraz zuzenean ekoiztutako liburuak argitaratu, jadanik euskara hizkuntza irakasteko liburuaren sorreran bertoko taldeak ari direlarik.

Euskal argitaletxeek badute abantailarik beste arlo batetan ere: BBB eta UBI. Estatuko taldeek arlo guztiak hartu nahi badituzte ere oraindik OHOn sarturik dabilta bertoko arlo guztiei eutsi nahian, hemengoak, oster, aspaldi eutsi zioten BBB eta UBiren erronkari. Elkar eta Ereinek arlo ugarietako testuak dituzte eta Elhuyarrek zientzia eta teknika alorrean urte ugari daramatza. Bestalde UZEIk hiztegigintzan lan bikainak egin ditu. Elhuyar eta UZEI aspaldian sorturiko lan taldeetan oinarritzeak abantaila ematen badie ere kanpotikoen ahalmenak errez surrupa dezake abantaila hori.

Liburu ugari

1 990eko kopurua zehazterik ez badago ere ihazkotik ez da urrun ibiliko, eta 732ko kopurua abiapuntu



Aurten, hor nonbait, argitaratuko diren seirehun inguru liburuetatik, erdia baino gehiago testuzkoak izango dira.

urteko bizi iraupena daukala jakinik editorialek lan taldeak dituzte liburuok egokitu eta berriak sortzeko. Gauzak honela, gaur egun testu liburuak ekoizpenaren %50a suposatzen badu datozen urteetan ehuneko honek testuaren aldearantz joko du sormenaren portzentaia gutxituz.

hartuz (583 birrargitalpenak kenduz) erdiak testu liburuak izango direla esan behar: 347 titulu subentzionatu ditu Jaurlearitzak EIMA programaren bidez.

Honetaz gain testuok dira ale kopuru nagusia dutenak, batez besteko 5000 ale. Sormenezkoak gehien-goak 1500 eta 2000 bitartean dabilta, idazle oso ezaguna eta liburu oso berezia denean salbu, orduan 3000ra hel baitaiteke.

Testu liburuak bost bat

Subentzioak nahikoak ote?

Produzio kostuen diruak zehatz mehatz lortzerik ez badugu izan ere, bada arlo bat publikoa dena, erakundeentzako diru laguntzak. Jaurlearitzak 200 miloi eskas dauzka saiakera pribatua bultzatzeko hiru arlotan banatzen dituela: Kultura, Hezkuntza eta Patrimonia. Aipatzekoak lirateke hemen EIMA plangintzako 70 milioiak edota literatur sor-

Ez kontsumo produktua ezta kultur produktua ere

BESTE gauza askotan lez, gutxiren batzu dabilzanetik askotxo ez ote diren pentsatzerak nabarmendu ohi da gaitza hemen ere. Liburuak, kultura bera, kontsumitzeko dira eta hala behar du, beste edozein produktu bezelaxe.

Bestelako arazoa da zein den kontsumitzen den produktua eta nork finantziazten duen eredua. Nork agintzen duen, alegia.

Kuriosoa da, medioek proposatutako eredu eta kontsumitzaileak irentsi-takoaren arteko kasualitate, nola kasualitate kurio-
soa den turismo sailaren marka produktuotan. Liburua baina, kaxa bat baino ez da (polita, estetiko, horriblea edo gogaikarria) eta barrukoa, sorpresa (gustokoa edo ez). Kaxak kolekzioa daitezke, sorpresak, biak edo bata bera ere ez.

Liburua baina, kaxa bat baino ez da (polita, estetiko, horriblea edo gogaikarria) eta barrukoa, sorpresa (gustokoa edo ez).

Jaurlearitzak morroiak behar ditu, morroiak nobioa, editorea intermediario hutsala da eta irakurleak, tartean, sexua, droga eta rock and rolla eskatzen du deia-darka.

Jakina da baina, zekena eta bere burua limosnaz salbatu nahi duena, egoki direla uztartzeko eta fulano horiek esplikatu beharko dute, bada, liburua zer den, enteru gaitzen.

...Ezen plazerra ia galduan dabilela sumatzen den une honetan-txe, eskerrak aukeratu egiten duen idazle zenbait eta irakurle ugaritxo badenik.

Zertara gindoazke, bestela?

JON IÑAKI LASA

meneko liburuengatik ihaz argialetzek jasotako 38,5 milioiak. EIMA plangintzak eskola testuen kostu zuzenaren %18a ordaintzen du eta literatur argitalpenetan Jaurlaritzak 350 liburu erosten ditu %25eko beherapenarekin, ematen duen diru laguntza liburuon truke izanik.

Diputazioen diruak atal bitan banatu daitezke: liburutegietako hornikuntzak eta laguntzak. Lehen atalean Bizkaikoak 103, Gipuzkoakoak 106, Arabakoak 36 eta Nafarroakoak 64 milioi erabiltzen dituzte. Bigarrenean, oster, Bizkaikoak 6, Gipuzkoakoak 23 (EIMA plan propioa dauka), Arabakoak 4,5 eta Nafarroakoak 5. Honegatzen gain bai Jaurlaritzak zein Diputazioek argitalpen zerbitzu propioak dituzte.

Baina diru publikoek pribatuarekin ez badira alderatzen ezer gutxi esango digute, eta ez dugu izango erizpide nahikorik liburaren garestitasuna ulertzeko, batik bat testuarena eta hauen artean unibertsitate mailakoa. Arlo honetan Euskal Herrian UEU baino ez da ari eta egia esan bere liburuak ez badira garesti ere urriak dira. Gaztelan, oster, alderantzizkoa gertatzen da: liburuak ugari dira, baina baita garesti ere, horrela ba, ez da ulergaitza ikasleak amarrura jotzea, fotokopiara. Kultura guztion eskubidea bada salneurriak ez du izan behar gutxi batzuen ahalmenean dagoen zerbitzu.

Sabino
Madariaga

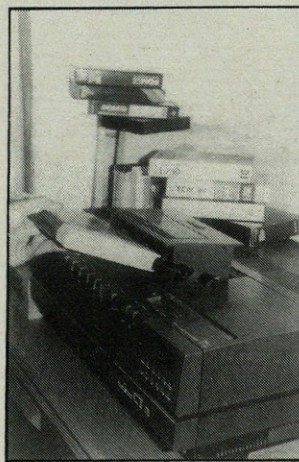
Joxe Mari Egaña,
Xabier Zabaleta eta
Jon Olaizola

Liburua kontsumo ala kultur produktua da?

Paperaren unerik hoberenak joanak zaizkigu. XX. mendearen azken hamarkada honetan ikus-entzuteko medioen aroan burubelarri murgildurik gabilta.

HORREK, nahi eta nahi ez, pentsamolde aldaketa handiak dakartzkigu, azalezko eta atalduko pentsamoldea alegia. Liburuek, ezinbestean, egoera berri honi aurre egin behar diote. «Egokitze prozesu honetan, liburuak historian zehar eta ia eksklusiboki, izan dituen funtzio batzuk, kulturaren zabalpenaren euskarri izatearena, besteak beste, gaur egun ikus-entzuteko beste medio berriekin konpartitu behar ditu. Eta merkatuaren legeak onartuz, gainera. Gauzak horrela, liburuen oinarritzako funtzio kulturalaren kaltetan, liburu gero eta gehiago, kontsumo produktu huts bilakatzen ari delaren susmoa hartu dugu.

Arrisku horren aurrean, liburu berrindartu eta irakurzaletasuna zuzpertzu na-



Liburuak historian zehar eta ia eksklusiboki bete izan duen kulturaren zabalpenaren funtzioa gaur egun ikus-entzuteko medio berriekin konpartitu behar du.

hi bada, komunikabide, argialetxe eta erakunde desberdinekin badute zereginik. Izan ere, telebista, liburuaren arerio izan beharrean,

bere lagun bilaka daiteke. Frantziar izan duten «Apostrophes»en antzeko emankizun bat apaila daiteke. Noski aurkezleak liburu-mundukoa izan beharko luke, dinamizatzailer, eta emankizun sendo, zabal eta kritiko bat egiteko oinarriak jarriko beharko lituzke, geure kulturaren sustraituko den liburu-emankizun emankor eta interesgarri bat lortzeko asmotan. Guztioek bait gatzat bat komunikabideek daukaten eragin sozialarekin eta eragin hau liburuaren mesederako baltza, hobeto.

Eskoletan ere irakurtze-ari leku egoki eta zaindu bat eskaini beharko litzaioke, txikitandik txertatu baitaiteke ohitura sendoa irakurzaletasunaren alde, tradizioari hasiera ematearren. Argialetxe eta instituzio desberdinetatik liburuaren aldeko kanpainak eta planifikazio burutu, pentsatu eta eztabaidatu bat bultzatu beharko litzateke, partaide guztien eritziak kontutan hartuz (eskolak, argialetxeak, liburutegiak). Bestela, deus ez eginez geroz, liburuaren bizitza eta beronen transmisio funtzioa hiltzear dago, «Fahrenheit» pelikulan antzera. Lan ugari dago egiteko hortaz, eta are gehiago euskal liburugintzan.

Ermiñe
Belaustegigoitia

Hamargarren urtemugaren inguruan, azaroaren 22an antolatutako afarian:

Sarien bidez eskertu zuen «Argia»k komunikabideetako kideek egindako lana

A fal ostean, eta «Argia»ren historiaren hainbat apunte bertsoan entzun eta filminetan ikusi ondoren, banatu zituen gure astekariak egokien eritzi dituen lau komunikabide sariak.

Joxean Agirre (prentsa idatzia), Maddalen Iriarte (Telebista saria), Euskadi Irratiko «Goizean behin» programa (irratia) eta Emile Larre (ohorezkoa) izan ziren sarituak.



Komunikabideen inguruko hirurogeita hamar bat lagun bildu zituen «Argia»k Donostiako Kofradia Gastronomikoan ospatu zen afari-festan.



Argia-sariak banatzen direneko bigarren urte honetan, bertsoez gain, Imuntzo eta Beloki izan genituen festa alaitzen.



Afal ostean, kafe garaian, ARGIAren historiaren hainbat apunte eskaini zituzten bertsotan Lexok, Xalbardinek, Imanol Lazkanok, Jon Sarasuak, Josu Landak eta Iñaki Uriak, diapositibak proiektatzen ziren bitartean. Musikari gisa, Fernando Unsain (kitarra) eta Juan Manuel Zaldua (soinua) aritu ziren.



Hasier Etxeberriak jaso zuen Maddalen Iriarteri eman zitzaion saria. Euskarazko informatiboetan urtetan erakutsi duen profesionaltasunagatik eskuratu du Maddalenek aurtengo telebista saria.



Joxean Agirre «Egin»eko kultura saileko erredaktoreak jaso zuen prentsa idatziari dagokion saria. Martin Ugaldek eman zion plaka «Argia»ren izenean.



Emile Larrek ezin izan zuen afarira etorri. «Herria» aldizkarian lankide duen Jean Laharguk jaso zion Pello Zubiriak luzatutako ohorezko saria.



«Goizean behin» irratsaioari eman zaio aurtengoan irratiari dagokion saria. Jaime Otamendik, Arantxa Iturbek eta Tere Belokik jaso zuten plakatxoa.

Xehetasun berriak Heideggeren bizitzaz

Profetaren erotasuna

Marlène Zarader montpellierrak argitaratu duen «*La dette impensée. Heidegger et l'héritage hébraïque*» liburu polemikoaren ostean, Hugo Ott historiaegileak filosofo alemaniarrari buruzko biografia luze bat bururatu, eta dagoeneko publikatu duela, jakin berri dugu. Ottek filosofoa eta nazismoaren arteko harremanak zehatz-mehatz deskribatzen ditu.

VICTOR Farias-ek 1987an Heidegger-en nazi-zaletasunari buruz inprimatu saioak sekulako enbata sortarazi zuen filosofia giroetan. Baina, erabilga-

rria izanagatik ere, zehaztasun faltaz salatua izan zen; hona beraz orain, gai honekin aspaldidanik interesatuta zebilen historiaegile profesional bat, dossier

eder bat osatu eta inprimategira eramatera deziditu bait da.

Filosofia obrari baino, Heideggeren bizitzari heldu dio Ottek. Katolizismo

giroko gazetako urteak, teologia ikasketetarantz eramango dutenak. Haren osasun makala, Friburgeko ikasketak bertan behera lagatzera behartu zuena —ondorioz ez zen inoiz apaiz izatera heldu. Katolikoenganako gorrotoaren hasiera —naziek azalduko zutenaren parekoa.

Edmund Husserl, bere irakaslearekiko mirespena nabarmendu zen. «Izatea eta Denbora» Heideggeren lehengo liburua hari dedikatu zion —urte batzuk geroago, Husserl judua zela eta ezabatuko zuen eskaintza... 1933an, zenbait irakasle naziren lanari esker, Heidegger Friburgeko Unibertsitateko errektorea izendatu zuten.

«*Nazional-sozialismoaren handitasunaz*» mintzo zen Heidegger bere kurtsoetan —nahiz-eta, geroxeagora, «nazismo erreal»arekin kontrajartzen zuen... 1945ean Alemania okupatu zuten agintari frantsesek Unibertsitatean ezarritako denazifikazio batzordeek dimititu arazi zuten.

Zergatik Heideggerek ez zuen inoiz bere errorea eza-gutu? Ottek garbi erantzuten dio horri: azken unera arte filosofoa destino alemaniarraren profeta zela sinistuta egon zen. Eta noski, profetak berak iragartzen duen gertakizuna atzeratu egin dela onar dezake, ez ordea errete bat izan zela amore eman.



Martin Heidegger.

J.M. Heritz



Deee-Lite: New Yorkeko postmodernoak

New Yorketik heldu da postmodernismoaren abangoardiatzat jotzen den musika taldea. Dantza musika da, Deee-Lite da, Estatu Batuetako hit-paradeetan aurreneko posizioak bereganatzen dituen. Hiru lagun dira, «musikari»ez dugun irudiarekin zer ikusi gutxi daukatenak. Lady Miss Kier, Super DJ Dimitri eta Jungle DJ Towa Towa dute izena: neska amerikarra eta Japon eta Errusiakoak mutilak. Beren estiloa «holographic techno soul» definitzen dute, eta lehenaldiko musikaz baliatzen dira euren egiteko. Dimitrik ezagutzen du: «Gure diskotekak bost bat mila ale ditu, eta denboretan barrena bidaia egiten dugu. Lehenaldikoa orainean jarri eta etorkizuna egiten dugu». Beren burua hiru elementodun piramide gisa ikustea atsegin zaie, «bilintx-balantx egiten dugu oreka erdiesteko».

Arte lapurketak ugaritzen ari dira

British Museum ireki baino juxtu lehentxeago 200.000 dolarretako hamazazpigarren mendeko estatua japonar txiki bat ebatsi dutela eta, arte zaindarien alarma hotsa jo dute: izan ere azken denboretan koadro eta beste arte piezen ohosketak ugaritu dira. Colin Reeve, Londreseko Christie subastetxeko sekuritate burua: «Beti izan da arte krimenik. Diferentzia, gaur egungo biolentzia eta lapurtutakoaren balio izugarria da». Kalkuloen arabera, lapurtzen diren obren %90-95a ez da euren hasierako jabeen eskuetara itzultzen inoiz. Salbuespenetan, Jacob de Gheynen Rembrandtek egindako koadroa aipatu ohi da, Dulwich Picture Gallerytik 1967tik lau aldiz ebatsi eta lauetan ere berreskuratu dena.

The sheltering sky: Bertolucciren azkeneko filmea



Kit Moresby (Debra Winger), nortasun bila basamortuan.

BERTOLUCCI zuzen-dari italo-amerikarra Ipar Afrikara joan da *The sheltering sky* («Zeru abegikorra») bere azken filmearen errodatzera. Historia arrunta kontatzen diguna: amerikar bat (Port) bere emaztearekin (Kit) heldu da basamortura, beren matrimonioa testatzera, salbatzera agian. Izen bereko Paul Bowlesen nobelan oinarritua.

Bertoluccik, zeinaren azkeneko obra, *The last emperor*rek bederatzi Oscar bildu bait zituen, honela dio: «Last Tangon, biko-teak uste zuen bere baitan itxiz, identitate soziala gal zezakeela, animali harre-

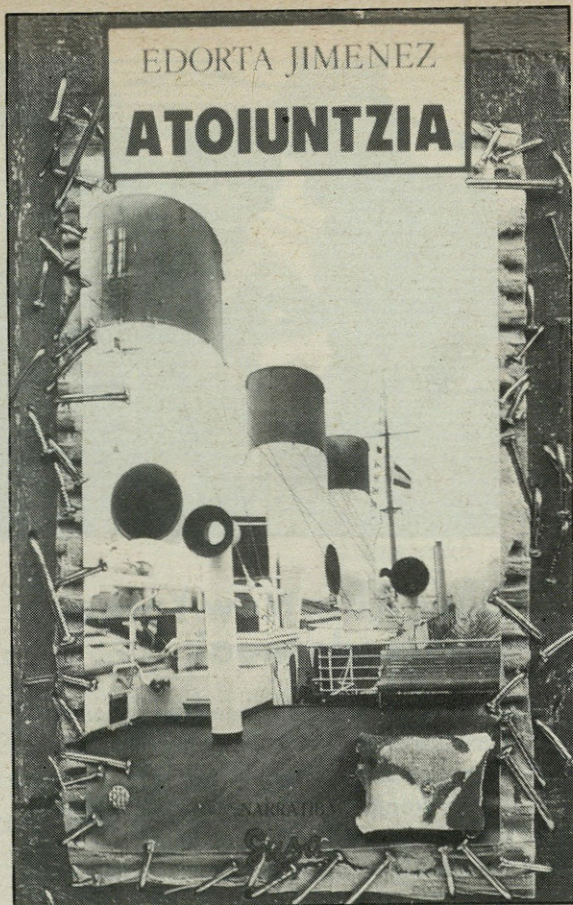
man sinple bat lortuz. Pariseko apartamentua basamortu bat zen, nolabait. The sheltering skyn Kit eta Port gela handi batean harapatuta daude».

Sinbiosia erdiesten dute, nortasuna batak bestearen baitan galtzen —ezin dira zoriontsu izan. Hitz gutxi dago, ordu erdi batean tuaregezko berba batzuk baikiz ez dira aditzen. John Malkovich (*Dangerous liaisons*eko protagonista) eta Debra Winger dira aktore nagusiak. Parisen eta Roman *«masterpiece»*tzat jotzen ari da egunotan; beste hirietan, aurki ikusi ahalko dugula iragartzen da.

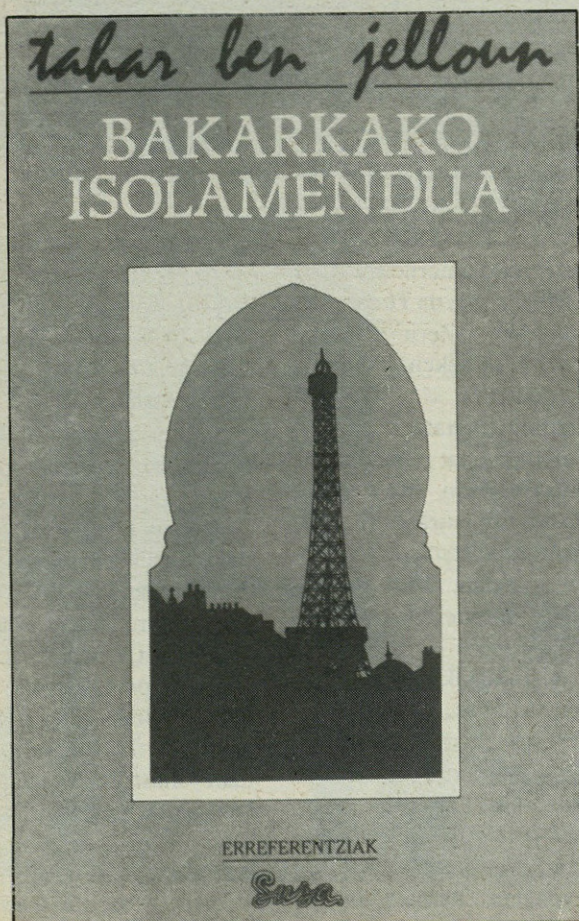
Pablo SASTRE. KRIST ALEZKO BULARRAK. Narratiba.



Edorta JIMENEZ. ATOIUNTZIA. Narratiba.



Tahar BEN JELLOUN. BAKARKAKO ISOLAMENDUA. Erreferentziak.



L I T E R A T U R A

Susa

Eta gainera:

Joanes URKIJO:
BERBAK LEGEZKO AIZTOAK.
Poesia.

Jon ARANO:
MALEZIA SORTA. Poesia.

MASKARADA taldea:
MARXKARADA. Antzerkia.

Txekoslovakian dantzan

NORA Joan? Txekoslovakia. Aitzakia bazuen Oreretako Iraultza dantza-taldeak hori erabakitze-ko orduan: Uztailan bertako Straznice hirian ospatzen zen dantza jaialdi bat.

Autobusean bi egun neketsu bota ondoren Bratislavako mugatik sartu ziren Txekoslovakia, bertan sartu orduko hango polizia eta orohar funtzionarioen iruzurrak eguneroko ogia zirela ikusteko aukera izan zutenlarik: Austriatik zetorren gidari batek platano sorta handi xamar baten trukean kamioia inongo kontrolik igaro gabe pasatzeko aukera izan zuen.

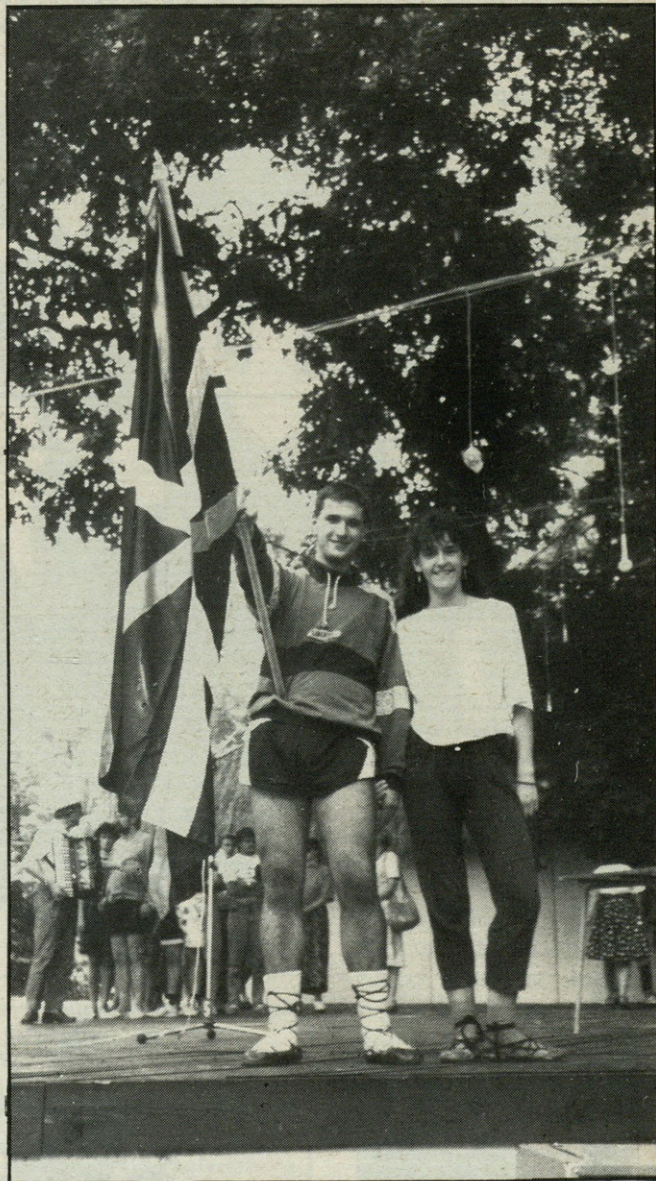
Ekonomiaren ahultasuna dela eta alemaniarrentzat (besteentzat ere, baina izan ere hangoak ziren turista gehienak) paradisua bilakatu da lurralde hau. Hemen go dirutan esanda Pilsen moetatako garagardo litro erdiak hamar pezeta balio du, eta 300 pezetarekin otordurik onena egin daiteke jatetxerik dotoreenean.

Jendea oso jatorra omen da. Xakeo-k, taldeko dantzari batek, alde honetatik esaten zuena: «Jendeak primerako harrera egiten zuen. Berehala haien etxetara gonbidatu eta bodegan gordeta zituzten pattarrrik goxoenak ateratzen zizki-

guten nahiz eta haiekin mintzatzeko ingelesak ezertarako ez zuen balio. Keinuen bidez elkar-uler-tzen ginen». Bertako jendea egokia bazen ere taldekoek aipatu zuten haraino gerturatzaren ziren alemaniarren harrotasuna eta itsusikeriak.

Mendebaldeko gizartearegan sinismen itsua jarri dute txekoslovakiarrek, eta erraz eta gogoz asimilatu dute honen sinbologia guztia. Coca-Colakoek negozio borobila egingo dute lurralde honetan jendeak ikaragarri edaten bait du, ia bertako edari nazionala den garagardoa gainditzeraino; bestalde kaleetan jartzen diren dendatxoak salgai dauden EEBBko banderatzoz josiak daude. Honen beste aldean, kaleetan ezin daiteke izar gorri edo eta mailu eta igitaiarik ikus.

Hasierako ekitaldietan espainiar banderapean dantzatu arren hainbat protesta eta plante mehatxu ondoren euskaldunak bezala aurkeztuak izatea lortu zuten eta ikurrina jarri zuten Iraultza taldekoek. Hurrez gero, bai komunikabideetan, bai jendarteetan, «Baskové» bezala azaldu ziren. Dantza eta janzkeren gainetik ikuslegoari atentzioa gehien deitu ziona



Euskaldun bezala onartuak izan ziren Strazniceko jaialdian.

txalaparta izan zen, telebistan honen gainean erreportaia motz bat ere egin zelarrik.

Dantzariak kristalezko ontzi, musika tresnak eta

garagardo litrokadekin itzuli ziren herrira han oso merkeak bait ziren.

Eñaut Apaolaza

Mahats hostoak hozpelen aurka

Bentzodiazepinea Ingalaterran

EBentzodiazepinen gehiegizko kontsumoa kezkarri bilakatu da Ingalaterran. Erabilera desagokiari dagokionez, hiru kontsumitzaile mota bereizten ditu txosten batek: adineko pertsonak, emakumezkoak eta gaiso psikikoak. Bentzodiazepinen bi hiruren edo hiru laurdenak emakumeek kontsumitzen dituzte. Zergatik? Sarriagotan joaten direlako medikuarengana gizonenaz baino, gehiagotan dituztelako esperientzia anti-siogenoak (abortoak, lanean diharduten amak...) eta gizasemeek baino gutxiagotan jotzen dutelako alkoholera beren antsietatea baretzeko.

Gehitxo edateak kalte egiten duen arren, medizinalki ardoa aperitibo tonikorik onena da. Mahatsondoen adarrek martxo alde- ra ematen duten ura, bestalde, azaleko narritadura eta beltzuneen aurkako erremedio bikaina da. Mahats beltzak astringenteak dira (taninoan aberatsak),

katarrorik ez harrapatzeko baliagarriak beraz. Fermen- tatu gabeko mostoa berriz, laxantea.

Mahats hostoak egosiz beherakoa sendatzeko eda- bea lortzen da, eta kontzen- tratuago hozpelen aurkako erremedio ona da. Hostoak xahutu eta esnifatur gero sudurretiko odol jariora ete-

ten da. Prentsatur lortzen den orujoak berriz artritis- moa eta erreuma minak ba- retzen ditu.

Mahats bidezko sendabi- dea oso ezaguna da Hegoa- merikan, eta geure artean ere erabiltzen da loditasu- na, artrismoa eta urdail, gibel eta bareko gaitzak sendatzeko.



Dantza berriak sortu bai ala ez?

Aspaldiko eztabaida baten inguruan saio berri bat egitera gatoz gaurko honetan. Dantza berriak sortu behar al dira? Eginez gero, ze baldintzatan? Zeinek sortu behar ditu? Galdera guzti hauei erantzuna ematea ez da batere erraza.

Egun ezagutzen ditugun dantzak, noizbait eta nonbait sortu ziren. Horien atzean, pertsona bat, tradizio bat, herri bat egon zen garai batean. Egun, elementu hauek izanez gero, folklorea oraindik ere bizirik dagoenaren seinale da.

Egungo egoera ordèa, bestelakoa da. Nekez esan daiteke, folklorea herriaren parte denik, folkloreak atzetik herri bat duenik... Folklorea, dantza taldeen «patrimonio» bilakatu da, folklorikoen ondare. Era



honetan, ikuskizunaren bidetik doazen, edo joan nahi duten, taldeen eskuetan dago dantza berrien sorrera.

Esparru honetan egoera ezberdinak atzeman daitezke: oinarritzat folklorea hartuta, ikuskizunaren me-

sedetan sortzen diren dantzak; dantza autoktono bera hartu eta ikuskizunerako moldatzen direnak, berre-
raikuntzaren ondorioz sortutakoak, dantza autoktonoak osatzeko sortzen direnak, inolako oinaririk gabe sortutakoak...

Ikuspuntuaren arabera, guztiak izan daitezke onargarriak. Garrantzitsuena, sortutako, moldatutako, jasotako... folklore horren berri ematea da. Ezin daiteke, adibidez, herri batetik jaso eta moldatutako folklorea «benetako» bezala eman. Ikusleak, ikusten ari denaren berri jakiteko eskubidea du.

Sarritan entzuten dugu

«hau gaizki dago tradizioa ez delako» esaldia. Zer da ordea tradizional izate hori? Tradizioa urteen poderioz egiten den zerbait da, nonbaiten noizbait sortu eta herriaren «zerbait» bezala konfirmatu den fenomeno. Horretarako, «zerbait» horrek herriaren izaerarekin bat egin behar du.

Honenbestez, dantza jaio, garatu eta, batzuetan zoritxarrez, hil egiten den fenomeno dela esan daiteke. Garapen honek, dantza berrien sorrera justifikatu-ko luke.

A N T Z E R K I A

● Bizkaiko Arrigorriaga herrian, azaroaren 30ean, Herri Herri kanpainaren barruan, Ama Begira Zazu taldeak bere lana eskainiko du, herriko polikiroldegian, arratsaldeko 20,00etan.

● Azaroaren 30ean, Bizkaiko Bermeo herrian Herri Herri kanpainaren barruan, Tarima antzerki taldeak «Gaspar Book» lana antzeztuko du, bertako pilotalekuan, arratsaldeko 20,00etan.

A S T E G I R O A

A R T E A

Gasteizeko Independentzia Aretoan izango da Azaroaren 28tik Abenduaren 9a bitartean **Kasilda Lizardui margolariaren erakusketa** honako ordutegian: lan egunetan arratsaldeko 19,00etatik 22,00etara eta jai egunetan goizeko 12,00etatik 14,00etara eta arratsaldeko 19,00etatik 22,00etara.

● Bilboko Aritza Galerian Abenduaren 5a bitartean izango da **Rafael Monagas-en teknika mistoko pintura abstraktoa erakusketa** honako ordutegiaren arabera: lan egunetan goizeko 10,30etatik 13,30etara eta arratsaldean 16,00etatik 19,30etara. Igandeetan goizeko 10,00etatik 12,00etara. Aslehenetan itxia.

● Bizkaiko Ondarru herrian izango da Abenduaren 4a bitartean Udal Erakusketa Aretoan **Migel Angel Nieto Iglesias-en buztinezko lanen erakusketa** honako ordutegiaren barruan: lanegunetan arratsaldeko 18,00etatik 21,00etara, eta jaiegunetan goizeko 11,00etatik 14,00etara eta arratsaldeko 18,00etatik 21,00etara.

● Donostiako Hamasei Galerian Abenduaren 5a bitartean **Prudencio Iraz-**

balen erakusketa izango da, berriki Nafarroako Festibaletan saritua izan den margolaria eta baita Gure Artean 90ean ere bigarren saria lortu duena ordutegi honetan zehar: goizeko 11,00etatik 13,00etara eta arratsaldeko 17,00etatik 20,30etara. Igande eta astelehenetan itxia. Baita Etxeberria Galerian ere Abenduaren 15a bitartean **Eloy Erentxun margolariaren erakusketa** burutuko da ordutegi berean.

● Gipuzkoako Zarauz herrian Abenduaren 15a bitartean honako artista hauen erakusketa izango da Kayua Galerian: Eloy Erentxun, Navascues, Hernandez, Juaristi, Mensu, Kaperotxipi, Capusotto, eta abar ondorengo ordutegian: lanegunetan goizeko 11,00etatik 13,00etara eta arratsaldeko 17,30etatik 20,30etara. Jaiegunetan arratsaldeko 17,30etatik 20,30etara.

● Gipuzkoako Zumaia herrian Abenduaren 2ra arte Txiki Agirre eta Keixeta Arroako artisten lanen erakusketa izango da ordutegi honen arabera: lanegunetan arratsaldeko 17,00etatik 21,00etara, larunbatean 18,00etatik 20,00etara eta igandeetan goizeko 12,00etatik 14,00etara eta arratsaldean 18,00etatik 20,00etara.

M U S I K A

● Azaroaren 30an, Gasteizko Jesus Guridi Musika Eskolan, **Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren** 90-91 denboraldiko IV. kontzertua arratsaldeko 20,00etan.

● Azaroaren 29an, Donostiako Antzoki Zaharrean Carlos Monteroren kontzertua izango da, Ostegun Gaueko Musikaldien egitarauaren barruan gaueko 21,00etan, eta 30ean Donosti Ereski Abesbatza-ren kontzertua Aurrezki Kutxa Munizipalaren Kul-

tur Aretoan arratsaldeko 20,00etan.

● Bilboko Arriaga antzokian, azaroaren 30eko gaueko 20,00etan, Wiener Symphoniker-en kontzertua izango da, Georges Petre-ren zuzendaritzapean.

● Azaroak 28 eta 29an, Donostiako Victoria Eugenia antzokian, arratsaldeko 19,45tan hasita, Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren 90-91 denboraldiko kontzertuak izango dira.



ARI NAIZELA, ARI NAIZELA

● Ostiralak 30ean, Alegin, aste kulturalari amaiera emateko bertso afari bat da antolaturik «Anatx» eta Jon Soroza balekin.

● Azpeitiako Landeta auzoan berriz, jaiak direnez, larunbatak 1ean, gaueko 10.30etatik aurrera, bertso jaialdi bat dago iragarrik Egaña, Iñaki Murua, Peñagarikano eta Sarasuarekin. Gai jartzaile lanean berriz ez ohizko lekuan Sebastian Lizaso izango du.

● Igandeak 2an lehen finalerdia ospatuko da Bizkaia-Araba Bertsolari txapelketaren barnean goizeko hamaiketatik aurrera Gernikako Dantanape pilotalekuan.

● Igandeak 2an ere, Ormaiztegin, jaiak ospatzen direla medio Sebastian Lizaso eta Iñaki Murua ariko dira egun osoz.

● Larunbatak 8an, Markinan dago iragarrik Amaiur taldeak urtero an-

tolatzen duen saioa. Arratsalde izango da, eta honako hauekin: Peñagarikano, «Euskitze», S. Lizaso, Jon Lopategi, Jon Enbeita eta «Mañukorta».

● Igandeak 9an berriz, Durangon Araba-Bizkaiako Bertsolari Txapelketako bigarren finalerdia ospatuko da goizeko hamaiketatik aurrera, pilotalekuan.

G A I L I B R E A N

Xenpelar Saria

Urtez urte gazteentzat zuzendurik izaten dira lau-pabost sari: Lizardi, Zaldibikoa, Gabirikoa, Xenpelar... Urtean zehar gazteen aurrerapena edo atzerapena horrelakoetan nabarmentzen da. Bertso eskolatan jorratzen den bertsolaritzak sari eta jaialdi hauek zer nolako fruitu eman dezakeen ikusiaz.

Aurten Xenpelar sarian baditugu gazte mailan bertsolari berri batzuek: Unai Agirre, Iñaki Zelaia eta Maddalen Lujanbio, Hauek, ikastolan eta ondoren Hernaniko Bertso eskolan sakondu dute bertsolaritza astez aste. Soroza, Eizmendi, «Anatx» eta Oiarzabalaren eraginak eta maisutasunak eman du bere fruitua gatzetxo hauengan. Hauekin batera ere beste sei bertsolarik parte hartuko

dute Abenduak zortzian Errenderiko Kaputxinos Aretoan goizeko 11.30etatik aurrera: Jon Maia, J.J. Aizpurua, Felix Aizpurua, Andoni Larrañaga, Juan Mari Lopez, Karlos Aizpurua eta Jose Munduate.

Bakoitzak zer eman dezakeen ikusteko, bertso inguruan murgiltzen garenontzat garrantzizkoa izaten da. Normalki gartzelako lanean erabakitzen da edo bakarkako lanetan. Bertsolari bakoitzak nola sakondu, jorratu eta mamitzen duen ikusten da garbi asko. Urduritasuna eta esperientzia eza oztopo izan daitezke eta batzuei gerta dakieke halakorik. Baina aipagarriena honetaz gain, bertsolari gazte-berriak gogo biziz badatozela eta aukera eman behar zaiela.



● Asteazkena 5

21.20tan, Gaueko Pelikulan «**Harold eta Maude**». Zuzendaria: Hal Ashby. Antzezleak: Ruth Gordon, Bud Cort.

Harold Chasen bere burua hiltzen ahalegindutako gizona da. Hiltzeko desio hori bizitzekoa bihurtuko da Maude izeneko emakume heldu eta atsegina eza-gutzerakoan.

● Osteguna 6

21.05etan, Etxeko zinean: «**Gure gizonak**». Zuzendaria: Luigi Filippo, Dino Risi, Luisi Zampa. Antzezleak: Alberto Sordi, Ugo Tognazzi, Michele Mercier.

Hiru istorio dira. Lehenengoan bikote ezkonberri

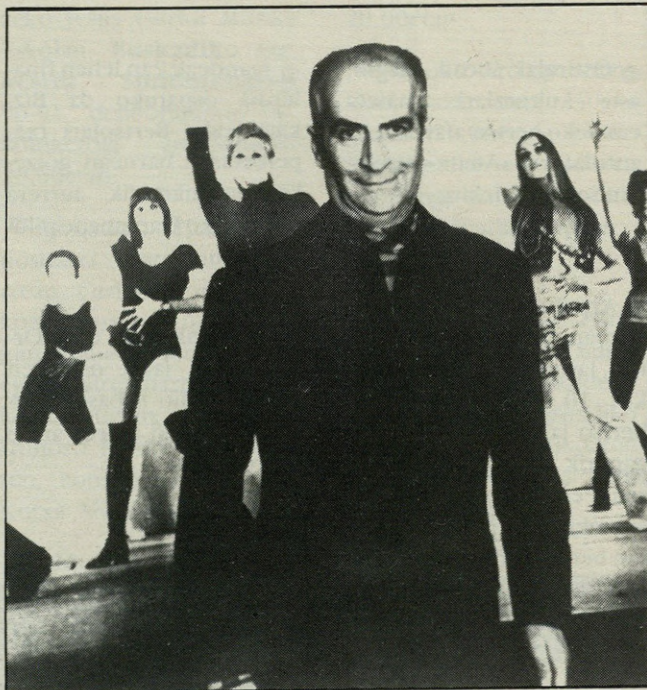
baten arazoak kontatzen zaizkigu, bigarrenean polizia atzetik duen neskato baten izaera berezia, emaztearekin sexu harremanak izateak nazka ematen dion gizon baten gora-beherak azkenik.

● Igandea 9

15.10etan Bazkal Oste-ko Zinea: «**Houdini**»

Zuzendaria: George Marshall. Antzezleak: Tony Curtis, Janet Leigh, Torin Thatcher.

Houdini New Yorkeko artista ospetsua da, emakumezkoen artean arrakasta haundia duena. Houdini Bess izeneko neska batekin harremanetan hasiko da, eta honek bere lanbidea utz dezan eskatuko dio.



IKUSI BAIETZ...

● **Asteazkenean hila-
ren 5an 18.25etan**, Sas-
kibaloia. Eurobasket txapelketan Yugoslavia eta España norgehiagoka.

● **Abenduaren 7an (os-
tirala)**, 15.55etan, Teni-

sa. ATP zirkuitoko tenis partidua.

● **Hilaren 8an (larun-
bata)**, 23.10etan «**Top
Gaztea**» Musika munduko azken bideo eta berriak.



TXORI BATEK ESAN DIGU

■ Dagoeneko Urtezahar gaueko progama berezia prestatzearekin diote ETBn, baita bertako aktuzio eta saioen grabaketa lanetan hasi ere. Grabatzen diharduten hauetariko bat «Ama begira zazu» antzerki lana da, iaz Euskal Herriko hainbat herritan goxatzeko aukera izan genuen obra hain zuzen ere. Honela, hau izango da ETBk aurretik grabatutako antzerki obra bat eskeiniko digun lehendabiziko aldia.

Amaia Bontigi: «Lanbide honetan jende asko ezagutzen da»

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Telebista mundua kamara aurreko eta atzekoak osatua dago. Ezagunenak lehenengoak badira ere, bigarren horiek funtsezko papera betetzen dute. Besteen itzalean aritzen den horietako bat makilalaria izaten da, berarena kamara atzeko lan izkutua da.



ARGIA. Noiz eta nolaz hasi zinen makilalari lanetan?
AMAIA BONTIGI Telebistan orain sei bat urte hasi nintzen, Parisen makilalari ikasketak bukatu ondoren. Hala ere, ETBn hasi aurretik ere mundu hau ezaguna nuen. Urte mordoa neramatzan Donostiako alde zaharreko ileapaindegi batean, eta azken finean, makilalari eta ileapaintzailearen artean ez dago ezberdintasun nabarmenik.

A. Hainbeste urtetan kamararen atzean lanean ari-

tua, suertatu al zaizu inoiz kamararen aurrean aritu beharrik?

A.B. Bai, orain dela gutxi, «Hau da A.U» programan hain zuzen ere. Eta egia esan hasiera batetan arrotz samarra egin bazitzaidan ere, oso ondo pasa nuen bertan. Kamaren atzean lan egitea aurrean baino asko-sez errazagoa da, beste horretarako berriz, berezkoa behar da izan.

A. Lanbide honek izen haundiko jende ugari eza-

gutzeko aukera emango zizun noski...

A.B. Bai motel! Denetarik ezagutu dut: politikariak, artistak, kirolariak... auskalo zenbat! Lanbide honek duen gauzarik aberasgarriena horixe da, batek pertsonaia hauek tratatzen ikasten duela hain zuzen ere. Makilalari batek ezin bestekoa du hori.

A. Arazorik izan al duzu inoiz makilatutako baten baterekin?

A.B. Ez, ez zait inoiz halakorik pasa. Hona etorritako guztiak oso ondo portatu dira beti. Gainera, gehienetan, makilatuak izaten ohitua dagoen jendea izan ohi da hona etortzen dena, eta nola atera nahi duten badakite. Okerrenak nola makilatuak izan nahi duten ez dakitenak izaten dira, horiekin pazientzi gehiago behar izaten da.

A. Makilalaria eta makilatu beharrekoaren artean sortzen al da harreman berezirik?

A.B. Bai, batzutan bai. Berriketari hasi eta oso giro polita izan dugu batzutan. Beste batzuk berriz zeharo nerbiosotuta etortzen dira eta ez dute berriketarako gogo haundirik izaten.

Eñaut Apaolaza

Alberto Irazu

Iñaki

B Ez da harrie eusten saiatzen den horietakoa. Ez eta nire hiriko kaleetan zehar bokadilloa jatearren sokatiran ibiltzen den beltz hauetakoa. Baina ba du haiekin nolabaiteko tratua.

Bera Espainiako irrati gizonik entzunena da. Iñaki, ostegunetan.

Programaren egitura orijinala da, eta estatu honetako herrien amankomuneko arazoak eta elkar ezagutzea izan ditzake helburu. Bide batez, saio bat egiteko gastoak lau telebisten artean ordaintzen dira eta une berean TVE-1ean dagoen magazinarekin norgehiagoka ibili ere. Bitartean, bigarren kanaletan, TVE-2 eta ETB-1 alegia, pelikula bi elkarren lehian.

Intsumisoak eta objetoreak, beltzak eta pisua eukitzeko arazoak izan dira orain arteko gaiak. Pantailan bizitzan baino espazio gutxiago izan ohi duten temak hartzen ditu; telebistan existitzen ez diren eritziak azaltzen dira, batzutan aburu guztiak erakustea gaitik gaitik ezabatzen den arren. Guztiaren gainetik eta osagai guztien lokarri Iñakiren irudia eta mintzoa. Begi ñiminoek eta pater familiaskarismatikoaren ahotsak mundua telebistaren bitartez alda daiteken sinismena ekartzen digute.

R.M.MARTINSABARIS

Gezal zapore

Atoiuntzia. **EDORTA JIMENEZ** Argitaratzen du: Susa-k, 132 orrialde.

GU Iritsi da aspaldidanik itxaroten genuen «Atoiuntzia» («erremolkadorea», ni bezalako lehorreko kale-kumeentzat). Patroia: Edorta Jimenez, orain arteko poesi lanetan Omar Nabarro sinatzen zuena, harako poeta pertsiar haren omenetan edo. Merkantzia berriz, hamar ipuin, luze eta labur, dene-tarikoak.

Urteko sorpresa izan li-teke «Atoiuntzia» —aur-tengoa ez da oraingoz us-tegabeetan aberatsegi izan, egia esan—, baina badu oharkabean geratzeko arriskua ere, kai abando-natu batean. Bien gakoa —ustekabe nahiz ahaztura-rena— bat bera da: hiz-kuntza. Mundakako idazle hau beti egon da lehengaia duen lengoaiatz biziki ar-duratua —hala behar luke-te idazle guztiek, ezta?—, eta oso kezkatuta komuni-kabideetan eta nagusituz doan —nagusierazten ari garen— euskara ereduare-kin.

Gaurko estandarra batez ere gipuzkoarrok molda-tzen dugula eta, derrigor bihurtzen zaigu batua gi-puzkeraren oso antzeko; eta bizkaitar ugari —edo nafar, lapurtar...— kexu ageri dira. Horren

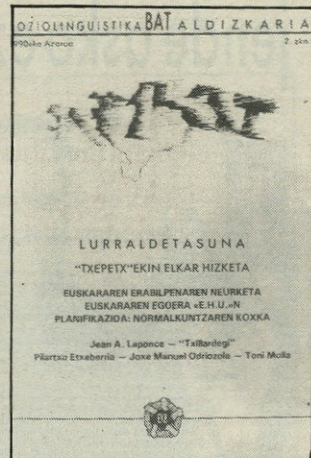
aurrean, bada bizkaieraz idazten duen egile sail bat eta badira bizkaiera ia ahan-tzi egin dutenak. Edortaren bidea —ia ihe-s-bide ez erdibide, ezpada aurrerabide, nere ustez—, batuaz ehundutako zakua Bizkaiko euskaraz betetzea izan da. Bizkaierazko ber-ba, morfologia, sintaxi eta esamoldeak dira euskara honen hezur eta giharre, azal eta mami. Ez bizkaiera gezarena, kresal usaineko marinel herrietakoa baino. Ideia ona da —patentea Mikel Zarateri zor zaio, be-re «Haugintza minetan» dela eta, geroztik jarrai-tzaile askorik izan ez badu-gu ere—, eta Edorta Jime-nezen sena, intuizioa mi-resgarria —poeta honekin txolartean aritu izan garen gehienok dakigun legez—; aurkikuntza zoragarri ho-rien gauzatzea oster, erre-alizazioa alegia, zalan-tzakorra da, gorabehera-tsua, batzuetan zabar sa-marra ere bai. Nolanahi ere zerbait berria, eta Ina-zio Mujikaren ipuin libu-rua goretsi genuenok —besteak beste unibertso txiki bat bere hizkera eta guzti ematen zuelako— ezin utzi genezake honako hau alde batera berbaroa hain samurra egiten ez zai-

gulako aitzakiarekin.

Orria aurrera, tokia agortzen eta ezer gutxi esan dut ipuinei buruz. La-bur-labur beraz: hamar di-ra, alde eta moldez ita-soarekin lotuak —ez ordea arrantzaleen gorabeherak, kostako herrietako pano-rama luze-zabalekoak bai-no—; badira motx-motxak eta luzexeagoak —nik hauek nahiago—, bada no-bela baten hasiera diru-dien bat; gaietan ere dene-tik, hala nola amodio kon-tuak, gure nola-halako ge-rrari dagozkionak —Edor-tak bere larruan paira-tuak—... Laburtzearren, kostunbrismoa baino as-koz haruntzago doan gi-zarte haren erretratu mo-dukua, izadi eta giza-pai-saiaren kontenplazioaz bat («Itsas-txorien bindika-zioa»n bezalatsu).

Naufragio baten ostean uhinek plai ertzera dakar-tzaten hondarren artean legez, nork bere gustoko pitxiak aurkituko ditu he-men ere, baina nik nere guztizkoa aukeratu behar banu —ahokutzat har de-zakek, Edorta—, erre-alis-moarekin nahasian surrea-listak dei genitzakeen iku-tuak dituztenak aipatuko nituzke —«Geu gagoz tes-tigu»—, hor kausitu bait ditut beti gogozko izan du-dan Omar Nabarroren ez-palik onenak, hondar azpi-ko altxor ezkutuentzako mapak, iradokizunik harri-garrienak.

Xabier Mendiguren



Tituloa: Bat.

Argitaratzen du: EKB.

Aldizkaria. 131 orrialde.

Soziolinguistikari buruzko aldizkari honen bigarren zenbakiak «Txepetx»ekin elkar hizketa, euskararen erabilpenaren neurketa, euskararen egoera «EHU»n eta Hizkuntz planifikazioari buruzko erreportaiak dakartzan besteak beste.

Tituloa: Marxkarada.

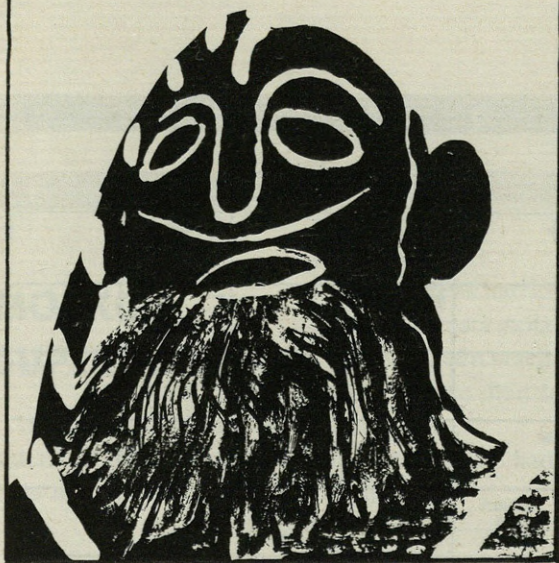
Egilea: «Maskarada» taldea.

Argitaratzen du: Susa.

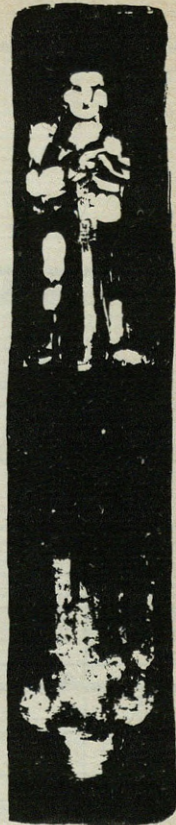
Antzerkia. 55 orrialde.

«Maxkarada»k ikuskizun berezi batez jantzi du bere hamargarren urteurrena. Ohizko zirkuito eta ikuslegoaz gain, bi berriak urratu nahian, hona hemen Susa argialetxeak plazaraturiko beren obra: Marx Anaiengan oinarrituriko «Marxkarada».

Ni vascoespañol nauze



Ni aldiz, basquefrançais.



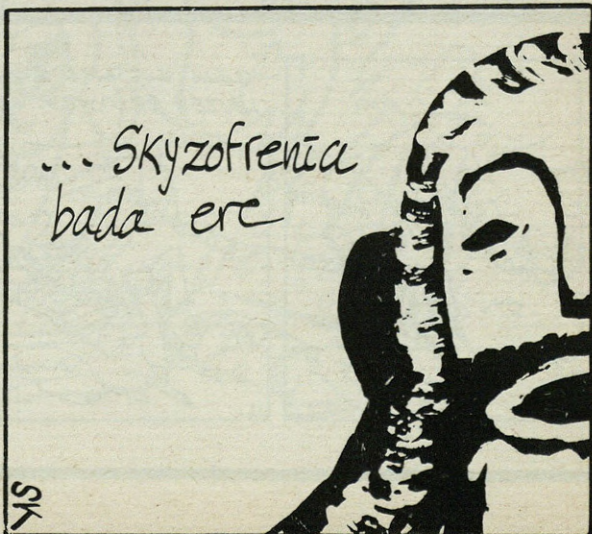
Herriak « Bobo » erraten dit



Diagnosia zuzena ...



... Skyzofrenia
bada ere



D E N B O R A P A S A

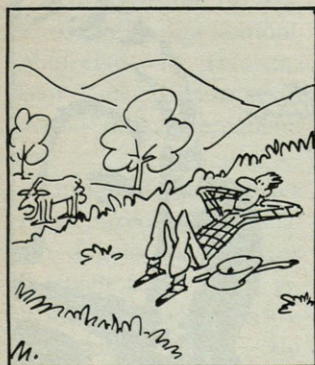
H I T Z G E Z I D U N A K

EZ EUSKAL-DUNAK	↓	IRRISTAKOR	↓	INDIOA	↓	DOI	↓	ARRAZOIA	↓	EZAGUTZEN	↓
PAGATZAILE		LAP. ZAH. DIDAZU		TREBE		ETA		ASTAPITOA		ZUTEN	
→		↓		↓		↓		↓		↓	
GIPUZKOA-KO IBAILA	→				EMAKUME ZAHARRAK	→					
ALTUA					SARRERA						
→				↓	ATALONDO	→					
LEKU OSPEL	→				ZALDI						
BIZK LEPO					ILE			LEHENEN-GOA	→	IDI, HITZ ELKAR.	→
→								PUTRE		ZERO	
				EUSKAL	→			↓		BIGARREN	→
				OGI						BOKALA	
										ONGI	
ALDEI	→		SASOI	→	↓				ZINTZO	→	↓
BEHIZAINA			JOAN DEN URTEAN						IPAR. INGURU		
→			↓		DALAN, DIN-DAN BOLERAN	→			↓		ARABAKO
					JOAN ADI-TZAREN ERRO						ALDERDI
XI. HILABETE	→				↓			TENORE	→		↓
GARBITUA								SUFREA			
→						SAIAKERA	→	↓			

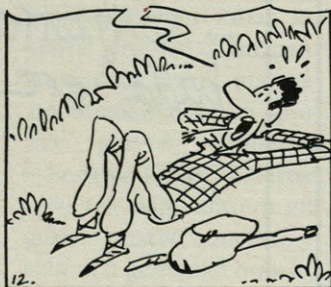
ENBIDO

KAXKU

M. Li



ZEIN GUSTORA BIZI NAIZEN ERLOJURIK GABE!



KRISTON LASAITASUNA...

TXARRENA DA EZ DAKI-TELA NOIZ SAN HAMAI-KETAKOA!



I R R I

F A R R E Z

MOZKOR SUPERHEROEA

Hor omen dijoa moja bat kaletik eta halako batean hara non mozkorti bat ta-

berna batetik karraxika ateratzen den eta moja lurrera bota ondoren berebiziko jipoia ematen dion zera esanez:

— Defenda hadi Batman!

UZTAPIDEK SOBRAN

Behin batetan sekulako bertso saio bikaina burutu ondoren, hor omen doa Uztapiderengana saioan zehar kopet ilun egondako gizon serio bat. Hara non Uztapide zenarekin berriketan hasten den:

— Hi bertsolari fina haiz oso, baina beste gainontze-koak bezala faltak ere bat dituk.

— Faltak? Zergatik diok hori —asko ulertu gabe galdetzen dio—.

— Bai, faltak! Ikustea

A	O	I	A	S	•	A	I	Z	U	K	I
U	D	R	O	•	A	O	R	A	Z	V	•
•	N	I	L	I	D	•	A	I	A	N	U
N	O	•	I	A	R	A	G	•	L	U	•
E	•	O	K	S	U	E	•	N	U	D	I
L	I	•	A	•	Z	L	O	I	A	L	•
I	R	A	L	A	•	A	I	A	R	A	G
K	A	O	S	L	A	•	A	B	E	D	•
E	L	I	A	Z	T	N	I	A	R	D	O
Z	•	Z	•	O	•	I	•	L	•	E	•

besterik ez zegok, egundo-ko belarriak dauzkak motel!

— Hori motel ez dituk faltak, sobrak baino.

tzai. Bapatean, hor hasten da artzaietako bat artalde-ko ardi zahar baten atzetik lasterka. Besteak hor bota-tzen dio:

— Politena aukera ezak sikiera, hi!

A ZE GOSEA!!!

Izaugarritzko emakume gosez hor omen dira bi ar-

NI ERE FEMINISTA
NAIZ, BALDIN ETA ETXERATU
ETA EMAZTEAK OINETAKOAK
KENTZEN BADIZKIT.



Intsumisioari buruz gogoeta batzu

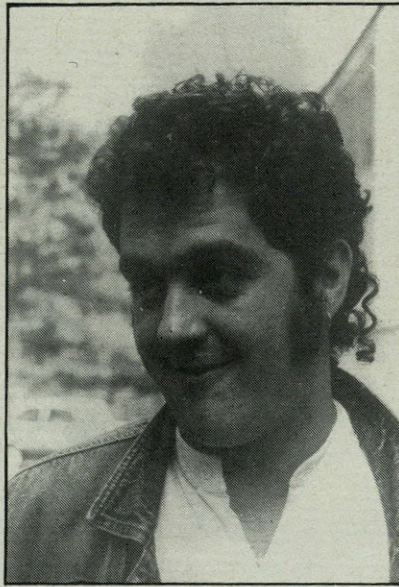
DAGOENeko azaroak

hamarreko data pasa da, milaka gazteentzat madarikatua, orduan erabaki bait da non, nola eta zer egingo duten bere bizitzako urte batekin, bere buruaren jabetasuna galduko dutelarik. Badira beste batzuk objetore bezala Ordezko Zerbitzu Soziala egingo dutenak. Honela urte terdi galduz, baina soldaduzka gaindituko dutenak.

Honen aurrean neuk neure buruari galdera bat egin diot, zergatik egin behar ote dut nik hori? Alde batetik oso bortitza egiten zait nire lagunak hainbeste aldiz kontatutako une txarrak igaro behar izatea. Zenbat umilazio pertsona bezala!..., zenbat umilazio euskaldun bezala!... Eta besteetik nere gazte ikuspuntutik nire izaikeraren eta pentsakeraren aurkako morala jasotzen du bera baitan Estatu horrek.

Gogoeta hauen bitartez ateratzen dudan ondorioa zera da; ezin naitekeela beraien menpean egon, baizik eta borrokatu egin behar ditudala, baina nola? Intsumisioaren bitartez hau ulertzen bait dut; gaur egun arazo honi irtenbidea aurkitzeko erarik zorrotz eta garbiena.

Guzti hau horrela aurkeztuta oso argi geratzen da har daitekeen erabakirik koerenteena ejerzitoaren aurrean intsumiso egitea litzatekeela. Baina, zergatik egin dut niri dago-kidanez, prorroga bitartez egoera atzeratu, jarrera ziur bat adierazi beharrean intsumisioaren bidez? Arrazoi ez da elkartasun falta edota arazo konponduko didatenaren itxa-



ANDONI TOLOSA

(Intsumisoi)

rra ematan duelako, zeren posizio hau gizarteak daraman sistimaren aurka doa eta nahiz eta alderdi politiko gehienak intsumisioarekin bat egin, ez da benetako jarrera. Sistimaren azpian daude eta ezin dira bere aurka joan. Beldur honen adierazgarri, intsumisioek jasotzen duten errepresioa. Adibide bezala Ataun, Andoain eta Gasteizen izandako atxilotakak.

BESTALDE ordea, eta bereziki honetan bait da ikusten dudana zalan-ropenaren zain egoteagatik, baizik beste bi arrazoi nagusigatik. Batetik, intsumiso egitearen aukerak beldu-

tzarik garrantzitsuena, gai honi buruz gazte mailan aurkitzen dudan banaketa. Gazte mailako mugimendu guztiak banatuak daudelarik, zein ote aukera zuzena?

Kakitzat: Gaur egun duen imajin marginalak zenbait sektore atzera botatzen ditu.

MOC/KEM: Abanguradiatzat dauka bere burua, baina praktikan ezin du te egungo gizarte honetan pisu guztia eraman gizarte aldaketarako proiektu errealek ez dutelako.

Jarrai: Postura aldaketa sakon eta positibo bat eman dutela dirudi, aurreko posizio teoriko-filosofikotik soldaduzkaren aurkako jarrerara. Hala ere zenbait helburu ez dira argi eta argitu behar dira, aldaketa ulertarazteko.

BERAZ eta ikusirik nire eta gazte gehiengoaren intsumiso mugimenduan partaide ez izateko arrazoi nagusiak eta egungo gazte eta antimilitarista mugimenduak banandurik daudelarik, ez al litzateke interesgarri izango intsumisioaren aldeko lan baterakoia egitea, non gaztedi osoa ordezkatua sentituko litzatekeen? Galdera hau kalean dago eta konkretuki MOC/KEM, Jarrai, Kakitzat eta jende independentearengan

Badirudi azken egunotako mugidetan erantzun baterakoia eman dela. Posible izango al da intsumisioen borroka honetan aldeotasuna adierazten duten alderdiak bat jartzea? Honetan deritzot gaiaren klabea.



Bursa 90

Izenburua: *Incertidumbre Direccional.*
Egilea: *Pablo Beunza*

LAGUN ARO
SEGUROS ASEGURUAK

Seguruetan Aintzindari